

Razvoj osiguranja u bivšoj Jugoslaviji i u Bosni i Hercegovini

Uvod

Osjećamo potrebu da putem naše web stranice pokušamo dati pregled razvoja osiguranja na području bivše Jugoslavije i Bosni i Hercegovini. Izvori po kojima bi se razvoj rekonstruirao nisu lako dostupni, te smo ovaj prikaz pripremili najviše se oslanjajući na knjigu Ekonomika osiguranja, autora Dobrosava Ogrizovića u izdanju ZOIL Sarajevo, 1985. godina – napominjemo da stoga ovaj tekst ne smatrate autorskim tekstom već je on svojim najvećim dijelom izvod iz navedene knjige, često prateći stil i jezik koji je autor Ogrizović koristio, ili doslovno prepisujući dijelove njegovog rada. Radi barem djelomičnog usaglašavanja stila, izvorni tekst pisan ekavicom je prebačen u ijekavicu. Drugi izvori kojima smo se služili su godišnji izvještaji agencija za osiguranje, njihove web stranice, web stranice društava za osiguranje, te druge web stranice i članci u časopisima i vlastita saznanja. Za period nakon II svjetskog rata izvor je bila i publikacija Četrdeset godina osiguranja imovine i lica u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Beograd, 1985.

Korišten je i Komentar Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica autora Dr Ivica Jankoveca, Dr Vladimira Jovanovića, Dobrosava Ogrizovića i Dr Jovana Slavnića u izdanju Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Beograd, 1991.

Za podatke o premiji osiguranja u 1990. godini korištena su izdanja Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije, oba izdana u Beogradu maja 1991. godine, Podaci o poslovanju organizacija za osiguranje i reosiguranje u 1990. godini i Informacija o rezultatima poslovanja organizacija za osiguranje i reosiguranje u 1990. godini.

Osigurane sume za osiguranje od automobilske odgovornosti u bivšoj Jugoslaviji su preuzete iz rada dipl. iur. Berislava Matijevića Obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti i nedostatnost osigurane svote, Svijet osiguranja 2/2005.

Napominjemo da navedeni podaci predstavljaju informaciju koju bi za ozbiljnije analize kao i za stručne radove trebalo dodatno provjeriti. Ideja ovog teksta je da se široj javnosti prikaže razvoj osiguranja u bivšoj Jugoslaviji i Bosni i Hercegovini u najosnovnijim crtama. U svakom slučaju, ovaj tekst ne predstavlja sveobuhvatan pregled, niti je napravljen striktno hronološki – kao što tako nije napisana ni knjiga Ekonomika osiguranja koja je bila glavni izvor podataka. Radi mogućnosti hronološkog praćenja po nama bitnih dešavanja, napravili smo tabele vremenskog niza, u kojima smo po godinama poredali te događaje (donošenje bitnih propisa, otvaranje društava, zatvaranje društava i slično). Pri tome, kod događaja u istoj godini, nismo obraćali pažnju na stvarne datume, te je tu moguće da se događaji koji su se desili ranije u toj godini pojave u tabeli nakon nekih drugih, kasnije ostvarenih događaja.

Pojedini podaci su korišteni iz analiza i procjena Bosna reosiguranja d.d.

Kolegama iz Sarajevo osiguranja d.d. Sarajevo se zahvaljujemo na pomoći kod pribavljanja najnižih osiguranih suma za osiguranje od automobilske autoodgovornosti u BiH i FBiH.

Kolegama iz nekadašnjeg Bobar osiguranja a.d. iz Bijeljine zahvaljujemo se na pomoći kod pribavljanja podataka za Republiku Srpsku.

Kolegama iz Biroa zelene karte u BiH zahvaljujemo na informacijama o međunarodnoj konferenciji održanoj u njihovoj organizaciji i podacima o monitoringu.

Za ona društva za osiguranje za koja smo pronašli informacije, data je naznaka o godini osnivanja. Stoga je moguće da se neka društva koja su radila na tržištu osiguranja u određenim periodima ni ne spominju u našem tekstu.

Svaka nova informacija, ili korekcija postojeće, je dobrodošla i rado ćemo je uvrstiti u ovaj pregled, te Vas pozivamo da nam javite ukoliko pronađete neku novu ili imate ispravnu Informaciju.

Ujedno, pozivamo vas i u malu šetnju ulicama Sarajeva, ali i Mostara, Ljubuškog, Jablanice, Bihaća, Fojnice, Dubrovnika, Rovinja i Beograda. Naime, u tim gradovima smo naišli na pločice osiguranja onih društava na koja se tekst odnosi. Većina potiče iz perioda prije 2. svjetskog rata, a samo mali broj njih iz perioda nakon 2. svjetskog rata. Nažalost, ovaj simpatični vid obilježavanja osiguranih objekata (a ujedno i mala reklama) se danas rijetko može sresti, mada je istina i da fasade modernih objekata ne pogoduju njihovom postavljanju.

U zasebnom dokumentu ćemo dati primjerke polica osiguranja, kao i reklame, do kojih smo u međuvremenu došli, a da ne bismo ovaj tekst preopteretili velikim brojem informacija. Ti novopronađeni dokumenti su nam pomogli da odgonetnemo godinu osnivanja osiguravajućeg društva Nada.

Razvoj osiguranja u bivšoj Jugoslaviji i u Bosni i Hercegovini

Razvoj osiguranja u BiH ne može se lako odvojiti od razvoja u regiji, što je uglavnom područje bivše Jugoslavije, mada je bilo perioda kada je regija bila znatno šira, kao u doba vladavine Austro-ugarske monarhije.

Statuti gradova i zakoni – Od 12. stoljeća nadalje

Tako Dobrosav Ogrizović ukazuje u svom djelu na početne oblike obaveznog osiguranja u statutima gradova na Jadranu i zakonima – Vinodolskom zakonu 1288., Zakoniku cara Stefana Dušana 1349. i 1354., te Poljičkom statutu 1440. Osnovna karakteristika svih je u tome da se nametala kolektivna odgovornost, posebno sela, za naknadu štete.

Od značaja su i Dubrovački statut 1272. (kada je redigiran), te Korčulanski statut, koji za paljevinu kuće, gumna ili stoga žita po mišljaju (dakle, namjerno), propisuje odsijecanje ruke i naknadu štete, a „u slučaju da se zločinac ne pronađe, štetu plaćaju seljaci iz istoga sela“.

Sljedeću ideju o uzajamnoj raspodjeli šteta nalazimo u Vinodolskom zakonu od 6. januara 1288.

Zakonik cara Stefana Dušana iz 1349., te potom 1354. određuje i mjere za sigurnost imovine, a u njima nalazimo i rizike tog doba (krađa, namjerna paljevina, razbojništvo, rušenje i praktično u određenim slučajevima pokriva od svih rizika i ratne rizike), predmet osiguranja (pokretna i nepokretna imovina, nezgoda osoba), kao i svojevrsnu organizaciju ustanova osiguranja.

Druga redakcija (po nekim izvorima treća) Poljičkog Statuta urađena je 1440., a sam statut je kao osnovu za poljičko pravo uzeo stare običaje, uvodeći „međusobno jemstvo“.

Budvanski statut, nastao je, pretpostavlja se, u doba srpskog carstva, ali je razvijan i kroz period despotovine i Mletačke republike. Nisu mu sva poglavlja datirana, prvo datirano je iz 1426., a posljednje iz 1469., a u njemu stoji da „Ukoliko bi neki naš građanin u nekom gradu vladara bio opljačkan bez razloga, opština je dužna da mu naknadi štetu“.

Pomorsko osiguranje dotaknuto je statutima Zadra i Dubrovnika (institut zajedničke havarije).

Kao oblici osiguranja javljali su se i bratovštine, najranije zabilježene su bile u Dalmaciji u 12. stoljeću. Kao prva spominje se bratovština u Zadru 1176., pa potom u Splitu 1186., te Dubrovniku 1225.

Cehovi – esnafi su također imali uzajamnu međusobnu pomoć kao element osiguranja. Prvi poznati esnaf bio je drvodjeljski u Dubrovniku, 1266., potom esnaf zlatara iz 1306.

Na prostorima kojima je vladala turska carevina, esnafi su osnivani u Makedoniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini. Tako je esnafskih organizacija bilo u Sarajevu, Mostaru, Banja Luci, Travniku, Foči, Maglaju i Tešnju. U Sarajevu su postojala 32, u Mostaru 13 esnafa.

„Članom esnafa mogao je biti u Bosni i Hercegovini svaki zanatlija bez obzira na njegovu vjersku pripadnost, pa su u esnafa primani i Jevreji koji su kao prognanici iz Španije došli i do Sarajeva sredinom 16. vijeka.“

„Neki zanati su bili u rukama pripadnika jedne vjere, kao npr. tabaci, čizmedžije, berberi, bili su isključivo muslimani; rudari, talioničari i majdanlije sami katolici; samardžije i safundžije sami pravoslavci. Bilo je zanata u kojima je bilo pripadnika dvije, tri, pa i četiri vjere, kao npr. zlatari i terzije“.

Esnafi su najkasnije ukinuti u Srbiji, 1910. godine.

05. marta 1568. Dubrovačka Republika donosi Zakon o pomorskom osiguranju, koji se smatra najstarijim zakonom te vrste u svijetu.

Razvoj od 18. stoljeća, nagovještaji dolaska kapitalizma, Austro-Ugarski period

S najavom dolaska kapitalizma dolazi i do snažnijeg pojavljivanja osiguranja kakvog danas poznajemo. Pomorsko osiguranje pokazuje jaču tendenciju krajem 18. vijeka.

U Dubrovniku se 1794. osniva prvo osiguravajuće društvo, a do propasti Dubrovačke Republike 1808. u Dubrovniku posluje pet osiguravajućih društava sa uloženim kapitalom od 575.000 dubrovačkih srebrenih dukata.

1794. na Malom Lošinju se zapaža snažniji razvoj pomorskog osiguranja, a 1805. napravljen je pokušaj formiranja nacionalne banke za osiguranje brodova i davanje zajmova u Boki Kotorskoj.

U Rijeci se 1823. pojavljuje Društvo za pomorsko osiguranje, a 1846. godine Riječko društvo pomorskog osiguranja. Oba su loše poslovala i zamrla su nakon što se 1865. u Rijeci pojavilo Društvo za uzajamno osiguranje austro-ugarske trgovačke mornarice.

Četrdesetih godina 19. vijeka u Malom Lošinju se pojavljuje nekoliko osiguravajućih društava, Liburnea Riunione Assicuratrice, Amica Societa, Intrepida Compagnia d'assicurazioni, a u Velikom Lošinju Palinuri Absirtici assicuratori.

Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta je otvorilo svoje agencije u Ljubljani i Kotoru 1838, potom u Splitu i dalje u Dalmaciji. Hrvatsku i Slavoniju su pokrivali preko generalne direkcije u Pešti, a agencija je otvorena u Varaždinu 1840. U Srbiji radi od 1860., a u Sarajevu predstavnika ima 1873., a generalnu direkciju otvara u Sarajevu 1894.

1844. Bečko glavno društvo osiguranja, s kapitalom od 36 miliona groša, objavljuje oglas u Srbskim novinama.

1849. u Boki Kotorskoj se osniva Družba bratinske pomorske sigurnosti, koje propada 1858., a formira se novo Narodno osiguranje.

U Srbiji monopol nad osiguranjem imaju strana društva sve do kraja 19. vijeka, Anker (1861.), Tršćansko opšte osiguravajuće društvo (1867.), Nord British i Mercantile (1874.), Grashem (1877.), Newyork (1866.). Prvo domaće društvo bilo je Beogradska zadruga osnovano 1897. (Pločice čije fotografije dajemo ukazuje na 1882. godinu, što je godina

osnivanja Zadruga. Kao osnivači navode se Luka Ćelović i Đorđe Vajfert. Poslovima osiguranja počela se baviti 1897. kroz odjeljenje za osiguranja za koje je bio zadužen Kosta Taušanović. Beogradska zadruga prestala je sa radom pod tim imenom nakon ujedinjenja sa nekim drugim društvima 1946. Poslovni pristup im je bio da pokušaju biti 5% jeftiniji od stranih društava.), potom se javlja još jedno strano društvo, Rosija 1902., te domaća društva Srbija 1906., Jugoslavija 1913. i Šumadija, 1913. Nakon toga se javljaju američki Ekvitabel i francuski Union. Glavnina posla je bilo osiguranje života i požara.

Beogradska zadruga, latinična pločica i ćirilična pločica

1884. u Zagrebu se osniva Osiguravajuća zadruga Croatia. Osnivači su bili Gjuro Deželić, Ivan Vončina i August Šenoa, čije je desetogodišnje zalaganje dovelo do usvajanja osnovnih pravila Croatie – osiguravajuće zadruga na sjednici Glavnog zastupstva slobodnog kraljevskog grada Zagreba, 04.06.1884.

Croatia osiguranje – moderna pločica kao replika jedne verzije stare, originalna stara pločica, te moderni dizajn pločice

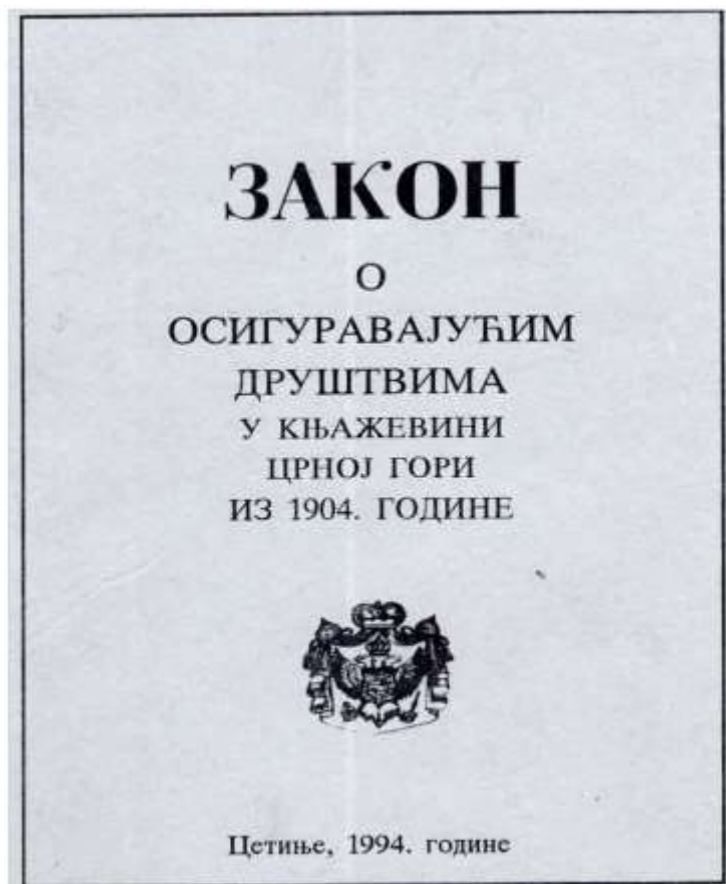
1900. u Ljubljani je osnovana Vzajemna zavarovalnica. Ustanovljena je 05.07.1990., kapitalom dr. Antona Bonaventura Jegliča. Počela je s radom 01.08.1900., a prva policica, koja je stupila na snagu 01.08.1900. bila je izdata 12.07.1900. Preimenovana je 16.06.1945. u Zavarovalni zavod Slovenije.

Tada su brojna društva iz Austro-Ugarske radila na našim područjima, njih 13 iz Beča, 10 iz Budimpešte, 3 iz Praga i 3 iz Trsta.

Dunav (Donau) Beč. Zanimljivo je da na prvoj pločici stoji „osjeguravaće“ društvo

U Knjaževini Crnoj Gori , Nikola I, Knjaz i Gospodar Crne Gore, 27.05.1904. naredio je na Cetinju Zakon o osiguravajućim društvima u Knjaževini Crnoj Gori, a njegove izmjene i dopune naredio je 16.06.1909.

Naslovnica reprinted from 1994. year of the Law on insurance companies in the Principality of Montenegro from 1904. year

1910. year in Sarajevo is founded the Herceg-Bosna society.

Founders were the Hungarian Allgemeine Kreditbank, Rothschild bank from Vienna and the firm Dariers from Geneva.

Unbeh. Zinsen und Dividenden	978.92	350.69
Reingewinn	29.078.25	30.050.17
Zusammen	616.697.59	808.510.02

Vom Gewinne pro 1910: Anteilscheine K 17.257.53, Gründungsfondreserve K 2.257.53, Tantiemen K 2.558.53, Pensionsfond K 1.806.02, an die Versicherten K 6.170.56.

Bosnien und Hercegovina.

„Herceg-Bosna,“ Landes-Versicherungs-Anstalt für Bosnien und Hercegovina. Sarajevo, Appel-Quai. (Hadži Ristićgasse 2.) [Gegr. 1910.] — *Verwaltungsrat*: Risto Samouković (Vice-Präs.), Graf Rudolf Erdödy, Baron Nikolaus Gagern, Mirko v. Gjurkovičeki, Mustajbeg Halilbašić, Dr. Halidbeg Hrasnica, Anton Loos v. Losimfeld, Ismetaga Mehremić, Josip v. Marković-Progarski, Nikola Ostojić, Muhamed of Salić, Avram D. Salom, Vaso N. Savić, Rudolf Steiner, Julius Tausz. — *Aufsichtsrat*: D. Dimović, Aladar Ehrenhöfer, Asimaga H. Sabanović, Louis Schöberger. — *Direktion*: Risto Samouković (Vice-Präs.), Serif ef. Arnautović, Emerich Baron Fejorváry, Theodor Gergely, Dr. Diogenas Petrović, Eduard Serelman. Leitender Direktor: kais. Rat Etele Szűcs. Prokurist: Friedrich Grünwald. — *Aktienkapital*: K 4,000,000 in 8000 Aktien à K 500. — *Zweck*: Feuer-, Hagel-, Transport-, Einbruch-, Lebens- u. Unfallversicherung.

In Österreich operierende auslând.

Informacija o upravnim tijelima Herceg-Bosne iz godišnjaka o osiguranju

Pločice Herceg-Bosne, ćirilčna, latinična i pločica u boji za koju smatramo da je replika, a ne original

Navodi se da je na području Slovenije i Dalmacije važio austrijski zakon o ugovoru o osiguranju iz 1917., koji je iscrpno i temeljito obradio problematiku osiguranja. Na drugim

područjima nije bilo naročitih propisa o ugovoru o osiguranju, te su osiguravajuća društva to često koristila za unošenje u ugovore klauzula koje su išle na štetu osiguranika.

Društva, a posebno njihov Savez, ukazivao je na neriješeno pitanje plaćanja premije. Na područjima gdje je važio hrvatski Trgovački zakon društva nisu mogla sudskim putem tražiti naplatu premije od osiguranika za kasnije godine kod višegodišnjih osiguranja jer se po njemu ugovor gasio ako osiguranik nije platio premiju. Na područjima tadašnjih Apelacionih sudova u Beogradu i Skoplju, Velikog suda u Podgorici i Apelacionog suda u Sarajevu, društva su na osnovu odredaba građanskih zakonika i svojih opštih uslova za osiguranje imala prava da sudskim putem potražuju naplatu premija za te kasnije godine, ali to nisu činila. Jedino na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu društva su mogla primorati osiguranika sudskim putem na plaćanje premije.

Usljed krize i konkurencije, a zbog mogućnosti da osiguranik jednostrano raskine ugovor o osiguranju prije isteka ugovorenog trajanja, razvila se nelojalna konkurencija, gdje su društva za osiguranje nagovarala osiguranika da poništi ugovor na snazi kod jednog društva i zaključi novi ugovor po nižoj premiji kod drugog. Takvo „subtarifiranje“ je bio najčešći oblik preotimanja osiguranika.

Takvo stanje je bilo prisutno posebno 1928., a 1930. se čak i pogoršalo. Osim „podbijanja propisanih premijskih stopa“ postojao je još jedan oblik subtarifiranja i bonifikacija, u kojima su se pojedina društva mnogo služila, a to je bilo davanje „providaba“. (dijela provizije posrednika) i „otpušt pristojba“ (režijskog dodatka društva), naime u pojedinim slučajevima radilo se i bez režijskog dodatka. Vrlo je zanimljivo vidjeti da se danas radi u BiH na način na koji se radilo i 1930. godine. To je dovelo do prestanka rada pet osiguravajućih institucija: dva zavoda Adrija i Kontinental u Beogradu, Zadruga za poljoprivredna osiguranja u Zemunu, Zadruga ekonoma za obezbeđenje u Somboru, Zadruga Providnost u Zagrebu, te Poljoprivredne eksportne zadruge u Mariboru i Ljubljani.

Period od I svjetskog rata do II svjetskog rata

Do drugog svjetskog rata u Jugoslaviji je radilo po nekim izvorima 31, a po nekim 28 društava, ali su mnoga propala i poljuljala povjerenje u osiguranje. Pri tome, u taj broj ti izvori nisu ubrojali neka propala društva kao što su Adrija, Zora i Feniks, a u drugim izvorima se spominju i Kontinental i Nada. Do 1. marta 1937. društva su radila u potpunosti bez ikakve kontrole. Nakon sloma društva Feniks stupila je na snagu Uredba o nadzoru nad osiguravajućim zavodima.

Phoenix, propast ovog društva potaknula je promjene na tržištu i jači nadzor

Po završetku I svjetskog rata pojavio se propis „o likvidaciji moratornog stanja u Srbiji, Makedoniji i C. Gori“. Njome je pokušano da se riješi stanje u kojem neki od osiguranika nisu plaćali premije tokom rata. Neki od nasljednika osiguranika su ušli u sporove jer su neka od društava odbijali plaćanje osiguranih suma, poput Vračarske zadruge, dok su druga društva, poput Srbije, plaćala iako je osiguranje bilo ugašeno.

1920. Društvo Dunav osnovano u Zagrebu, kao afilijacija bečkog Donau Allgemeine Versicherungsgesellschaft.

Pločice Dunava u različitim verzijama i formatima, obojena, reljefna mala, reljefna velika, reljefna velika sa izrazom „osjegurava“. Iako se na nekim njemačkim pločicama slovo „i“ pisalo kao „j“, čini nam se da to ovdje nije slučaj.

1921. obrazovano je Udruženje za rukovanje i likvidaciju stranih portfelja, sastavljeno od Beogradske zadruge, Srbije i Šumadije (stanje 1923. godine) koje je preuzelo poslove stranih društava. Neka su društva dobila koncesiju za rad, kao Assicurazioni Generali 1919. i Jadransko (1920.).

Assicurazioni Generali, pločica ukazuje na godinu utemeljenja 1831.

1921. osnovano osiguravajuće društvo Sava, od dvije grupe kapitala – u jednoj se nalazio Assicurazioni Generali, koja je imala 40% glavnice Save, a u drugoj grupi su bili najveći novčani zavodi, koji su držali 60% glavnice i to Jugoslovenska Udružena banka, Jadransko-Podunavska banka, Prva Hrvatska Štedionica, Srpska banka, Zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu i Zemaljska Banka Beograd.

Sava, latinične i ćirilčna pločica, reljefne i obojene

1921. se u Beogradu osnovala Rosija Fonsijer „na taj način da srpska podružnica ruskog predratnog (prije I svjetskog rata) osiguravajućeg društva Rosija iz Petrograda preuzme

portfelj budimpeštanskog društva Fonsijer. Nekoliko godina kasnije društvo Karos iz Pariza prodalo je svoj paket beogradskog društva Rosija Fonsijer italijanskom Riunione Adriatica di Sikurta u Trstu. Ovo društvo Karos je bilo holding inostranih podružnica pomenutog ruskog društva Rosija, koje su poslije I svjetskog rata bile pretvorene u raznim zemljama u samostalna društva. S obzirom da se društvo Fonsijer u Budimpešti nalazilo pod uticajem Jadranskog osiguravajućeg društva, to je ono kontrolisalo Rosija Fonsijer direktno i indirektno.

Rosija Fonsier

Jadransko osiguravajuće društvo

1921. osnovano je Evropsko akcionarsko društvo za osiguranje robe i putničkog prtljaga od strane naših osiguravajućih društava Šumadije, Srbije, Kroacije, Jugoslavije, kojima se kasnije pridružila i Sava i Evropsko društvo za osiguranje robe i prtljaga u Pragu. Kasnije Jugoslavija i Sava su se povukle i prodale svoje pakete akcija.

1922. osnovana je Zora u Mariboru, od strane Zavarovalne Delničke Družbe pod nazivom Jadran, a u 1923. promijenila je firmu i prenijela sjedište u Zagreb. Ovo društvo je bilo u rukama bečkih društava prvo Fortune, zatim Providencije, a na kraju bilo je prešlo u ruke Feniksa i u vezi s krahom Feniksa bilo je prinuđeno da likvidira.

Slavija jugoslovenska zavarovalna banka u Ljubljani bila je u vezi sa Slavijom za uzajamno osiguranje u Pragu.

Slavija, pločica nažalost dosta oštećena

Filijale inostranih preduzeća su bile kako slijedi:

Italijanske Riunione Adriatica di Sicurta i Assicurazioni Generali.

Austrijski Feniks, Anker i International Unfal und Schadensversicherung Gesselschaft.

Francuski La Nationale i L'Union.

Švajcarski Basler Versicherung Gesselschaft gegen Feuerschaden. U Jugoslaviji je radio u vezi sa engleskim Commercial Union.

Češki Assekuranzverein der Zuckerindustrie iz Praga, koja je sprovodila uzajamno osiguranje od požara kod šećerana, u Jugoslaviji je radila preko društva Srbija koje ga je zastupalo.

La Nationale, Pariz, društvo osnovano 1820.

Nakon I svjetskog rata sprovodila su se osiguranja požara, posrednih šteta kao posljedica požara (gubitak kirije usljed groma ili eksplozije plinskog ili električnog osvjetljenja, šomaž), zakonska odgovornost prema trećim licima, auto-kasko, transport, osiguranje od grada za usjeve i vinograde, osiguranje stoke, osiguranje loma stakla, te osiguranja života, rente i nezgode.

Oblici formiranja društava za osiguranje koji su bili odobreni su: akcionarska (dionička) društva, uzajamna društva, osiguravajuće zadruge, pomoćne blagajne, pojedinci kao osiguravajući poduzetnici i javnopravne ustanove osiguranja. Dominirala su privatna domaća i inozemna akcionarska društva.

Zadruge su bile regulirane Zakonom o privrednim zadrugama od 11.09.1937., a detaljnije o broju i kapitalu zadruge određivala je Uredba o nadzoru nad osiguravajućim poduzećima od 25.02.1937.

Tako je po hrvatskom trgovačkom pravu radila zadruga Croatia. U Hrvatskoj je postojalo oko 180, a 1939. godine 197 osiguravajućih zadruga za stoku, povezanih u Savez zadruga za osiguranje stoke u Zagrebu. Zadruga Hrvatski radiša je organizirala osiguranje života. U Bosni se proširio Savez Napretkovih zadruga. 1935. U Beogradu je osnovana zadruga Zadružno osiguranje, a potom se osnivaju i Privredna i zdravstvena zadruga za uzajamnu pomoć u Ljubljani, Jugoslovenska zadruga u Ljubljani, Materinska pomoć u Mariboru, Poljoprivredna eksportna zadruga u Mariboru, Naprednost u Mariboru, Opšte uzajamno podporno i kreditno društvo u Mariboru.

Napretkova zadruga

Evo šta o Napretkovoju zadruzi stoji u Napretkovoju Božićnoj knjizi, br. 1., str. 20 01/01/1035., autor M. Vučak, pod naslovom Šta mora svatko znati o Napretkovoju zadruzi (preuzeto s Interneta):

.....

„Napretkovu je zadrugu osnovala 1923. god. Središnja Uprava Hrvatskog kulturnog društva Napredak u Sarajevu s time, da ta zadruga preuzme na se na privrednom polju zadatak jednak onome, što ga sam Napredak vrši već 30 godina na prosvjetnom polju. Pojedinač čovjek ne može s jednakim uspjehom vršiti više poslova. Isto tako ne može jedno društvo uspješno organizirati i voditi više prosvjetnih zadataka i koji su narodu jednako potrebni. Posao valja dijeliti, pa je tako učinio i naš Napredak kada je osnovao samostalnu privrednu ustanovu koja se zove: »Napretkova zadruga za osiguranje, štednju i privredu, z. s o. j. u Sarajevu«. S početka su naši ljudi mislili: Napretkova je zadruga zato tu, da Napretku prikuplja novac za njegove svrhe, kao što je davanje štipendija, gradnja i izdržavanje konvikata, gradnja narodnih domova i t. d. Kada je Napretkova zadruga počela upisivati štediša, kada je počela prikupljati osiguranja, kada je tražila uloške, mnogi je naš čovjek tada mislio, da će taj novac teško dobiti natrag, jer će mu opet netko doći moljakanjem, da uloženu ili osiguranu svotu pokloni Napretku. Trebalo je dosta vremena dok se naša javnost uputila, da je Napretkova zadruga već po trgovačkom zakonu potpuno samostalna privredna ustanova, da ona ima svoju samostalnu upravu, svoju samostalnu organizaciju, svoje činovništvo, svoje glavne skupštine, svoju godišnju bilancu i t. d. To vide danas i znaju zadrugari N. zadruga najbolje u praksi: kad koji hoće, diže svoj uložak bez ograničenja; kada nekome dospije na isplatu vezana štednja ili osiguranje, ili opet, ako osigurani umre, odmah se novac isplaćuje o ugovorenom roku i onako, kako je ugovoreno. Naravno, da postoji tješnja veza i suradnja Napretka i Napretkove zadruga. Ta suradnja ne samo da je prirodna, ona je i nužna, jer će se samo takovom suradnjom lakše i brže postići zajednički cilj: prosvjetno jačanje naroda.

Što je zadaća Napretkovoju zadruzi?

Zadaća je Napretkovoju zadruzi, da radi na poboljšanju privrednih prilika kako svakog nas pojedinca, tako i čitave naše zajednice. Takav rad je pogotovo danas potreban, kada je ovo zadnjih godina nastala u privredi gotovo čitavog svijeta teška bolest. Milijuni ljudi su bez zarade, a jedva ko da može zaraditi onoliko, koliko za život treba. Oni opet, koji danas mnogo imaju ne znaju, ne će li i oni već sutra spasti na prosjački štap. Takovu bolest mi nismo prije poznavali. Svuda je zovu »privredna kriza«, ili samo »kriza«, kao što već svaka bolest ima svoje posebno ime. Nije samo N. zadruga jedina naša ustanova, koja radi na poboljšanju naših gospodarstvenih i privrednih prilika. Ima takovih još mnogo, naročito raznih zadruga, no sve ovakove zadruga i društva rade za jedan manji broj svojih članova u jednom selu, gradu ili općini. Za druge ljude, izvan toga mjesta, one se ne brinu. No danas, kada je privredna kriza zahvatila sve, kada ta bolest obara i zdravo i bolesno podjednako, onda treba netko jači, koji će se njoj oduprijeti. Treba netko tko će organizirati borbu protiv te bolesti jednako za sve nas. Za to nam je, evo, trebala jedna zadruga, jedna naša privredna

zajednica, koja će nas sve okupiti na rad u ovako plemenitoj i svetoj zadaći. Za to nam je trebala N. zadruga, čiji rad nije vezan samo na jedno mjesto, na jedan kraj, nego je vezan uz sve nas, ma gdje bili. Svi mi znamo onu priču o sedam prutova. Znamo, kako je onaj starac pozvao svojih sedam sinova i dao im svakome po jedan prut, da ga prelome. I to je svaki od njih s lakoćom učinio. No, kada je starac dao svezati sedam takovih prutova zajedno, nije taj snop prutova ni jedan sin mogao prelomiti. I otac im je tada razjasnio u čemu sada leži snaga, jakost, izdržljivost tih prutova. Pa kako i pred N. zadrugom stoji težak zadatak, znala je ona, da ga može izvršiti samo onda, ako naše želje i težnje za poboljšanjem ovih privrednih prilika poveže zajedno, ako naše snage — ne nas desetak tisuća, nego nas stotine tisuća — okupi i slije skupa u borbi protiv ove nesretne privredne krize. Samo će onda ta borba uspjeti. Zato ćemo i razumjeti na zastavi N. zadruge napisane riječi: »Pojedinci ne možemo ništa, svi zajedno učinit ćemo čudesa!«

Sredstva, s kojima Napretkova zadruga raspolaže u svom radu.

Prvo sredstvo je ljubav za stvar, ljubav za dobro naroda, požrtvovanost i ustrajnost onih ljudi koji taj rad vode. Treba mnogo ljubavi za ovo što hoće N. zadruga, no ni tom se ljubavlju opet ne može mnogo bez — novca. Kapital, novac, to je drugo, jednako važno sredstvo, koje treba N. zadruga u borbi protiv privredne krize i u radu oko naše privredne obnove i privredne samopomoći. No, s novcem se isto tako ne da sve polučiti. Ali ljubav i oduševljenje za stvar udruženi s novcem mogu sve. Njima, kad su ujedinjeni, nema zapreke. Za to N. zadruga već od svog početka radi u prvom redu na prikupljanju i izgradnji jakoga zadružnog narodnog kapitala. Ono, što mora da izvrši N. zadruga veliko je i teško je, pa zato moraju u njoj biti ujedinjeni i velika ljubav i požrtvovnost s jakim i velikim kapitalom. Šta više, obadva ova sredstva moraju biti jednako jaka, jednako velika. Da ne prevagne ni jedno ni drugo. Treće je sredstvo povjerenje. N. zadruga mora da za svoj rad stekne neograničeno povjerenje svih onih, na koje u tom radu računa. Bez takovog povjerenja ne može se zamisliti već ni sama izgradnja jačeg kapitala — pogotovo ne u današnjim prilikama.

S koliko od ovih sredstava raspolaže Napretkova zadruga?

Na ljubavi za navedene ciljeve, na požrtvovnosti i ustrajnosti onih, koji je vode već od početka, zadruga ne oskudijeva. Ta je ljubav i požrtvovnost jednaka ljubavi i požrtvovnosti onih, koji svijesno rade za veliku stvar. Danas je već ta ljubav vezana uz ne baš običnu njihovu požrtvovnost i ustrajnost. Ne samo da vodstvo zadruge snosi veliku odgovornost, nego tu dolaze iz godine u godinu i sve veće dužnosti. Tako je u prošloj, 1933. poslovnoj godini bilo samo sjednica — što redovitih, što onih u sekcijama — 188. A za svu tu odgovornost i za te dužnosti ne smiju članovi uprave po pravilima imati nikakve nagrade. Ovo nadzire i sama vlast. U pogledu povjerenja može se ustvrditi, da smo jedva ikada imali jednu sličnu narodnu ustanovu, koja je za ovako kratko vrijeme stekla ovoliko opće povjerenje, kao što ga je stekla N. zadruga. Ona to povjerenje danas uživa jednako među nezadugarima kao i među zadugarima, na prostranom teritoriju svoga djelokruga.

Na koji način Napretkova zadruga izgrađuje svoj zadružni kapital?

Pojedinac čovjek stiče imetak samo radom i štednjom. Rasipnik, ako i radi, ne će ništa steći. Štednja je, dakle, glavni preduvjet za sticanje imetka, kapitala. No, N. zadruga ne može sama da štedi, pa da tako stiče i izgrađuje svoj imetak. Za to nas ona sve poziva i upućuje na štednju, da štedimo svaki koliko nam dopuštaju naše prilike, pa da naše uštedevine povjerimo njoj. Prema tome je Napretkova zadruga čuvarica naše u novcu stečene imovine. Da u ovom prikupljanju naših uštedevina zadruga poluči što veći uspjeh, da nas svakog za štednju predobije, vodi ona među nama sve življu agitaciju, propagandu za štednju. Osim toga ona treba da ima za svakog od nas također takav oblik i način štednje, koji baš prilikama pojedinaca najviše odgovara. U tom radu je N. zadruga danas najpoznatija naša ustanova za propagiranje i organiziranje raznih vrsti štednji. Tome nastojanju N. zadruge treba da se svi odazovemo, treba da štedimo svi, koji imamo i koji zarađujemo i staro i mlado i veliko i malo, seljak i grtađanin svi bez razlike.

Napretkova zadruga propagira i organizira također razna osiguranja.

Uz do sad uobičajene vrste štednje, na pr. ulaganje novca na štedne knjižice na ukamaćenje, organizira N. Zadruga i t.zv. redovnu vezanu štednju. Ta se štednja sastoji u tome, da se pojedinac obveže štediti svotu koju on želi i koju može štediti. Te da tu svotu uplaćuje prema ugovoru nedjeljno, mjesečno i t. d., kroz 5 ili 10 godina. Nakon izminuća toga vremena dobiva štediša uštedjeni novac s kamatima. Zadruga organizira t. zv. potrošačku štednju s markicama N. zadruge. Te markice daje trgovac ili drugi privrednik zadugar svojoj mušteriji kao dar, popust na uplaćenju kupovini. Te markice lijepi štediša u posebnu knjižicu, koju taj mušterija, štediša dobiva besplatno. Kada štediša ulijepi markica za Din 100.— može uvijek na blagajni zadruge ili njenih podružnica za tu knjižicu dobiti 100 dinara bez ikakova odbitka. Naročita vrst štednje u N.

zadrugi je t. zv. omladinska štednja, također s markicama. N. zadruga. Djeca, za novac koji dobiju od roditelja ili bilo koga drugoga na dar, kupuju te markice mjesto da taj novac potroše na kakove besposlice. Markice se lijepe i naplaćuju isto onako kao i kod potrošačke štednje. Osiguranje je danas najsvremeniji oblik štednje. Nama je svakome poznato da postoje razna osiguravajuća društva. Ima ih i kod nas dosta: domaćih i stranih. Čuli smo često, kako se je netko osigurao kod ovog ili onog društva tako, da iza ugovorenih 10 ili više godina dobije svotu na koju se osigurao, a ako ranije umre, onda će osiguranu svotu dobiti njegovi nasljednici. Netko opet osigura na taj način svom ženskom djetetu miraz, muškom djetetu stipendiju za školovanje ili opet gotovinu, kojom će početi obrt kao samostalan obrtnik, trgovac i t. d. Netko se opet osigura tako, da nakon njegove smrti njegovi dobiju ugovorenu svotu za podmirenje troškova oko sprovoda, uređenje groba itd. On hoće da njegovi ne dođu u nepriliku u vrijeme kada im hranitelj umre i da se tada već ne moraju zaduživati. Ima mnogo raznih vrsti ovakvih osiguranja života. Osim takovih osiguranja može čovjek da osigura i svoju imovinu. Osigura na pr. kuću protiv požara. On plaća u ugovoreno vrijeme stanovitu svotu (premiju) kao i kod životnih osiguranja — s time, da mu se ugovorena svota isplati ako bi kuća izgorjela. Drugi tako osigura protiv požara na pr. sijeno, žito u hambaru itd. Tako se može osigurati i stoka ako bi uginula, usjevi protiv tuče i slično. U naprednijim zemljama ima malo ljudi, koji ne bi osigurali sebe i svoju imovinu. Kod nas opet ima baš ovakvih malo i od ovih većina ih malo vodi računa o tome, kod koga sklapaju svoja osiguranja. Sklapaju ga kod onoga tko ih prvi uhvati. Većinom su to strana osiguravajuća društva. Tako su kod nas u jednoj jedinoj godini 1929. naši osigurani ljudi uplatili stranim osiguravajućim društvima za razna osiguranja okruglo Din 334,000.400.—, a domaćim samo Din. 87,000.000.—. Naš čovjek treba da uvijek vodi računa o tome, da sva svoja osiguranja može sklopiti i kod svoje Napretkove zadruga. Ona je jedina osiguravajuća zadružna ustanova, koja od svoje zarade nikome ne daje ništa više nego što daje svakom svom zadrugaru. U njoj nema tantijema. Svoju zaradu upotrebljava zadruga samo za rad oko privrednog jačanja svojih zadrugara i za opće narodne privredne akcije.

Napretkova zadruga daje svojim zadrugarima zajmove

Svaki zadrugar N.zadruga u slučaju nužde može od nje dobiti zajam u novcu. Za taj zajam traži zadruga pokriće bilo u dobrim jamcima, bilo u zalogu nekretnina (hipoteka), bilo opet u kakovom drugom zalogu ili pokriću. Osim ovoga daje zadruga svojim zadrugarima zajmove također i na njihova osiguranja i vezane štednje već prema tome, koliko ove vrijede. Rok otplate zajmova je različit prema vrsti i veličini zajma. Obzirom na; sadanje privredne prilike najdulji je rok otplate tri godine. Zadruga pazi, da zadrugar koji ima zajam, taj zajam u redu i otplaćuje. Koliko ona ima i obzira kao zadruga pri teškoćama u koje iznenada dođu pojedini zadrugari dužnici, s nemarnim, platama to ne može činiti. Zadruga odgovara za novac što ga zadrugarima pozajmljuje, jer to nije njen novac. Zadruga radi s tuđim novcem, s novcem svojih zadrugara, pa je prirodno, da ga i pošteno čuva. Ona ne smije na zajmovima gubiti, jer kada, bi to bilo, onda jednog dana ne bi mogla isplaćivati uloške i osiguranja, a to ne smije biti. To će svaki pošten zadrugar i razumjeti i odobriti.

Odgojna strana u radu Napretkove zadruga.

Napretkova zadruga ne čeka da joj pojedinac dođe da kod nje uloži svoj novac ili da kod nje osigura sebe, članove svoje obitelji ili svoju imovinu i t. d. Ona ima svoje ljude, koji obilaze sve naše krajeve i upućuju naše pojedince u prednosti štednje i osiguranja. Ovo zadruga čini i raznim člancima u novinama, letacima, brošurama i knjigama, a imati će — ako Bog da — i posebno odjelenje, u kom će zato namješteni ljudi samo na tome raditi, da svakom našem čeljadetu koje ima i koje zarađuje — kako rekosmo: i malom i velikom, mladom i starom, seljaku i građaninu — prikaže dobre strane i potrebu Štednje po njega samoga, po njegove i po čitavi narod, pa da ga predobije da štedi ili da se osigura kod N. zadruga. Na ovaj će nas način N. zadruga sve više učiti i predobiti za to, da ne živimo od danas do sutra, nego da živimo kao razboriti ljudi misleći i na buduće dane našega života; u dobrim danima da mislimo na one crne, koji nikoga ne mimoilaze, pa da nam bude lakše takove dane snositi, bila smrt, bila žalost, bila starost ili što drugo. Osim toga i osim pomoći koju može svaki zadrugar dobiti u N. zadrugi u povoljnom zajmu, N. zadruga će i o tome voditi brigu, gdje i kako da pojedinci zaradimo, gdje da privredimo, kako i gdje da Uštedimo, pa da svi postanemo gospodarski samostalni, jaki.

Kako se postaje zadrugarom u Napretkovoju zadrugi ?

Tko hoće da postane zadrugarom u N. zadrugi taj mora da upiše najmanje jedan udio (20 din.), a osim toga treba da osigura sebe ili koju drugu osobu (za koju će on plaćati premiju), ili da osigura svoje nekretnine, ili opet da upiše jednu redovitu vezanu štednju. Upisati se može kod Središnjice u Sarajevu, kod Glavne podružnice u Zagrebu (Varšavska ul. 11.), kod podružnice u Dubrovniku (Antoninska ul. 1), kod svih kotarskih i mjesnih povjerenika i napokon kod putujućih organa zadruga kada u koje mjesto dođu.

Što je do sada polučila Napretkova zadruga?

Treba doći u Sarajevo, pa vidjeti njenu veliku palaču, koja je dovršena pred 4 godine troškom od Din 6,250.000.—, a na jednom najprometnijem i najistaknutijem mjestu u gradu. Od građevne vrijednosti doma do sada je već otpisano blizu 500.000 din. Dalje, treba vidjeti poslovne prostorije zadruge u tri krila te palače s 37 namještenika, a ukupno ih ima 50. Zadruga raspolaže imovinom od preko 20,000.000.— din., a nema ni dinara duga. Ona je dužna samo svojim zadrugarima; ulagačima, štedišama i osiguranima. Osim podružnica u Zagrebu i Dubrovniku ima zadruga svoja glavna povjereništva u Zagrebu, Splitu, Sarajevu, Senju, Osijeku i Novom Sadu. Mjesnih i kotarskih povjerenika ima oko 200. Zadrugara ima oko 7.500, a na udjele je uplaćeno oko 1,500.000.— din. Na redovitu vezanu štednju upisano je oko 10,000.000.— din. Na životna osiguranja oko 80,000.000.— din. Sada ima 3080 zadrugara koji uživaju zajam kod N. zadruge. Šta još treba znati o Napretkovoju zadrugi?

Napretkova zadruga niti je kakova politička, niti stranačka ustanova. Ona je jednako dobro i svojina svih njenih zadrugara, ona je naša opća narodna zadružna ustanova, koja ima da posluži višim narodnim ciljevima, a, nikako bilo čijim političkim i stranačkim interesima. I tako mora ostati, jer će se samo na taj način moći u punoj mjeri posvetiti svojoj velikoj zadaći. Prirodno je, da smo još vrlo daleko od onih plodova, koje nam mora donijeti rad naše zadruge. 11 godina je bilo prekratko vrijeme za izgradnju onakove ustanove, kakova je nama u našoj zadrugi bezuvjetno potrebna. Moramo imati strpljenja. Glavno je, da je njen dosadašnji rad na najboljem putu i da se razvija svojim prirodnim tokom. Sve daljnje ovisi o nama. Čim više snage mi dadnemo zadrugi, tim će prije i u toliko većoj mjeri doći do izražaja rezultati njenog rada. Kada bismo trebali izreći naš sud o vrijednosti i snazi nekog naroda, onda bi u prvom redu morali ispitati njegovu moralnu, čudorednu vrijednost, snagu. Iza ovoga odmah dolazi na red drugo pitanje: koliko vrijedi gospodarska snaga toga naroda? Sva druga pitanja dolaze iza ova dva. O ova dva prevažna pitanja trebamo voditi računa uvijek jednako svi, pa ako zbilja želimo dobro svome narodu onda ćemo lahko spoznati značenje i važnost Napretkove zadruge, a i naše dužnosti prema njoj. Svatko je kovač svoje sreće, pa ne može drugačije biti ni kod nas! „

.....

Po uvođenju strožije kontrole tih zadruga u Sloveniji, neke od njih su registraciju dobile u Zagrebu, Splitu, Beogradu ili drugim krajevima Jugoslavije, ali su isključivo radile u Sloveniji, kao što su „Sveopća gospodarska zadruga“ u Zagrebu, Jednota – uzajamna humanitarna zadruga u Beogradu, Privrednik u Zagrebu, Socijalna privredna zadruga u Beogradu, Uzajamna humanitarna udruga u Beogradu, Uzajamna privredna zadruga u Zagrebu, Unites u Dubrovniku, Samopomoć u Splitu, Štedna i kreditna zadruga u Splitu itd.

U Sloveniji i Dalmaciji osnovala se prva Slovenačka pomoćna blagajna osnovana na temelju austrijskog zakona o pomoćnim blagajnama iz 1892., rad se nastavio po Zakonu o zadrugama za uzajamno pomaganje iz 1902., te konačno po Pravilniku o ustanovama humanog karaktera koje se bave obezbjeđenjem pogrebnih troškova i troškova u slučaju bolesti i fondovima za penziono osiguranje od 22.11.1938.

Manje rigorozan Pravilnik izdat je 18.01.1941., na pritisak staleških i strukovnih samopomoći organiziranih u Sloveniji.

U tom periodu su napravljeni i pokušaji sprovođenja obaveznog osiguranja usjeva i plodova u obliku javnopravnih državnih, oblasnih i banskih osiguravajućih zavoda, ali ni jedno poduzeće nije ostvarilo neki ubjedljiv uspjeh.

Zemljoradnja je u staroj Jugoslaviji bila osnovna grana zanimanja, ali je ostvarivala vrlo malo dohodak. 1921. poljoprivredom se bavilo 78,7% stanovništva, a 1938. 74,8% stanovništva. 1923. donijet je Zakon o obezbjeđivanju usjeva i plodova od grada. Njim se propisuje osnivanje zavoda u svakoj oblasti, a više oblasti su mogle osnovati zajednički zavod. Pri Ministarstvu poljoprivrede i voda se trebao formirati stalni fond za pomaganje

oblasnih zavoda od 100 miliona dinara, a predviđeno je i osnivanje Državnog rezervnog fonda, a u oblastima Oblasni rezervni fond ako uloži, državna i oblasna pomoć ne bi bili dovoljni za pokriće pričinjenih šteta.

Novi Zakon o obaveznom obezbjeđenju usjeva i plodova od grada donijet je 10.02.1931. Ministarstvo poljoprivrede je bilo stajališta da se osiguranje mora sprovesti po banovinama (od tog trenutka skoro sve banovine - Moravska, Primorska, Dunavska, Vrbaska, Zetska, Savska, Dravska su napravile uredbe i pravilnike, ali je samo Savska do 1938. i sprovela osiguranje).

Savska banovina je izdvojila osiguranje u poseban zavod Savske banovine za osiguranje, sa sjedištem u Zagrebu. Zavod Dunavske banovine za obezbjeđenje grada sjedište je imao u Novom Sadu.

Ministar poljoprivrede donio je novu Uredbu o obaveznom obezbjeđenju usjeva i plodova od grada na području Drinske banovine 12.04.1939., a osiguranje je sprovodio Zavod Drinske banovine za obezbjeđenje od grada, sa sjedištem u Sarajevu. Vlasnik, odnosno posjednik zemljišta je urednom policom privatnog osiguravajućeg društva mogao dokazati da je usjeve i plodove obezbijedio od grada, pa za tu godinu nije bio dužan iste obezbijediti i kod Zavoda. Ovo ukazuje, a posebno jasno za Drinsku banovinu, da nije postojao državni monopol. Ipak, faktičko uvođenje obaveznih osiguranja nije bilo moguće zbog niskog dohotka, visokih poreza, niskih cijena poljoprivrednih proizvoda, posebno pred predstojeći II svjetski rat.

Dobrovoljnim osiguranjima usjeva i plodova bavilo se od 1919. godine 8 osiguravajućih zavoda, koji su imali 38 podružnica i nekoliko hiljada mjesnih zastupništava. To su Croatia, Dunav, Jadransko osiguravajuće društvo, Jugoslavija, Rosija Fonsijer, Sava, Slavija, Vzajemna zavarovalnica. Oni su bili udruženi u kartel zajednica za tuču, sa sjedištem u Zagrebu. Broj osiguranja je ipak bio neznatan, rastao je do 1929., a onda opada zbog krize u poljoprivredi i siromašenja seljaštva.

Što se tiče osiguranja automobila, u Sloveniji i Dalmaciji je važio strog austrijski zakon od 09.08.1908., drž. zak. 1. br. 162. o odgovornosti za štete usljed upotrebe automobila (čini se da kasnije usvojene novele iz 1922. nisu važile na tom području).

02.12.1930. donijet je zakon koji se odnosi na preduzeća za redovan i povremeni saobraćaj putnika i robe motornim kolima, te Međunarodna Konvencija o automobilskom saobraćaju, zaključena u Parizu 24.04.1926., a koja je stupila na snagu 01.04.1931.

Prvi navedeni zakon ukinut je i zamijenjen Zakonom o radnjama od 05.11.1931. Donijet je i Pravilnik o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika u autobuskom saobraćaju, 05.04.1932. Ministar trgovine i industrije je sklopio ugovor sa Evropskim akcionarskim društvom za osiguranje robe i putničkog prtljaga u Beogradu, te po tom ugovoru donio i Uputstvo kojim je regulirano obavezno osiguranje u međugradskom (u daljini) i lokalnom saobraćaju, osiguranje protiv nezgode putnika koji putuju autobusima i motornim kolima autobuskih preduzeća kojima ova vrše redovni putnički saobraćaj na odgovarajuće sume, osiguranje zakonske odgovornosti autobuskih preduzeća pričinjene trećim licima i njihovim stvarima, a koja nisu putnici, te da je primjena ovih odredbi od 01.07.1932.

Novi Pravilnik koji je ukinuo prethodni donijet je 1934., te dopunjen 1935.

1928. godine Ministar za agrarnu reformu donio je Naredbu o uvođenju kolektivnog obligatornog obezbjeđenja svih članova Agrarnih zajednica protiv štete od požara i grada kod Glavne zemljoradničke zadruge za osiguranje.

Zakon o javnim skladištima 1930. godine je propisao da su javna skladišta dužna kod primanja da osiguraju svu robu od štete od požara za punu njenu vrijednost.

Ministar trgovine i industrije je 1933. uz izmjene 1934. Pravilnikom o osiguranju učenika protiv nesrećnih slučajeva propisao obaveznost osiguranja od nezgode.

U Hrvatskoj je postojao Savez novčanih i osiguravajućih zavoda (koji je 1920. naslov promijenio tako da se uz novčane zavode dodaju i osiguravajući zavodi).

1923. godine osnovan je Savez osiguravajućih društava u Beogradu.

Evo pregleda društava za „elementarno“ (u današnjoj terminologiji neživotno) osiguranje s premijama neto od reosiguranja i dobiti u 1930. godini:

"Elementarno" osiguranje, 1930. godina		
Društvo	Premija po odbitku premije reosiguranja Din	Dobit Din
Jugoslavija, Beograd	14,412,000	2,080,000
Srbija, Beograd	4,389,000	2,954,000
Šumadija, Beograd	4,864,000	498,000
Beogradska zadruga, Beograd*	3,565,000	...
Kroacija, Zagreb	21,853,000	753,000
Vzajemna zavarovalnica, Ljubljana	7,378,000	269,000
Triglav, Beograd-Zagreb	24,474,000	51,000
Rosija-Fonsijer, Beograd	11,483,000	496,000
Herceg-Bosna, Beograd**	7,155,000	401,000
Vardar, Zagreb	3,751,000	316,000
Sava, Zagreb	15,691,000	3,090,000
Dunav, Zagreb	11,719,000	273,000
Slavija, Ljubljana	12,016,000	204,000
Nada, Sarajevo	1,355,000	17,000
Zora, Zagreb	...	400,000
* Spojeno osiguranje i bankarstvo		
** U originalnom tekstu - Beograd		

Po premiji, najveća su društva bila Triglav i Croatia.

Životnim osiguranjem u 1932. i 1933. godini bavila su se sljedeća društva:

Croatia, Dunav, Jugoslavija, Nada, Rosija Fonsijer, Slavija, Srbija, Šumadija, Ujedinjeno, Uzajamno, Beogradska zadruga, Zora, kao domaća društva (domaća neovisno o porijeklu kapitala), te strana Anker, Assicurazioni Generali, Phoenix, Riunione, L'Union. U 1932. imali su svi skupa 122.207 polica, a u 1933. godini 120.325, od toga domaća 68.189, a strana (podružnice) 52.136.

Šumadija, Prvo srpsko društvo za osiguranje i reosiguranje u Beogradu, ime je kasnije vjerovatno izmijenjeno u Šumadija a.d. za osiguranje i reosiguranje u Beogradu

Po broju polica, najveća društva u životnom osiguranju u 1933. bili su Phoenix (27.351) i Croatia (14.452).

Jedno od dva društva sa sjedištem u Sarajevu bilo je Nada. Sveopće osiguravajuće dioničarsko društvo Nada osnovano je 1922. godine, osnivači su bili Prva hrvatska štedionica u Zagrebu i Croatia osiguravajuća zadruga u Zagrebu.

Skoro potpuno uništena pločica društva Nada, na kojoj se jedva naziru slova ADA

Drugo društvo je bilo Herceg-Bosna, osnovana 1910., ali je 1933. u fuziji sa Vardarom i Triglavom Herceg-Bosna prešla u Ujedinjeno, čije sjedište očito nije bilo u Sarajevu, ali izvor ne navodi gdje je sjedište bilo dok jedna polica ukazuje na Beograd Zagreb i Ljubljanu. Učešće u Ujedinjenom osiguravajućem društvu imali su Erste Ungarische Allgemein Assecuranz Gesellschaft, Muenchener Rueckversicherung i Feniks. Ova lista ne navodi Napretkovu zadrugu.

Ujedinjeno je nastalo 1933. fuzijom Vardara, Triglava i Herceg-Bosne.

Javile su se i ideje o stvaranju samostalnih fondova za plaćanje eventualnih šteta (nešto poput uzajamnih društava). Uprava Monopola je osiguravala barake i magacine kod društava, ali fabrike i magacine od čvršćeg materijala, kao i inventar preko fonda u koji je izdvajala sredstva. Isto je radila i Rečna plovidba. Srpska pravoslavna crkva je sva

pokretna i nepokretna dobra osiguravala kod Fonda za osiguranje srpskopравoslavних crkvenih dobara, osnovanog kod Patrijarškog upravnog odbora sa glavnicom od jednog miliona dinara. Uredba kojom je osnovan taj fond stupila je na snagu 1936. godine.

Iako je postojalo rješenje Ministra trgovine i industrije od 14.04.1927. da se ni pojedinci ni preduzeća ne smiju osiguravati kod stranih osiguravajućih društava koja nisu dobila dopuštenje za rad u zemlji, pojedini agenti iz Soluna su dolazili u Skoplje i ostala mjesta u Makedoniji i vršili osiguranje za račun engleskih društava, a slično je bilo i na sjeveru Jugoslavije, gdje su radila neka društva iz Beča i Pešte.

1936., Phoenix koji je poslovao u 22 države i samostalne političke jedinice, dospio je zbog zaračunavanja podcijenjenih premija u probleme, te su u Jugoslaviji donijete dvije uredbe, druga 16.12.1936., tako da su sva prava i obaveze prenijete na Jugoslovenski Feniks, koji nije imao pravo izdavanja nove poslove osiguranja. Istodobno sa donošenjem Uredbe za Phoenix, donijeta je i Uredba o likvidaciji Zore.

Ogrizović navodi da je krajem 1924. u Jugoslaviji radilo 25 osiguravajućih društava, domaćih i stranih. 19 ih je imalo sjedište u Jugoslaviji i bila su registrovana kao akcionarska društva. Najstariji osiguravajući zavod bila je Croatia, osnovana kako je već navedeno 1884., a koja je izgubila obilježje zadruge i pretvorila se u dioničko društvo.

Za 1929. navodi se da je radilo preko 20 osiguravajućih društava, od toga 16 sa registracijom i sjedištem u Jugoslaviji. Pored toga radilo je 6 čisto stranih društava od kojih su bila 2 engleska, 2 francuska i 2 austrijska.

Krajem 1932. godine broj osiguravajućih ustanova u Jugoslaviji sačinjavalo je 17 domaćih društava (od kojih jedno nije radilo) i 10 filijala inostranih društava. Od domaćih društava 8 je imalo sjedište u Beogradu, 5 u Zagrebu, 2 u Ljubljani i 1 u Sarajevu. Od filijala stranih društava 6 ih je imalo sjedište u Beogradu, a 4 u Zagrebu. Od stranih preduzeća, 2 su bila engleska, 2 francuska, 3 austrijska, 2 italijanska i 1 švajcarsko.

Od 16 domaćih društava 14 je bilo u formi akcionarskih društava, jedno je bilo zadružno, a jedno je bilo zasnovano na načelu uzajamnosti.

U toku 1933. godine u Jugoslaviji su se bavila osiguranjem 24 društva od kojih su 14 bila domaća, a 10 filijale inostranih društava. Ukupno sva društva su raspolagala u zemlji sa 33 podružnice. Od domaćih društava 7 je imalo sjedište u Beogradu, a za ostala je ostalo nepromijenjeno stanje, kao u 1932., kao i za strana društva.

Od 14 domaćih društava, 12 su sprovodila osiguranje života, kao i razne grane elementarnog osiguranja, 2 su se bavila samo osiguranjem protiv elementara. 6 filijala inostranih društava je sprovodilo osiguranje života i elementara, a 4 se ograničilo na osiguranje samo elementarnih rizika.

U 1934. godini osiguranjem se bavilo 14 domaćih društava i 11 filijala inostranih društava.

U 1938. godini broj osiguravajućih društava se smanjio, Zora i Nada ušle su u likvidaciju. Tadašnja struktura društava se sastojala od 13 domaćih društava i 10 filijala inostranih društava.

Već je navedeno da je krajem 1936. došlo do sloma Feniksa i društva Zora, a pored toga skupština akcionara društva Nada na osnovu bilansa iz 1936. godine donijela je odluku o njegovoj likvidaciji u 1937. godini.

Rast životnih osiguranja je bio od 35.587 polica 1920. godine do 131.799 u 1937. Sve godine su zabilježile rast broja polica životnog osiguranja, osim 1933., te 1935. Ipak, uprkos rastu broja polica 1930., 1931. i 1932., premija je u tim godinama padala.

Neživotno (elementarno) osiguranje je zabilježilo rast, u pogledu premije, sa 17,7 miliona dinara u 1920. na 187,4 miliona dinara 1937.

Reosiguranje

U periodu od 1920. do 1937. godine cedirano je 44,3% premije na reosiguravače, a reosiguravači su na ime šteta platili reosiguranicima 54,5% šteta. Kod života portfelj je bio reosiguran u prosjeku sa 25,9%, a na ime šteta reosiguravači su platili 24,3%. Kod elementara portfelj je bio reosiguravan sa 56,6%, a primljeno je od reosiguravača 61,7% šteta.

Kao reosiguravači domaćih društava sa sjedištem u Beogradu pojavljuju se sljedeće zemlje (poredane po broju postojećih ugovora): Njemačka 30 ugovora, Italija 11, Mađarska 5, Francuska 4, Čehoslovačka 1. Iza pomenutih pet ugovora stajalo je mađarsko reosiguravajuće društvo Rosija Pešta iza koga se pojavljivao u većini italijanski kapital. Odnos reosiguravača na teritoriji bivše banovine Hrvatske bio je približno isti, dok je u Sloveniji Čehoslovačka bila jače zastupljena.

Većina ugovora za reosiguranje sklapana je sa Minhenskim reosiguravajućim društvom i sa Riunione Adriatica i to uglavnom preko centrale u Trstu. Od beogradskih osiguravajućih društava na prvo je otpadalo 18 ugovora, a na drugo 10. Autor u napomeni navodi da nije jasno radi li se samo o vodećim reosiguravačima ili su preuzimali cjelokupan cedirani rizik.

Reosigurani dio je bio proporcionalno veći kod društava sa inostranim kapitalom, kao na primjer kod Rosija Fonsijer. Dok je „kod svih ostalih beogradskih osiguravajućih društava, sem Jugoslavije, reosigurani dio iznosio 24,4%, kod Rosija Fonsijer je iznosio 43,5%.“

Savez osiguravajućih društava bio je podnio javnu predstavku Ministru trgovine i industrije povodom namjeravanog osnivanja Državnog reosiguravajućeg zavoda, 06.12.1940. godine, a u vezi svog prethodnog pisma od 09.10.1940., na koje uopšte nisu dobili odgovor povodom istog pitanja i razgovora koji su vodili sa njegovim najbližim saradnicima.

Zanimljivo je da danas, punih 76 godina kasnije, barem u BiH, država ima potpuno isti ignorantski odnos prema društvima za osiguranje.

Rasprava je u stvari bila oko osnivanja Državnog reosiguravajućeg zavoda, koji je vlast vidjela kao izvor dodatnih prihoda za državu, a kod kojeg bi bilo propisano obavezno reosiguranje.

II svjetski rat

U Srbiji je bila donijeta Uredba o obaveznom obezbjeđenju od grada i Državnom zavodu za poljoprivredna osiguranja 1942. godine.

Evropsko akcionarsko društvo nastavilo je s radom, s premijom od 1.346.316 dinara u 1942., te 6.154.151 dinara u 1943. godini. Plaćene štete iznosile su 82.588 dinara u 1942., te 239.468 dinara u 1943. godini.

Mimo ovih informacija, o osiguranju tokom II svjetskog rata u nama dostupnim izvorima nema više podataka.

Razvoj osiguranja u bivšoj Jugoslaviji nakon II svjetskog rata do 1990. godine

Period centraliziranog osiguranja, DZOR, DOZ – od 1945. do kraja 1961.

21. novembra 1944. Predsjedništvo Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije donijelo je Odluku o prelasku u državnu svojinu neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih lica i sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile. Tom imovinom upravljala je Državna uprava narodnih dobara pri Povjereništvu za trgovinu i industriju NKOJ-a, kao imovinom od opšteg društvenog značaja.

Povjerenik za industriju Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije donio je 1. marta 1945. godine Odluku o spajanju u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje osiguravajućih preduzeća koja prelaze u državnu svojinu. Prema toj odluci, sva osiguravajuća preduzeća, u početku uglavnom njemačka (kasnije su konfiskovana i neka italijanska i dva domaća osiguravajuća preduzeća), spajaju se u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje sa sjedištem u Beogradu. Istom Odlukom propisano je da se na Zavod prenosi sva aktiva i pasiva osiguravajućih preduzeća koja se spajaju u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje.

Rješenjem Ministra industrije od 18. maja 1945. Državni zavod za osiguranje i reosiguranje prenijet je iz nadležnosti Državne uprave narodnih dobara, u okviru koje je osnovan, u nadležnost Ministarstva finansija. Saglasno tome, djelokrug Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje bliže je određen Zakonom o uređenju i djelovanju kreditnog sistema (Službeni list DFJ br. 87/45).

18.07.1945. Ministar finansija je donio rješenje o zabrani privatnim osiguravajućim preduzećima da bez posebnog odobrenja primaju u osiguranje državnu imovinu ili imovinu državnih preduzeća.

14.09.1945. Ministar je donio rješenje o obavezi osiguravanja državne imovine isključivo kod Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje.

Organizacija i poslovanje Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje bliže su određeni Pravilnikom o uređenju i poslovanju Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje, kojeg je donio Ministar finansija 3. aprila 1946. Tim Pravilnikom je predviđeno da Zavod ima

saveznu i zemaljske (republičke), odnosno pokrajinske direkcije. Zemaljske i pokrajinske direkcije mogu, radi što uspješnijeg poslovanja, organizovati poslovnice u pojedinim većim mjestima odnosno narodne republike i AP Vojvodine. Pravilnikom je, dalje, predviđeno da saveznom direkcijom upravlja Nadzorni odbor od 16 članova, od kojih su po dva člana bila iz svake narodne republike i AP Vojvodine, a jedan iz Autonomne Kosovsko-Metohijske Oblasti.

Očito su ovi prvi potezi u oblasti osiguranja znatno ograničili ili nacionalizirali privatna društva za osiguranje u pogledu mogućnosti poslovanja, tako da će na kraju svi i nestati sa tržišta.

Za ovaj period nedostaju podaci o razvoju osiguranja, osim za 1946. godinu, kada je bruto premija iznosila 37,9 miliona dinara (po svemu sudeći, poslovanje iz 1945. je bilo uključeno u 1946. godinu).

Ministar finansija FNRJ donio je 3. maja 1947. godine rješenje o likvidaciji preostalih posljednjih šest privatnih osiguravajućih preduzeća u Jugoslaviji. Na taj način, Državni zavod za osiguranje i reosiguranje, čiji je naziv Zakon o potvrdi i izmjenama i dopunama Zakona o uvođenju i djelovanju kreditnog sistema (Službeni list FNRJ br. 68/46) u međuvremenu promijenjen u Državni osiguravajući zavod FNRJ (skraćeno DOZ) postao je početkom 1947. godine jedini osiguravač i reosiguravač u zemlji.

Transformacija organizacije i poslovanja na ovoj osnovi sankcionisana je Uredbom o organizaciji i poslovanju Državnog osiguravajućeg zavoda od 18. marta 1947. godine. Tom Uredbom izvršene su, između ostalog, i odgovarajuće izmene u organizaciji i to: Savezna direkcija postaje Generalna direkcija DOZ-a, zemaljske direkcije postaju republičke direkcije, ukinuta je direkcija za AP Vojvodinu, ukinut je Upravni odbor Savezne direkcije i poslovni odbori.

Osnovne karakteristike poslovanja i organizacije Državnog osiguravajućeg zavoda koji je postojao od kraja 1946. do 31. decembra 1961. godine bile su sljedeće:

- 1) Obrazovanje zajednice rizika vršena je dvojako: za državnu (društvenu) imovinu, uglavnom putem obaveznih osiguranja na osnovu zakonskih propisa, a za imovinu u građanskoj svojini, uglavnom, putem dobrovoljnog osiguranja. Tako je uvedeno obavezno osiguranje državne imovine protiv šteta od požara, obavezno osiguranje robe.
- 2) Sva osiguranja imovine i lica (obavezna i dobrovoljna) sprovode se po jedinstvenim uslovima (pravilima osiguranja) i tarifama premija koja važe za cijeli teritorij SFR Jugoslavije. Za razliku od bivših osiguravajućih preduzeća koja su poslovala po tzv. neto premijskom sistemu, DOZ je u tarifama premija imao tzv. bruto premijski sistem, tj. premijske stope sadržavale su u jednom iznosu sredstva potrebna za podmirenje obaveza iz osnova osiguranja, za sprovođenje preventivnih i represivnih mjera i za podmirenja troškova sprovođenja osiguranja.
- 3) U odnosu na bivša osiguravajuća preduzeća, značajna novina u kvalitetu poslovanja i opsegu osiguravajuće zaštite DOZ-a, bila je orijentacija na preduzimanje i finansiranje mjera za sprječavanje nastanka štetnih događaja i smanjenja štetnih posljedica kada se štetni događaj ostvari. Pravilnikom o fondu preventivnih i represivnih mjera (Službeni list FNRJ br. 28/52) predviđeno je obrazovanje fonda za finansiranje preventivnih i represivnih mjera u visini od 8% od naplaćenih premija po svim osiguranjima imovine i osiguranjima lica od posljedica nesrećnog slučaja.

- 4) Izravnanje rizika vršilo se, uglavnom, u okviru DOZ-a. U reosiguranje u inostranstvo iznošena su samo ona osiguranja kod kojih je postojao naglašeni devizni interes zemlje: osiguranje pomorskih brodova, putničke avijacije i robe u izvozu, uvozu i reeksportu.
- 5) Jedinstvenom DOZ-u, odgovaralo je i centralizovano rukovođenje zavodom od strane generalne direkcije, uz administrativno-operativno rukovodstvo ministra finansija FNRJ. Međutim, poslije donošenja Zakona o upravljanju preduzećima i njihove predaje na upravljanje radnim kolektivima, centralizovano uređenje osiguranja nije bilo u skladu sa nastalim društveno-ekonomskim promjenama. S toga je, uz saglasnost Odbora za privredu Saveznog izvršnog vijeća, obrazovan Savjet DOZ-a kao najviši organ upravljanja, koga su sačinjavali generalni direktor i direktori republičkih direkcija. Savjet je, između ostalog, donosio pravila osiguranja, tarife premija, smjernice za rad i završni račun. Savjet je funkcionisao do 1957. godine, kada je Savezno izvršno vijeće donijelo Odluku o organima upravljanja DOZ-a kojom je u DOZ-u uvedeno društveno upravljanje. Na osnovu te odluke imenovan je od strane SIV-a Upravni odbor DOZ-a i to: 16 članova iz redova privrede i javnog života i 6 članova iz radnog kolektiva koje su birali radnici DOZ-a.

1950. godine donijet je Osnovni zakon o upravljanju društvenim privrednim preduzećima i višim privrednim udruženjima od strane radnih kolektiva, te je počela „izgradnja privrednog sistema koji počiva na načelima samoupravljanja“. 1951. i 1952. uvedene su velike promjene u privrednom sistemu, između ostalog preduzeća su stekla status samostalnih ekonomsko-pravnih subjekata socijalističke proizvodnje i razmene, takođe, su se napustili zatvoreni oblici prometa i uvodi se slobodna cirkulacija robe na tržištu. Ovo se odražava i u tekstu iznad, pod stavkom 5).

Ukidanjem Ministarstva finansija u 1953. godini, bilo je izvršeno između ostalog i odvajanje DOZ-a od državnih organa, jer ovlašćenja Ministra finansija u pogledu prava rukovođenja DOZ-om nisu bila prenijeta na novoobrazovane sekretarijate. Gore spomenuti Savjet DOZ-a je formiran 24.03.1953., uz saglasnost Odbora za privredu Saveznog izvršnog vijeća.

Na dan 31.12.1956. godine decentralizovana sredstva su bila raspoređena na sljedeći način za NR u milionima dinara:

Bosna i Hercegovina	23,69
Crna Gora	2,48
Hrvatska	61,68
Makedonija	7,11
Slovenija	28,27
Srbija	70,56
Svega	193,79
Generalna direkcija	141,09
Ukupno	334,88

U posljednjoj godini svog postojanja (1961. godini) Državni osiguravajući zavod je imao: generalnu direkciju u Beogradu, šest republičkih direkcija u glavnim gradovima narodnih republika i 117 filijala, od kojih 19 u NR Bosni i Hercegovini, 5 u NR Crnoj Gori, 31 u NR Hrvatskoj, 11 u NR Makedoniji, 11 u NR Sloveniji i 40 u NR Srbiji. U DOZ-u je krajem 1961. godine bilo zaposleno 5.518 radnika, od čega 4.266 službenika i 1.252 zastupnika osiguranja.

U toj godini, u ukupnoj premiji osiguranja društveni sektor je učestvovao sa 79,1%, a privatni sa 20,9%.

Period decentralizacije osiguranja, komunalna osiguranja – od 1962. do kraja 1967.

28. juna 1961. Savezna narodna skupština donijela je Zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja, na osnovu kojeg je sprovedena reorganizacija i decentralizacija Državnog osiguravajućeg zavoda, koji je prestao sa radom 31. decembra 1961. godine.

Reorganizacija i decentralizacija organizacija osiguranja izvršena je tako, da je umjesto jedinstvenog Državnog osiguravajućeg zavoda osnovano više osiguravajućih zavoda i zajednica osiguranja kao njihovih udruženja i reosiguravača. Osiguravajući zavodi su se osnivali za jednu ili više opština. Odlukama nadležnih opštinskih skupština formirani su osiguravajući zavodi od DOZ-ovih filijala s tim, da je u pojedinim slučajevima formirano više zavoda na području jedne bivše filijale, ili je od više bivših filijala formiran jedan zavod. Na osnovu odluka republičkih izvršnih vijeća, bivše republičke direkcije DOZ-a reorganizovane su u republičke zajednice osiguranja, a osnovana je i zajednica osiguranja za AP Vojvodinu. Generalna direkcija DOZ-a reorganizovana je u Jugoslovensku zajednicu osiguranja, osnovanu Zakonom o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja. Osiguravajući zavodi sa teritorije jedne republike bili su, po zakonu, obavezni da se udruže u republičku zajednicu osiguranja, a sve republičke zajednice osiguranja u Jugoslovensku zajednicu osiguranja.

Nova organizacija osiguranja (komunalno osiguranje) počela je da funkcioniše 1. januara 1962. godine, kada je počelo sa radom 150 novoosnovanih organizacija osiguranja: 142 osiguravajuća zavoda i 8 zajednica osiguranja. Osnivanje osiguravajućih zavoda po narodnim republikama izvršeno je, kako sledi: u Bosni i Hercegovini 12, u Crnoj Gori 7, u Hrvatskoj 35, u Makedoniji 14, u Sloveniji 14 i u Srbiji 60 osiguravajućih zavoda. Broj osiguravajućih zavoda je kasnije smanjen, tako da ih je krajem 1963. bilo 128, a krajem 1967. godine bilo ukupno 114.

Osiguravajući zavodi su imali teritorijalni monopol.

Pločica Osiguravajućeg zavoda Pula, uslikana u Rovinju

I u decentralizovanom sistemu i organizaciji osiguranja zadržan je sistem obaveznih osiguranja iz prethodnog perioda. Zakonom o obaveznom osiguranju imovine i lica propisana je obaveznost osiguranja: sredstava u društvenoj svojini kojima upravljaju radne i druge organizacije i državni organi, putnika u javnom saobraćaju, posada vazduhoplova i profesionalnih vatrogasaca, od posljedica nesrećnih slučajeva; korisnika, odnosno vlasnika motornih vozila i korisnika, odnosno vlasnika vazduhoplova, od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima.

Zajednice osiguranja vršile su izravnanje rizika (reosiguranje) zavoda koji su u njih udruženi.

Jugoslovenska zajednica osiguranja vršila je izravnanje rizika (reosiguranje) zajednica osiguranja; sprovodila je reosiguranja u inostranstvu, te prikupljala i obrađivala statističke podatke iz oblasti osiguranja.

Organi upravljanja osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja bili su: skupština, upravni odbor i direktor, a pojedine poslove upravljanja obavljao je i savjet radničkog kolektiva.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja, Službeni list SFRJ br. 14/65, izvršeno je usklađivanje sa odredbama Ustava, a naziv zakona promijenjen u „Osnovni zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja“. Tako je Osnovnim zakonom propisano, da sredstvima osiguranja i poslovima osiguravajućih zavoda od posebnog društvenog značaja, određenim tim Zakonom, upravljaju predstavnici osiguranika, društveno-političkih zajednica i radne zajednice zavoda. Svim ostalim poslovima zavoda upravljaju članovi radne zajednice neposredno, ili preko organa upravljanja kojeg oni biraju. U osiguravajućem zavodu postojali su ovi organi upravljanja: skupština, izvršni odbor, direktor i savjet radne zajednice.

Rizik zemljotresa bio je pokriven do 1965. godine samo kod osiguranja imovine Jugoslovenskih željeznica, osiguranja stvari u transportu i kod osiguranja života. Kod ostalih osiguranja imovine i lica od nesrećnog slučaja, rizik zemljotresa se osiguravao od 1949. do 1954. godine. Donijetim pravilima 1954. godine rizik zemljotresa bio je isključen.

U toku 1964. godine Skupština Jugoslovenske zajednice osiguranja, donijela je, uz saglasnost Saveznog izvršnog vijeća, nova pravila osiguranja, tarife premija i tehničke osnove za sve vrste osiguranja, koji su se počeli primjenjivati od 1. januara 1965. godine. Novim pravilima osiguranja znatno je proširen obim dotadašnjeg osiguravajućeg pokrivača na nove rizike i nove štete (rizik zemljotresa, štete od oluje praćene gradom kod osiguranja usjeva, štete od nadzemnih i podzemnih voda, i dr.), uvedeno je osiguranje na novu vrijednost, osiguranje na bazi faktora podosiguranja.

Nakon katastrofalnog zemljotresa u Skoplju, juna 1963. godine, u osiguranju se počelo razmišljati o pokriću rizika zemljotresa osiguranjem. Na osnovu toga, kao što je već navedeno, novim pravilima osiguranja prošireno je pokriće na rizik zemljotresa u svim vrstama osiguranja koje obuhvataju rizik požara. Skupština Jugoslovenske zajednice osiguranja donijela je 12. jula 1964. godine Odluku o obrazovanju posebne rezerve sigurnosti za štete od zemljotresa, u visini od 20 milijardi dinara.

Osiguravajući zavodi su bili dužni da sva osiguranja reosiguravaju kod zajednica osiguranja u koje su bili udruženi. Zajednice osiguranja bile su dužne da sva osiguranja reosiguravaju kod Jugoslovenske zajednice osiguranja. Reosiguranje je, prema tome, bilo

automatsko i moglo se vršiti kumulativno za sve vrste osiguranja ili pojedinačno po vrstama osiguranja. Sve republičke zajednice opredelile su se za osiguranje po vrstama osiguranja.

01. januara 1962. povećan je porez na promet premija od 3,6% na 23,3% prosječno (uvećane stope poreza su se kretale od 18-68% kod osiguranja društvene imovine i od 2,5-15% kod osiguranja imovine građana). Porez na promet ukinut je od 1. januara 1965. godine.

Naplaćena bruto premija je sa 47,758 miliona starih dinara u 1961. povećana na 174.614 miliona u 1967.

U periodu svoga šestogodišnjeg postojanja, tj. od 1. januara 1962. do 31. decembra 1967., godine, osiguravajući zavodi zajednice osiguranja i Jugoslovenska zajednica osiguranja nisu postigli zadovoljavajuće finansijske rezultate u poslovanju. Nezadovoljavajući rezultati poslovanja svih organizacija u ovom sistemu osiguranja manifestovali su se u gubitku Jugoslovenske zajednice osiguranja, kao krajnjeg reosiguravača, utvrđenim završnim računom za 1967. godinu (posljednja godina poslovanja). Gubitak po ovom izravanju rizika (reosiguranja) u negativnim vrstama osiguranja iznosio je 31. decembra 1967. godine 86.377 miliona starih dinara, kojeg su kasnije izmirili novoosnovani osiguravajući zavodi.

Pločica Osiguravajućeg zavoda - OZ

Napuštanje komunalnog osiguranja, integracija u osiguravajuće zavode po republikama – od 1968. do 1977.

Savezna skupština je početkom 1967. godine usvojila više zakona kojima su izvršene bitne promjene u dotadašnjem sistemu i organizaciji osiguranja u Jugoslaviji. Osnovni cilj ovih promjena bio je da se sistem osiguranja kao značajne djelatnosti od posebnog

društvenog interesa, uskladi sa promjenama u privrednom sistemu i tokovima daljeg društveno-ekonomskog razvoja zemlje. Novi sistem osiguranja stupao je na snagu 1. januara 1968. godine. To su Osnovni zakon o osiguranju i osiguravajućim organizacijama, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju imovine i lica, Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja, Zakon o izmjenama Zakona o sredstvima privrednih organizacija – Službeni list SFRJ br. 7/67, te Zakon o uslovima za osnivanje i poslovanje osiguravajućih zavoda i zavoda za reosiguranje – Službeni list br. 18/67. Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja ukinut je ustavnim Zakonom za sprovođenje amandmana XX-XLI i prestao je da važi 31. decembra 1971. Republike ili pokrajine mogle su do tog roka svojim zakonom ili odlukom uvesti obaveznost osiguranja od rizika zemljotresa. Obaveznost ovog osiguranja zadržana je u SR Hrvatskoj, SR Makedoniji, SR Sloveniji, SR Srbiji i SAP Kosovu. Kasnije je i to promijenjeno, tako da obaveznost osiguranja od rizika zemljotresa postoji sada samo u SR Crnoj Gori, SR Hrvatskoj i SR Makedoniji (napominjemo da je tekst objavljen 1985.).

Zakonom je postavljeno načelo dobrovoljnosti osiguranja. Izuzetno, Zakonom se može ustanoviti obavezno osiguranje od rizika koji ugrožavaju treća lica i od rizika koji predstavljaju opštu opasnost. Polazeći od ovog načela, 1. januara 1968. godine ukinuta su sva obavezna osiguranja društvene imovine.

Svaki osiguravajući zavod, u novom sistemu osiguranja, donosio je samostalno svoja pravila i uslove osiguranja, tehničke osnove i tarife premija.

Osiguravajući zavodi i zavodi za reosiguranje mogli su poslovati na cijeloj teritoriji Jugoslavije (ukidanje teritorijalnog monopola). Osiguranici su samostalno odlučivali kod kog će se osiguravajućeg zavoda osigurati.

Sistem reosiguranja je u osnovi izmenjen i zasnivao se na načelu dobrovoljnosti u pogledu izbora reosiguravača. Reosiguranje nije automatsko i vrši se na osnovu ugovora o reosiguranju između osiguravajućeg zavoda i zavoda za reosiguranje. Zavod je obavezan da dio obaveza po osnovu osiguranja koje ne može pokriti premijama i rezervama, pokrije putem saosiguranja ili reosiguranja. Najviši iznos obaveza koje osiguravajući zavodi ili zavod za reosiguranje može pokriti svojim sredstvima, posebno se utvrđuje tzv. „tabelom maksimalnog pokrivača“. Zakon je propisao i minimum obaveza koje zavod ne može reosigurati, već je dužan da ih sam nosi – tzv. „obavezni samopridržaj zavoda“ (za pojedine vrste osiguranja ovaj samopridržaj se kretao od 1,5 do 5%).

Novi zakon je uslovio okrupnjavanje osiguravajućih organizacija.

Osnovnim zakonom o osiguranju i osiguravajućim organizacijama ustanovljena su tri osnovna oblika osiguravajuće organizacije: osiguravajući zavod koji se bavi direktnim osiguranjem imovine i lica, zavod za reosiguranje koji se bavi poslovima reosiguranja u zemlji i inostranstvu i mješoviti zavod koji se bavi poslovima osiguranja i reosiguranja, koje je morao odvojeno voditi.

Osiguravajuće zavode mogu osnovati radne i druge organizacije, društveno-političke zajednice i građani, a zavode za reosiguranje osiguravajući zavodi, radne i druge samoupravne organizacije i društveno-političke zajednice.

Ranijih 114 zavoda i 8 zajednica osiguranja integrisalo se u 11 zavoda: Beograd (11 udruženih zavoda i zajednica) i Jugoslavija (30 udruženih zavoda i zajednica) u SR Srbiji

bez pokrajina, Vojvodina (15 udruženih zavoda i zajednica) i Novi Sad (1 udružena zajednica i zavod) u SAP Vojvodini, Udruženi zavod, Zagreb (29 udruženih zajednica i zavoda) a kasnije je ime promijenio u Croatia (25.06.1970. – Croatia – Zavod za osiguranje i reosiguranje Zagreb), Jadranski osiguravajući zavod Split (4 udružena zavoda i zajednice) i Zavod za reosiguranje (kasnije transformisan u specijalizovan zavod za osiguranje i reosiguranje transporta Slavija Lloyd) (1 udružena zajednica, odnosno zavod) u SR Hrvatskoj, Sarajevo u SR Bosni i Hercegovini (11 udruženih zavoda i zajednica), Zavarovalnice Sava (17 udruženih zavoda i zajednica) i Maribor (1 udružen zavod, odnosno zajednica) u SR Sloveniji, Makedonija (1 udružen zavod, odnosno zajednica) u SR Makedoniji (u SR Crnoj Gori i SAP Kosovu nisu tada osnivani osiguravajući zavodi). Zavodi Beograd i Jugoslavija i Udruženi zavod Zagreb, registrovani su za vršenje poslova reosiguranja. Svi osiguravajući zavodi, osim zavoda Slavija Lloyd, registrovani su za obavljanje svih vrsta osiguranja imovine i lica.

Pločica Osiguravajućeg zavoda Sarajevo

Osiguravajućim zavodima upravljaju osiguranici, osnivači i radna zajednica zavoda.

U nekim uslovima osiguranja imovine izvršena je izmjena u obimu osiguravajućeg pokrića, podjelom na tzv. osnovne i dopunske rizike (rizik poplave i sl.). U toku 1968. godine nove uslove i tarife premija usvojili su organi upravljanja svih zavoda. U tarifama premije, kao i u prethodnom sistemu osiguranja, zadržan je tzv. „neto premijski sistem“, tj. podjela premija na tehničku premiju koja služi za pokriće obaveza prema osiguranicima i na dio premije koji se unosi u ukupan prihod zarada i služi za podmirenje troškova poslovanja. Na analogan način vršio se i raspored premija reosiguranja kod zavoda za osiguranje. Osnovnim Zakonom o osiguranju i osiguravajućim organizacijama nije predviđeno da se iz

premija osiguranja izdvajaju sredstva za fond preventivnih i represivnih mjera. Usljed toga, stupanjem Zakona na snagu (16. februara 1967. godine) ukinuti su svi fondovi za preventivne i represivne mere osiguravajućih zavoda, a sredstva tih fondova su prenijeta u rezerve sigurnosti onih vrsta osiguranja iz kojih su obrazovana.

Zakonom je predviđeno osnivanje organizacije za vršenje aktuarskih poslova. Tu organizaciju dužni su da osnuju osiguravajući zavodi i zavodi za reosiguranje, kao posebnu radnu organizaciju ili kao posebnu službu u okviru Udruženja osiguravajućih organizacija.

Osiguravajući zavodi i zavodi za reosiguranje osnovali su januara 1968. godine Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije.

U brojnim slučajevima osiguravajući zavodi su u prvoj godini svog poslovanja odstupali od usvojenih tarifa i uslova osiguranja, što je dovelo do nelojalne konkurencije. Na osnovu toga, zaključen je decembra 1969. godine Ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji, koga su potpisali svi zavodi.

Broj zaposlenih u osiguravajućim organizacijama na kraju 1968. godine je bio 7.018 (Zagreb 1.551, Jugoslavija 1.163, Sava 1.149, Beograd 764, Sarajevo 666, Vojvodina 664, Makedonija 519, Maribor 228, Jadranski 154, Novi Sad 130 i Slavija Lloyd 30).

1972. godine počela je aktivnost u osiguravajućim organizacijama za samoupravno organizovanje u skladu sa ustavnim Amandmanom XXII tačka 8. u vezi tačke 7. u tom smislu da sredstvima i poslovima osiguranja imovine i lica upravljaju organizacije udruženog rada, druga društveno-pravna lica i građani koji, kao osiguranici, udružuju sredstva u zavodima radi obezbjeđenja ekonomske zaštite od rizika koji ih ugrožavaju. Određena institucionalna prilagođavanja izvršena su u svim osiguravajućim organizacijama u 1972. i posebno 1973. godini. Sva prava upravljanja poslovima i sredstvima osiguranja, koja je do tada imala radna zajednica, odnosno njen radnički savjet, prenijeta su na skupštinu zavoda. Druga pitanja su imala različita rješenja jer su mišljenja bila podijeljena, tako su neke poslovne jedinice zavoda bile konstituisane kao OOUR-i.

Ustavnim zakonom za sprovođenje Ustava SFRJ (Službeni list SFRJ br. 9/74) bilo je predviđeno, da se Osnovni zakon o osiguranju i osiguravajućim organizacijama uskladi sa Ustavom do 30. juna 1975. godine. Usklađivanje tog Zakona, međutim, nije vršeno, nego je 28. maja 1976. godine donijet novi Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica.

Period samoupravljanja i zajednica osiguranja, odnosno reosiguranja – od 1977. do 1990.

S obzirom da su saveznim zakonom utvrđene samo osnove sistema osiguranja imovine i lica, bilo je predviđeno da se zakonima o osiguranju imovine i lica socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina detaljnije razradi novi sistem osiguranja. Zakon o osiguranju imovine i lica donijele su sve republike i autonomne pokrajine, izuzev SR Slovenije koja takav zakon nije donijela. U zakonima socijalističkih republika i autonomnih pokrajina nije vršena detaljnija razrada sistema osiguranja utvrđenog saveznim zakonom, izuzev odredaba u pojedinim zakonima, koje se odnose na status poslovnih jedinica, kao i mogućnosti osnivanja složene zajednice osiguranja, koje predviđaju dva zakona.

Npr. u SR Hrvatskoj je Zakon o osiguranju imovine i osoba objavljen u Narodnim novinama br. 53/77.

Među najznačajnije novine sistema osiguranja, zasnovanog na načelima Ustava, spadaju:

- Zajednica rizika kao novi oblik organizovanja i udruživanja u zajednicama osiguranja i zajednicama reosiguranja, koji nije postojao do donošenja novog ustava SFRJ.
- Ustavom i zakonom izjednačene su dvije osnovne funkcije osiguranja imovine i lica: naknada šteta i preventiva. Osiguranici udružuju sredstva u zajednici osiguranja, na načelima uzajamnosti i solidarnosti, radi osiguranja imovine i lica i radi otklanjanja ili smanjenja nepovoljnog dejstva uzroka koji mogu izazvati štete.
- Međusobni odnosi društvenih pravnih lica – osiguranika, koji udružuju sredstva u zajednici osiguranja, upravljanje zajednicom osiguranja i njeno poslovanje rješavaju se, uglavnom samoupravnim sporazumijevanjem: samoupravnim sporazumom o osnivanju, drugim samoupravnim sporazumima i samoupravnim opštim aktima.
- Savezni zakon ne predviđa mogućnost osnivanja mješovite zajednice osiguranja i reosiguranja. Za obavljanje poslova reosiguranja osnivaju se zajednice reosiguranja od strane dvije ili više zajednica osiguranja i zajednica rizika u njihovom sastavu.
- Način reosiguranja u inostranstvu ne reguliše se saveznim propisom nego samoupravnim sporazumom svih zajednica osiguranja i zajednica reosiguranja, kojim se utvrđuju: vrste osiguranja, odnosno rizika koji će se reosiguravati u inostranstvu, a koji se nisu mogli pokriti saosiguranjem u zemlji, način nastupanja u inostranstvu po poslovima reosiguranja i druga pitanja od zajedničkog i opštedruštvenog interesa. Ako se ne bi postigao navedeni samoupravni sporazum, ili ako to zahtijeva sprovođenje određene politike, savezno izvršno vijeće propisuje način i uslove pod kojima se vrši reosiguranje u inostranstvu.

Proces transformacije osiguravajućih zavoda i zavoda za reosiguranje u zajednice osiguranja i zajednice reosiguranja na osnovama novog sistema osiguranja trajao je od donošenja novog Ustava SFRJ do 12. juna 1977. godine. Jedan od razloga za tako dug period je i to što je Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica stupio na snagu 12. juna 1976. godine, a u njemu je određen prelazni period od 12 mjeseci za usklađivanje sa odredbama Zakona.

U periodu transformacije osiguravajućih zavoda i zavoda za osiguranje i reosiguranje u zajednice osiguranja na osnovama novog Ustava SFRJ, jedanaest postojećih zavoda konstituisalo se u osam zajednica osiguranja, s obzirom da je u 1974. integrisano u SR Hrvatskoj tri zavoda u jednu zajednicu osiguranja i u SR Srbiji bez pokrajina dva zavoda u jednu zajednicu osiguranja. U istoj godini osnovana je i zajednica osiguranja u SAP Kosovo. Na taj način je, prije donošenja saveznog Zakona o osnovama sistema osiguranja, konstituisano devet zajednica osiguranja i to: Sarajevo u SR Bosni i Hercegovini, Croatia u SR Hrvatskoj, Makedonija u SR Makedoniji, Maribor i Sava u SR Sloveniji, Dunav u SR Srbiji bez pokrajina, Kosova u SAP Kosovu, i Novi Sad i „Vojvodina“ u SAP Vojvodini.

Zajednice osiguranja Croatia, Dunav, Sarajevo i Sava obavljali su i poslove reosiguranja, dok je za to postojala zakonska mogućnost. Po donošenju Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica osnovane su u 1977. godini četiri zajednice reosiguranja (Bosna Re, Dunav Re, Sava i Slavija Lloyd), s obzirom da su prethodno navedene zajednice reosiguranja mogle da se bave i poslovima reosiguranja najkasnije do 12. juna 1977.

godine. Iste godine izvršena je integracija zajednica osiguranja Maribor i Sava u zajednicu osiguranja Triglav, u SR Sloveniji. U drugoj polovini 1978. godine osnovana je Zajednica osiguranja Lovćen u SR Crnoj Gori, a 1981. godine osnovana je i peta zajednica reosiguranja Vojvodina Re. U 1982. godini izvršena je reorganizacija osiguranja u SAP Vojvodini na taj način, što je umjesto postojeće dvije zajednice osiguranja i jedne zajednice reosiguranja osnovana Složena zajednica za osiguranje i reosiguranje imovine i lica Vojvodina, koja u svom sastavu ima devet teritorijalnih zajednica osiguranja i jednu zajednicu reosiguranja. Na osnovu navedenih promjena, koje su izvršene u organizacijama osiguranja, danas (napominjemo ponovo, tekst je objavljen 1985.) u Jugoslaviji postoji sedam zajednica osiguranja, četiri zajednice reosiguranja i jedna složena zajednica za osiguranje i reosiguranje, i to:

ZOIL Lovćen u SR Crnoj Gori sa četiri zajednice: Zajednica rizika za osiguranje lica, Zajednica rizika za osiguranje civila, industrije i poljoprivrede, Zajednica rizika za osiguranje motornih vozila i od odgovornosti i Zajednica rizika za osiguranje transporta i kredita,

ZOIL Sarajevo sa tri zajednice: Zajednice rizika osiguranja imovine, Zajednice osiguranja rizika u saobraćaju, Zajednice rizika osiguranja lica i ZR Bosna Re u SR Bosni i Hercegovini (sa dvije zajednice reosiguranja, imovine i transporta), s osnivačima ZOIL Sarajevom i ZO Triglav,

ZOIO Croatia sa četiri zajednice: Zajednica rizika osiguranja imovine, Zajednica rizika osiguranja motornih vozila, Zajednica rizika osiguranja transporta i kredita, Zajednica rizika osiguranja osoba, i ZR Slavija Lloyd u SR Hrvatskoj,

ZOIL Makedonija u SR Makedoniji sa pet zajednica: Zajednica rizika osiguranja imovine, Zajednica rizika za osiguranje motornih vozila, Zajednica rizika za osiguranje poljoprivrede (osim duvana), Zajednica rizika za osiguranje duvana, Zajednica rizika za osiguranje lica,

ZO Triglav sa Zajednicom rizika osiguranja u industriji, Zajednicom rizika osiguranja u poljoprivredi, Zajednicom rizika osiguranja u saobraćaju, Zajednicom rizika komunalnih i društvenih djelatnosti i Zajednicom rizika ličnih osiguranja, i ZR Sava u SR Sloveniji,

ZOIL Dunav sa dvije zajednice: Zajednicom rizika za osiguranje imovine i Zajednicom rizika za osiguranje lica i ZR Dunav Re u SR Srbiji bez pokrajina,

ZOIL Kosova u SAP Kosovo sa tri zajednice: Zajednicom rizika za osiguranje imovine, Zajednicom rizika za osiguranje motornih vozila i odgovornosti i Zajednicom rizika za osiguranje lica,

i

Složena zajednica osiguranja i reosiguranja imovine i lica Vojvodina u SAP Vojvodini, sa 9 zajednica osiguranja i 1 zajednicom reosiguranja.

Podjela na zajednice osiguranja je bila još kompleksnija od navedenog te se u nju dalje u ovom tekstu nećemo upuštati.

U svim zajednicama osiguranja i zajednicama reosiguranja, zajednice rizika su obrazovane prema objektima osiguranja, odnosno rizicima, izuzev zajednica u SR Sloveniji u kojima su zajednice rizika obrazovane po subjektima osiguranja.

Predlagač	ZAJEDNICA REOSIGURANJA "BOSNA REOSIGURANJE", SARAJEVO, ul. Ognjena Price br. 4., n.sol.o.
<p style="text-align: center;">Okružni privredni sud Sarajevo (naziv i sjedište suda) kao registarski. Kovačević Dušan</p> <p>po sudiji pojedincu ~~osnivanje zajednice rizika reosiguranja~~ u ovom predmetu, radi upisa ~~osnivanja zajednice rizika reosiguranja imovine~~</p> <p>u sudski registar na osnovu člana 456. Zakona o udruženom radu i člana 131. ^{59, 56} Uredbe o upisima organizacija udruženog rada i drugih subjekata u sudski registar. dana 24.3.1978 godine doneo je</p> <p style="text-align: center;">REŠENJE</p> <p>I. Da se u sudski registar registarskog suda i suda upisa*) upiše:</p> <p style="padding-left: 40px;">Osnivanje Zajednice rizika reosiguranja imovine, Sarajevo u sastavu Zajednice reosiguranja "Bosna Reosiguranje" Sarajevo, ul. Ognjena Price br. 4., n.sol.o.</p>	

Rješenje o upisu u sudski registar osnivanja Zajednice rizika reosiguranja Zajednice reosiguranja Bosna Reosiguranje, 24.03.1978.

Od velikog značaja za osiguranje bio je i Zakon o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89. On je u glavi XXVII osiguranje, u članovima od 897. do 965. regulirao odnose u osiguranju. Stupio je na snagu 1. oktobra 1978. godine.

Nuklearni Pool

Gradnjom prve nuklearne elektrane u Krškom ukazala se potreba osnivanja poslovne zajednice (nuklearnog pula) koja bi se u ime, i za račun svojih članova bavila osiguranjem i reosiguranjem nuklearnih postrojenja od nuklearnih rizika. Sve zajednice osiguranja i zajednice reosiguranja osnovale su 1977. godine Zajednicu za poslovnu saradnju u osiguranju nuklearnih postrojenja, potpisivanjem samoupravnog sporazuma o udruživanju u poslovnu zajednicu. Sjedište te zajednice je u Zagrebu. Registracija je obavljena 1979. godine nakon čega je Jugoslovenski nuklearni pul započeo svoju redovnu poslovnu aktivnost.

Konferencija SorS

1980. godine u Splitu je održan prvi Susret osiguravača i reosiguravača Split, kao konferencija društava za osiguranje i reosiguranje iz SFRJ. Održavala se u kasnom jesenjem terminu. SorS je održan i 1981. u Splitu, a 1982. u Trogiru, kod Splita. 1983. godine SorS je održan u Sarajevu i Sarajevo (planina Igman) se ustalilo kao mjesto održavanja konferencije koja je mogla zadržati isti naziv SorS – sada kao Susret osiguravača i reosiguravača Sarajevo. Zadnja konferencija prije raspada SFRJ je održana

1990. godine jer zbog rata u Sloveniji i Hrvatskoj SorS 1991. godine nije održan. Ukupno je održano 11 konferencija SorS-a u SFRJ.

Međunarodni odnosi u oblasti osiguranja

Nacionalni biroi su 1952. godine osnovali Savjet biroa sa sedištem u Londonu, kao koordinaciono tijelo preko koga se prati i unapređuje sistem zelene karte osiguranja. Sistem je počeo da funkcioniše 1. januara 1953. godine. Jugoslovensko osiguranje uključilo se u sistem zelene karte osiguranja krajem 1959. godine na osnovu saglasnosti Državnog sekretarijata za poslove finansija. Funkciju jugoslovenskog biroa zelene karte osiguranja vršili su: od 1959. do kraja 1961. godine Državni osiguravajući zavod, od 01. januara 1962. do 31. decembra 1967. godine Jugoslovenska zajednica osiguranja, a od 01. januara 1968. godine do danas (tekst pisan 1985.) Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije.

Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije podnijelo je Savjetu biroa 12. jula 1976. godine zahtev za pristupanje Dopunskom sporazumu, koji ni do danas nije riješen (tekst pisan 1985. godine), usljed vezivanja pristupanja jugoslovenskog biroa sa pristupanjem biroa iz Grčke, Portugala i Španije. (Radi se o priznavanju registracije kao dokaza o postojanju osiguranja, umjesto posjedovanja zelene karte, danas poznat kao Multilateral Agreement, koji je kasnije zamijenjen odredbama čl. 3 tzv. Internal Regulations). Ovakve sporazume od bivših jugoslovenskih zemalja danas imaju Republika Slovenija i Republika Hrvatska, koje su i članice EU, te Republika Srbija od 01.01.2012.).

Po uzoru na sistem zelene karte osiguranja, osiguravači iz evropskih socijalističkih zemalja stvorili su 1963. godine tzv. sistem plave karte osiguranja, koji je imao zadatak da olakša odvijanje automobilske saobraćaja između tih zemalja. Tom sistemu pristupilo je, od početka njegovog postojanja, i jugoslovensko osiguranje.

Udruženje i Direkcija Državnog instituta štedionica i osiguranja NSR Albanije zaključili su 12. maja 1979. godine poseban sporazum o osiguranju sopstvenika motornih vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima, s obzirom da NSR Albanija ne pripada ni jednom od naprijed navedenih sistema.

Ranije Fond za kreditiranje i osiguranje izvoznih poslova, a od 1979. Jugoslovenska banka za međunarodnu ekonomsku saradnju vrši osiguranje izvoznih kredita protiv nekomercijalnih (tzv. političkih) rizika i osiguranje izvoznih poslova protiv komercijalnih rizika u zajednici sa zajednicama osiguranja.

Jugoslovenska zajednica osiguranja osnovala je 1963. godine u Londonu mješovito preduzeće za posredovanje u poslovima osiguranja i reosiguranja (International Reinsurance Brokers Ltd.) sa engleskom firmom Harris & Dixon Ltd., na principu 50%:50% akcija.

22. aprila 1981. godine zajednice osiguranja, zajednice reosiguranja i Međunarodna banka za međunarodnu ekonomsku saradnju zaključili su Samoupravni sporazum o saradnji u oblasti osiguranja i reosiguranja sa organizacijama osiguranja i reosiguranja u nesvrstanim zemljama i zemljama u razvoju.

Državni osiguravajući zavod postao je član Međunarodne unije za pomorska osiguranja (International Union of Marine Insurance) od 1950. godine sa statusom pridruženog člana. Taj status trajao je do septembra 1974. godine kada je Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije postalo punopravan član Unije.

Državni osiguravajući zavod postao je član Međunarodne unije osiguravača avijacije (International Union of Aviation Insurers) 1957. godine. Dvije Skupštine Unije su održane u Jugoslaviji, 24. godišnja skupština oktobra 1964. godine u Dubrovniku u organizaciji Jugoslovenske zajednice osiguranja i 43. godišnja skupština Unije juna 1983. godine u Cavtatu u organizaciji Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije.

Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije primljeno je septembra 1974. godine u Evropski komitet osiguranja u svojstvu posmatrača.

Osiguravajuće i reosiguravajuće organizacije iz socijalističkih zemalja od 1959. godine održavaju jednom godišnje, uvijek u drugoj zemlji, stručna savetovanja radi razmjene iskustava iz rada i radi razmatranja i rješavanja pitanja i problema od zajedničkog interesa iz poslova osiguranja i reosiguranja. Savjetovanje nije institucionalizovano i neformalnog je karaktera. Predstavnici bivše Jugoslovenske zajednice osiguranja, kao tada rukovodeće organizacije osiguranja u Jugoslaviji, učestvovali su 1963. godine prvi put na ovom Savjetovanju, nakon razmatranja pitanja učešća sa nadležnim saveznim organima. Jugoslovenska zajednica osiguranja bila je i domaćin jednog savjetovanja, onog koje je održano 1967. godine u Beogradu. Predstavnici jugoslovenskog osiguranja i reosiguranja učestvovali su na savjetovanjima od 1963. do 1975. godine.

Ustav SFRJ iz 1974. godine

Amandmanima od 25.11.1988., I-XLVIII na Ustav SFRJ od 1974., stvorene su osnovne pretpostavke za napuštanje koncepcije udruživanja rada i sredstava (udruženog rada) u privredi i društvenim delatnostima i tzv. dogovorne ekonomije i prelaz na sistem tržišnog privređivanja.

Amandmanom XIV, kojim je zamenjen čl. 42. Ustava SFRJ, napušta se koncepcija organizacije za osiguranje imovine i lica kao šireg oblika udruživanja rada i sredstava, tj. zajednica za osiguranje imovine i lica (ZOIL) kojom upravljaju osiguranici.

Period vraćanja dioničkih društava u osiguranje u SFRJ – od 1990. do 1991./1992.

Zakonom o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (Službeni list SFRJ br. 17 od 1990. godine) vraća se djelatnosti osiguranja. Zakon utvrđuje osnove sistema osiguranja što znači da će republike i pokrajine svojim propisima utvrditi detaljnije sam sistem osiguranja imovine i lica. Orjentacija je na dionička društva kao dominantni oblik organizovanja osiguravajućih organizacija.

Nije nam poznato da su republike donijele svoje propise.

Ovaj zakon je odredio da organizacioni oblici organizacije za osiguranje mogu biti dioničko društvo za osiguranje, javno društvo za osiguranje, društvo za uzajamno osiguranje, sopstveno društvo za osiguranje i mješovito društvo za osiguranje.

Osiguranje imovine i lica je postavljeno na dobrovoljnoj osnovi, a izuzetke može propisati samo zakon, i to obavezno osiguranje od rizika koji ugrožavaju treća lica ili njihovu imovinu i obavezno osiguranje od rizika koji predstavljaju opštu opasnost.

Izmjenama i dopunama Zakona (Službeni list SFRJ br. 82/90) određeno je da dioničko društvo osnivaju domaća pravna i fizička lica, usvajanjem odluke o osnivanju dioničkog društva za osiguranje i ulaganjem sredstava u početni fond sigurnosti društva. Očito je ovakva odredba bila prepreka stranom kapitalu da uđe u sektor osiguranja.

Minimalni kapital potreban za osnivanje društva („visina novčanog iznosa sredstava početnog fonda sigurnosti u momentu osnivanja dioničkog društva za osiguranje“) nije mogla biti manja od:

1. 5 miliona dinara (714.286 DEM) za poslove osiguranja života
2. 10 miliona dinara (1.428.571 DEM) za poslove ostalih vrsta osiguranja
3. 10 miliona dinara (1.428.571 DEM) za poslove reosiguranja

Savezno izvršno vijeće jedanput godišnje utvrđuje visinu iznosa prema indeksu kretanja cijena na malo.

PROPERTY AND PERSONS INSURANCE SYSTEM ACT

Published in Official Gazette of SFR Yugoslavia
No. 17 dated 23rd March 1990

Sarajevo, 1990

SARAJEVO

TOME MASARIKA 10
71000 SARAJEVO
YUGOSLAVIA

Bosna RE

OGNJENA PRICE 4
71000 SARAJEVO
YUGOSLAVIA

Zajedničko izdanje Sarajevo osiguranja i Bosna reosiguranja prijevoda Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1990. godine

Pregled osiguranih suma kod osiguranja od automobilske odgovornosti važećih u bivšoj Jugoslaviji

KRONOLOŠKI TIJEK VAŽEĆIH VISINA OSIGURANIH SVOTA KOD OSIGURANJA OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

U dinarima

Od	Do	Autobusi i teretna vozila	Ostala motorna vozila	Osnov
	11.06.1976*	Neograničeno	Neograničeno	
12.06.1976	01.08.1983	500	250	Odluka SIV-a, Sl. list 25/76 od 11.06.1976
02.08.1983	05.09.1986	1,000	500	Odluka SIV-a, Sl. list 39/83 od 25.07.1983
06.09.1986	26.08.1988	6,000	3,000	Odluka SIV-a, Sl. list 49/86 od 29.08.1986
27.08.1988	30.06.1989	15,000	7,500	Odluka SIV-a, Sl. list 51/88 od 19.08.1988
01.07.1989	01.12.1989	80,000	40,000	Odluka SIV-a, Sl. list 36/89 od 23.06.1989
02.12.1989	06.04.1990	240,000	120,000	Odluka SIV-a, Sl. list 74/89 od 24.11.1989
07.04.1990	31.07.1991	2,000,000	1,000,000	Odluka SIV-a, Sl. list 18/90 od 30.03.1990
01.08.1991	29.11.1991	4,000,000	2,000,000	Odluka SIV-a, Sl. list 56/91

* U originalnom tekstu stoji do 11.05.1976.

Vjerujemo da je to greška i da treba stajati do 11.06.1976.

Podaci o tržištu osiguranja

Možemo zaključiti da je razvoj osiguranja u SFRJ u pravcu modernog koncepta započeo 1968. godine. Postojao je određeni nivo konkurencije na tržištu, i u periodu do 1991. godine osiguravajuće organizacije su predstavljale značajne finansijske institucije, sa dobro osposobljenim kadrovima, tehničkim podlogama za sprovođenje osiguranja i sa dovoljnim kapitalom. Mnogi koji su u to vrijeme radili u osiguranju to pamte kao zlatno doba u razvoju osiguranja na ovom području. Osiguranje u SFRJ je bilo daleko naprednije i razvijenije od osiguranja u drugim socijalističkim zemljama, i dobro postavljeno u pogledu tržišnog natjecanja. Treba napomenuti da je zbog čestih promjena i nestabilnosti ekonomije, a i političkog sistema koji je nekoliko puta iza II svjetskog rata mijenjao sistemska rješenja snaga osiguranja znatno oslabljena u odnosu na potencijal i mogućnosti. Nestabilnost valute (promjene sa starih na nove dinare, pa prelazak na konvertibilne dinare i na kraju i njihova inflacija) onemogućili su još veće snaženje osiguranja, a posebno nakon 1986. godine kada je donijeta odluka o zabrani držanja deviznih računa, jer je inflacija topila vrijednost lokalne valute. Kratki predah se desio u 1990. godini sa stabilnošću valute, uvođenjem konvertibilnog dinara. Nažalost, ukupne ekonomske prilike, a kasnije političke turbulencije i ratovi doveli su do zastoja tog razvoja zabilježenog u 1990. godini već u narednoj, 1991. godini (sa promjenama kursa), a nakon smirivanja situacije različita tržišta, u skladu sa ekonomskim stanjem pojedine države i zrelošću i odgovornošću političara koje su te države vodili, imala su različite razvojne puteve. Nadamo se da će period nakon raspada SFRJ i osamostaljivanja pojedinih republika obraditi neko zainteresiran za to iz svake pojedine republike. Bosnu i Hercegovinu ćemo obraditi u nastavku ovog pregleda.

Zadnja godina normalnog poslovanja u SFRJ bila je 1990. godina. Ujedno, to je bila i godina poslovanja u stabilnim ekonomskim okolnostima, bez inflacije, sa fiksnim kursom dinara prema njemačkoj marci, 1 DEM = 7 Din.

Tokom 1990. godine registrovana su sljedeća dioničarska društva: Croatia, Dunav, Novi Sad, Sarajevo, Kosovo, Slavija Lloyd, Bosna Re i Dunav Re. Ostale organizacije za osiguranje: Triglav, Makedonija, Lovćen i Sava Re poslovale su sve do kraja godine kao zajednice za osiguranje imovine i lica, odnosno zajednice reosiguranja.

Zajednica reosiguranja Vojvodina Re od 1. oktobra 1991. godine posluje u sastavu Dioničarskog društva Dunav Re. (mislimo da je ovdje riječ o grešci i da je pravi datum 01.10.1990.)

Nažalost, Informacija o rezultatima poslovanja organizacija za osiguranje i reosiguranje u 1990. godini u izdanju Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Beograd, maja 1991. godine, ne navodi izričito da li su rezultati organizacije Vojvodina Re uključeni u rezultate organizacije Dunav Re, a vjerujemo da jesu. Nadalje, iako stoji da je izdanje iz maja 1991., kao što je navedeno iznad, kao datum priključenja Vojvodine Re Dunav Re-u navodi se 1. oktobar 1991. godine. Vjerujemo da se radi o grešci i da je u pitanju 1. oktobar 1990. godine. Na to ukazuje i tekst zaključnog razmatranja u Informaciji Mr Kostić Tomislava: „Zajednica reosiguranja Dunav Re i Vojvodina Re transformisale su se u jedinstveno deoničarsko društvo Dunav Re, SZORIL Vojvodina u deoničarsko društvo za osiguranje i reosiguranje „Novi Sad“, a Makedonija, Lovćen, Triglav i Sava Re završile su poslovnu godinu kao ZOIL, odnosno zajednice reosiguranja. Tokom godine osnovano je nekoliko novih organizacija za osiguranje.“

Statistike tržišta SFRJ za 1980. i 1990. godinu:

Pregled naplaćene tehničke premije u SFRJ po vrstama osiguranja 1980.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Naplaćena Din	Naplaćena DEM
1	Razno ostalo	7,559,190,000	499,945,370
4	Industrija	7,287,233,000	481,958,834
5	Transport	2,525,125,000	167,005,268
6	Život	2,241,355,000	148,237,451
7	Civil	2,224,637,000	147,131,765
8	Usjevi	1,643,406,000	108,690,643
9	Nezgoda	1,050,813,000	69,498,067
11	Životinje	652,679,000	43,166,509
12	Kredit	324,619,000	21,469,465
	UKUPNO	25,509,057,000	1,687,103,374

Pregled naplaćene bruto premije u SFRJ po društvima 1980.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Fakturisana Din	Naplaćena Din	Fakturisana DEM	Naplaćena DEM
1	Croatia	Nema podataka	7,771,758,000		514,004,071
2	Dunav	Nema podataka	7,306,064,000		483,204,268
3	Triglav	Nema podataka	5,342,213,000		353,320,218
4	Sarajevo	Nema podataka	3,627,619,000		239,921,384
5	Vojvodina	Nema podataka	2,633,273,000		174,157,899
6	Makedonija	Nema podataka	1,928,344,000		127,535,709
7	Lovćen	Nema podataka	803,431,000		53,136,858
8	Novi Sad	Nema podataka	768,040,000		50,796,189
9	Kosovo	Nema podataka	561,447,000		37,132,660
	UKUPNO		30,742,189,000		2,033,209,255

Pregled bruto premije i dobiti životnog osiguranja u SFRJ po društvima 1980.*:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Premija Din	Dobit Din	Premija DEM	Dobit DEM
1	Triglav	758,276,000	23,698,000	50,150,423	1,567,325
2	Dunav	676,038,000	108,999,000	44,711,413	7,208,913
3	Croatia	581,908,000	72,615,000	38,485,897	4,802,569
4	Sarajevo	333,320,000	28,242,000	22,044,927	1,867,853
5	Vojvodina	218,377,000	23,698,000	14,442,893	1,567,325
6	Makedonija	182,596,000	12,414,000	12,076,429	821,030
7	Novi Sad	77,714,000	-3,097,000	5,139,804	-204,828
8	Lovćen	35,140,000	5,287,000	2,324,069	349,669
9	Kosovo	22,546,000	338,000	1,491,134	22,354
	UKUPNO	2,885,915,000	272,194,000	190,866,990	18,002,211

*U originalnom dokumentu nije data „bruto premija“ već smo je dobili sabiranjem prihoda od premija osiguranja po osnovu tehničke premije stanovništva i prihoda od premija osiguranja – sredstva za radnu zajednicu, a kao dobit smo dali „Višak prihoda nad rashodima“.

Pregled ukupnog prihoda, troškova poslovanja i raspodjele dohotka po zajednicama osiguranja u 1980.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Ukupan prihod Din	Troškovi poslovanja Din	Dohodak Din	Dohodak DEM
1	Dunav	937,743,000	223,692,000	714,051,000	47,225,495
2	Croatia	882,558,000	209,577,000	672,981,000	44,509,231
3	Triglav	710,442,000	176,586,000	533,856,000	35,307,862
4	Sarajevo	461,875,000	120,779,000	341,096,000	22,559,212
5	Vojvodina	320,852,000	89,485,000	231,367,000	15,302,018
6	Makedonija	213,815,000	50,891,000	162,924,000	10,775,374
7	Novi Sad	107,665,000	28,316,000	79,349,000	5,247,939
8	Lovćen	94,369,000	16,680,000	77,689,000	5,138,151
9	Kosovo	73,767,000	16,700,000	57,067,000	3,774,264
	UKUPNO	3,803,086,000	932,706,000	2,870,380,000	189,839,545

Pregled plaćenih šteta u SFRJ po vrstama osiguranja 1980.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Plaćene štete Din	Plaćene štete DEM
1	Razno ostalo	7,001,071,000	463,032,816
2	Industrija	5,989,301,000	396,116,953
3	Civil	1,611,736,000	106,596,071
4	Transport	1,622,784,000	107,326,757
5	Usjevi	1,732,165,000	114,560,935
6	Životinje	696,883,000	46,090,048
7	Nezgoda	735,797,000	48,663,720
8	Život	1,073,395,000	70,991,583
9	Kredit	442,831,000	29,287,703
	UKUPNO	20,905,963,000	1,382,666,584

Premija reosiguranja u 1980. godini

	Premija u zemlji	Premija u	Ukupno premija	Bruto dobit
Društvo	Dinara	inostranstvu, Din	Dinara	Dinara
Dunav Re, Beograd	2,125,709,000	45,592,000	2,171,301,000	273,147,000
Slavija Lloyd, Zagreb	1,831,852,000	90,414,000	1,922,266,000	29,897,000
Sava Re, Ljubljana	1,336,583,000	202,800,000	1,539,383,000	83,818,000
Bosna Re, Sarajevo	622,526,000	45,592,000	668,118,000	37,133,000

	Premija u zemlji	Premija u	Ukupno premija	Bruto dobit
Društvo	DEM	inostranstvu, DEM	DEM	DEM
Dunav Re, Beograd	140,588,922	3,015,338	143,604,260	18,065,240
Slavija Lloyd, Zagreb	121,153,976	5,979,749	127,133,726	4,271,000
Sava Re, Ljubljana	88,398,159	13,412,670	101,810,830	11,974,000
Bosna Re, Sarajevo	41,172,267	3,015,338	44,187,605	5,304,714

Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Podaci o poslovanju organizacija za osiguranje i reosiguranje u 1980. godini, Beograd, april 1981. godine

Pregled fakturisane i naplaćene bruto premije u SFRJ po vrstama osiguranja 1990.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Fakturisana Din	Naplaćena Din	Fakturisana DEM	Naplaćena DEM
1	Industrija	9,261,939,967	6,939,781,566	1,323,134,281	991,397,367
2	Mot. voz. odgovornost	8,115,755,723	7,776,200,083	1,159,393,675	1,110,885,726
3	Mot. voz. - kasko	4,133,860,831	3,201,605,631	590,551,547	457,372,233
4	Civil	2,653,451,962	2,240,262,349	379,064,566	320,037,478
5	Transport	1,445,912,615	1,202,014,403	206,558,945	171,716,343
6	Nezgoda	1,140,826,139	959,036,615	162,975,163	137,005,231
7	Usjevi	991,574,785	847,548,934	141,653,541	121,078,419
8	Život	608,952,638	586,963,170	86,993,234	83,851,881
9	Životinje	549,153,893	461,728,626	78,450,556	65,961,232
10	Jugoslov. željeznice	275,443,659	225,390,867	39,349,094	32,198,695
11	Razno ostalo	251,866,210	190,558,740	35,980,887	27,222,677
12	Kredit	192,674,076	167,446,598	27,524,868	23,920,943
	UKUPNO	29,621,412,498	24,798,537,582	4,231,630,357	3,542,648,226

Pregled fakturisane i naplaćene bruto premije u SFRJ po društvima 1990.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Fakturisana Din	Naplaćena Din	Fakturisana DEM	Naplaćena DEM
1	Croatia	7,320,076,962	6,185,542,790	1,045,725,280	883,648,970
2	Dunav	6,989,103,012	5,426,799,372	998,443,287	775,257,053
3	Triglav	6,512,106,267	5,602,392,559	930,300,895	800,341,794
4	Sarajevo	3,280,198,000	2,750,686,000	468,599,714	392,955,143
5	Novi Sad	2,901,647,136	2,665,410,920	414,521,019	380,772,989
6	Makedonija	1,526,666,139	1,332,492,571	218,095,163	190,356,082
7	Lovćen	729,711,220	505,777,299	104,244,460	72,253,900
8	Kosovo	361,903,762	329,436,071	51,700,537	47,062,296
	UKUPNO	29,621,412,498	24,798,537,582	4,231,630,357	3,542,648,226

Pregled bruto premije i dobiti životnog osiguranja u SFRJ po društvima 1990.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Premija Din	Dobit Din	Premija DEM	Dobit DEM
1	Triglav	180,555,226	45,138,491	25,793,604	6,448,356
2	Croatia	174,738,505	3,742,349	24,962,644	534,621
3	Dunav	173,424,337	23,686,913	24,774,905	3,383,845
4	Novi Sad	44,019,609	13,165,204	6,288,516	1,880,743
5	Sarajevo	19,800,213	116,318	2,828,602	16,617
6	Makedonija	15,272,701	1,563,524	2,181,814	223,361
7	Lovćen	1,968,123	305,706	281,160	43,672
8	Kosovo	785,542	21,173	112,220	3,025
	UKUPNO	610,564,256	87,739,678	87,223,465	12,534,240

Pregled dobiti neživotnog i životnog osiguranja u SFRJ po društvima 1990.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Dobit NŽ Din	Dobit Ž Din	Dobit NŽ DEM	Dobit Ž DEM
1	Croatia	542,633,133	23,761,636	77,519,019	3,394,519
2	Dunav	302,918,703	23,686,913	43,274,100	3,383,845
3	Novi Sad	245,106,286	10,366,449	35,015,184	1,480,921
4	Sarajevo	161,622,000	116,318	23,088,857	16,617
5	Makedonija	28,964,240	1,563,524	4,137,749	223,361
6	Lovćen	14,043,635	305,706	2,006,234	43,672
7	Kosovo	1,398,826	21,173	199,832	3,025
8	Triglav	-856,553,364	45,138,491	-122,364,766	6,448,356
	UKUPNO	440,133,459	104,960,210	62,876,208	14,994,316

Pregled plaćenih šteta u SFRJ po vrstama osiguranja 1990.:

R. Br.	Vrsta osiguranja	Plaćene štete Din	Plaćene štete DEM
1	Razno ostalo	6,105,705,682	872,243,669
2	Industrija	4,804,581,988	686,368,855
3	Civil	1,272,437,268	181,776,753
4	Transport	800,976,974	114,425,282
5	Usjevi	793,180,041	113,311,434
6	Životinje	498,298,909	71,185,558
7	Nezgodna	277,634,923	39,662,132
8	Život	140,516,106	20,073,729
9	Kredit	76,432,174	10,918,882
	UKUPNO	14,769,764,065	2,109,966,295

Premija reosiguranja u 1990.:

Društvo	Premija u zemlji	Premija u	Ukupno premija	Bruto dobit
	Dinara	inostranstvu, Din	Dinara	Dinara
Sava Re, Ljubljana	1,339,030,161	43,763,429	1,382,793,590	7,633,679
Dunav Re, Beograd	978,702,918	10,086,081	988,788,999	25,552,973
Slavija Lloyd, Zagreb	823,053,157	12,605,392	835,658,549	89,011,439
Bosna Re, Sarajevo	383,218,361	15,135,555	398,353,916	9,741,486

Društvo	Premija u zemlji	Premija u	Ukupno premija	Bruto dobit
	DEM	inostranstvu, DEM	DEM	DEM
Sava Re, Ljubljana	191,290,023	6,251,918	197,541,941	1,090,526
Dunav Re, Beograd	139,814,703	1,440,869	141,255,571	3,650,425
Slavija Lloyd, Zagreb	117,579,022	1,800,770	119,379,793	12,715,920
Bosna Re, Sarajevo	54,745,480	2,162,222	56,907,702	1,391,641

Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Podaci o poslovanju organizacija za osiguranje i reosiguranje u 1990. godini, Beograd, maja 1991. godine

PROFIT AND LOSS ACCOUNT FOR THE 1990

01.01.1990 - 31.12.1990.

CREDIT	YU Din.
1. Premium income from YU partners	383.218.359.-
2. Premium income from foreign partners	15.135.555.-
3. Losses reimbursed by YU partners	24.719.212.-
4. Losses reimbursed by foreign partners	134.486.162.-
5. Commissions	49.974.857.-
6. Income based on lower reserves	13.850.947.-
7. Interest	9.721.643.-
8. R.O.E. positive difference	17.959.295.-
9. Other income	28.316.434.-
TOTAL	677.382.463.-

DEBIT	YU Din.
1. Premium ceded to YU partners	36.865.902.-
2. Premium ceded to foreign partners	264.895.853.-
3. Losses paid in Yugoslavia	208.794.776.-
4. Losses paid abroad	18.474.673.-
5. Outgo based on reserves	42.664.944.-
6. R.O.E. negative difference	5.660.878.-
7. Other expenses	79.399.417.-
8. Current management	10.884.535.-
TOTAL	667.640.978.-
GROSS PROFIT	9.741.485.-
TAX AND CONTRIBUTIONS	571.043.-
NET PROFIT	9.170.442.-

Rezultati poslovanja Bosna reosiguranja u 1990. godini: Ukupna premija 56.907.702 DEM, neto dobit 1.310.063 DEM

VI. FINANSIJSKI REZULTATI POSLOVANJA

1. UKUPNI PRIHODI

Ukupno ostvareni prihod u 1991. godini iznosi
7.546,6 mil. dinara, a kako ilustruju sledeći podaci:

RED BR	V R S T A P R I H O D A	Z I V O T	OSTALA OSIGURANJA	UKUPNO
1	2	3	4	5
1	PREMIJA OSIGURANJA	66,9	5.356,8	5.423,7
2	PREMIJA REOSIGURANJA I SAOSIGURANJA	-	760,0	760,0
3	PRIHODI OD DRUGIH POSLOVA OSIGURANJA	0,2	153,3	153,5
4	PRIHODI OD SMANJENJA DUGOROČNIH REZERVACIJA	1,3	136,8	138,1
5	PRIHODI OD FINANSIRANJA	4,3	451,4	455,7
6	VANREDNI I OSTALI PRIHODI	0,3	615,3	615,6
7	U K U P N O (od 1 do 6)	73,0	7.473,6	7.546,6

♦ U MIL. DIN.

U strukturi ukupnih prihoda, premija osiguranja učestvuje sa 71,9%, premija reosiguranja i saosiguranja i udjeli u štetama 10,1%, vanredni i ostali prihodi od finansiranja 6,0%, dok se na druge prihode odnosi 3,8%.

Znatno učešće vanrednih i ostalih prihoda od 8,2% odnosi se na otpisana naplaćena potraživanja preko 60 dana iz prethodnog perioda.

Vremenski niz značajnijih događaja vezanih uz razvoj osiguranja u bivšoj Jugoslaviji

Godina	Događaj
1176	Zadar, Bratovština u Zadru
1186	Split, Bratovština u Splitu
1214	Korčula, Korčulanski statut
1225	Dubrovnik, Bratovština u Dubrovniku
1266	Dubrovnik, Drvodjeljski esnaf Dubrovnik
1272	Dubrovnik, Dubrovački statut
1288	Vinodol, Vinodolski zakon
1305	Zadar, Zadarski statut (stari Statut 1260.)
1306	Dubrovnik, Zlatarski esnaf Dubrovnik
1349	Srbija, Zakonik cara Stefana Dušana
1349	Split, bratovština mornara
1353	Kotor, bratovština mornara
1354	Srbija, Zakonik cara Stefana Dušana
1412	Videm, Slovenačka bratovščina sv. Hieronima (statut donijela 1452.)
1426	Budva, Budvanski statut (iz 14. vijeka, data godina je po prvom datiranom poglavlju)
1440	Poljice, Poljički statut
1568	Dubrovnik, Zakon o pomorskom osiguranju Dubrovačke Republike (05.03.1568.)
1794	Dubrovnik, osnivanje prvog osiguravajućeg društva
1794	Mali Lošinj, razvoj pomorskog osiguranja
1805	Boka Kotorska, pokušaj osnivanja nacionalne banke za osiguranje brodova
1807	Dalmacija, Knjiga II Francuskog trgovačkog zakonika za pomorska osiguranja
1823	Rijeka, formiranje Društva za pomorsko osiguranje
1838	Ljubljana, Kotor, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta otvara agencije u ova dva grada
1840	Varaždin, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta otvara agenciju
1844	Srbija, Bečko glavno društvo osiguranja objavljuje oglas u Srbskim novinama
1844	Srbija, Građanski zakonik
1844	Makedonija, primjenjivao se Građanski zakonik Srbije
1846	Rijeka, formiranje Riječkog društva za pomorsko osiguranje
1849	Boka Kotorska, formiranje Družbe bratinske pomorske sigurnosti
1858	Boka Kotorska, formiranje Narodnog osiguranja
1860	Srbija, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta počinje raditi u Srbiji
1861	Srbija, Anker osnovao filijalu
1865	Rijeka, Društvo za uzajamno osiguranje austro-ugarske trgovačke mornarice
1866	Srbija, Newyork osnovao filijalu
1867	Srbija, Tršćansko opšte osiguravajuće društvo otvorilo filijalu
1873	Sarajevo, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta postavlja predstavnika
1874	Srbija, Nord British and Mercantile osnovao filijalu
1875	Vojvodina, Ugarska verzija hrvatsko-ugarskog trgovačkog zakona
1875	Hrvatska, hrvatsko-ugarski Trgovački zakon
1877	Srbija, Grešem osnovao filijalu
1878	Crna Gora, Barsko područje, Knjiga II Francuskog trgovačkog zakonika
1883	BiH, Trgovački zakonik
1884	Zagreb, osniva se osiguravajuća zadruga Croatia
1884	Dalmacija, plaćanje vatrogasnog doprinosa
1885	Srbija, Zakon o obavezi za naknadu štete... pri željezničkom saobraćaju
1888	Crna Gora, Opšti imovinski zakonik
1892	Srbija, Zakon o osiguravajućim društvima
1892	Srbija, Zakon o naknadi štete učinjene zlonamernom paljevinom...
1892	Makedonija, primjenjivao se Zakon o osiguravajućim društvima Srbije
1892	Slovenija, zakon o pomoćnim blagajnama
1893	Makedonija, u jednom dijelu primjenjivan bugarski Trgovački zakon
1894	Sarajevo, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta otvara generalnu direkciju
1895	BiH, Pravilnik za koncesioniranje i državni nadzor osiguravajućih zavoda u BiH
1896	Srbija, Zakon o akcionarskim društvima
1897	Beograd, Beogradska zadruga se počinje baviti osiguranjem
1898	Srbija, Zakon o akcionarskim društvima, dopuna
1898	Crna Gora, Opšti imovinski zakonik, izmjene
1898	BiH, Osiguravajući propis
1899	BiH, izmjene i dopune Osiguravajućeg propisa putem ministarske uredbe
1900	Ljubljana, osniva se Vzajemna zavarovalnica
1900	Srbija, Zakon o udruženjima
1902	Srbija, Rusija otvara filijalu
1902	Srbija, Zakon o zadrugama za uzajamno pomaganje
1903	Srbija, Zakon o naknadi štete učinjene zlonamernom paljevinom..., dopuna
1904	Crna Gora, Zakon o osiguravajućim društvima
1905	Srbija, Zakon o Fondu za naknadu šteta postradalim od grada

Godina	Događaj
1905	Srbija, Zakon o osiguranju stoke
1905	BiH, izmjene i dopune Osiguravajućeg propisa putem ministarske uredbе
1906	Srbija, osniva se društvo Srbija
1908	Slovenija, Dalmacija, austrijski zakon o odgovornosti za štete usljed upotrebe automobila
1909	Crna Gora, Zakon o osiguravajućim društvima, izmjene i dopune
1910	Srbija, ukidanje esnafa u Srbiji
1910	Sarajevo, osniva se društvo Herceg-Bosna
1913	Srbija, osniva se društvo Jugoslavija
1913	Srbija, osniva se društvo Šumadija
1914	Srbija, Zakon o obustavi izvršenja i obezbjeđenja
1917	Dalmacija, austrijski zakon o ugovoru o osiguranju za kopnena osiguranja
1917	Slovenija, austrijski zakon o ugovoru o osiguranju
1919	Jugoslavija, Assicurazioni Generali dobio koncesiju za rad
1920	Crna Gora, Trgovački zakon
1920	Jugoslavija, Privremeni Zakon o likvidaciji moratornog stanja
1920	Jugoslavija, Jadransko dobilo koncesiju za rad
1920	Zagreb, osnovano društvo Dunav, kao afilijacija austrijskog Donau Allgemeine Versicherungsgesellschaft
1920	Zagreb, Savez novčanih zavoda promijenio ime u Savez novčanih i osiguravajućih zavoda
1921	Jugoslavija, Uredba o preuzimanju portfelja osiguranja života od stranih društava
1921	Jugoslavija, obrazovano udruženje za rukovanje i likvidaciju stranih portfelja
1921	Zagreb, osnovano društvo Sava
1921	Beograd, osniva društvo Rosija-Fonsijer
1921	Jugoslavija, osniva se društvo Evropsko akcionarsko društvo za osiguranje robe i putničkog prtljaga
1922	Hrvatska, Zakon o osnivanju akcionarskih društava
1922	Jugoslavija, društvo Feniks preuzelo likvidaciju policadruštava koja nisu tražila koncesiju
1922	Maribor, osnovano društvo Jadran
1922	Sarajevo, osnovano društvo Nada
1923	Jugoslavija, Zakon o obezbjeđenju usjeva i plodova od grada
1923	Zagreb, društvo Jadran promijenilo ime u Zora i premjestilo sjedište iz Maribora u Zagreb
1923	Sarajevo, osnovana Napretkova zadruga
1923	Beograd, osnovan Savez osiguravajućih društava (djelovao kao kartel)
1923	Zagreb, Savez novčanih i osiguravajućih zavoda, osiguravajući zavodi izdvojeni u zasebnu sekciju unutar Saveza
1927	Jugoslavija, Rješenje Ministra trgovine i industrije o zabrani osiguranja kod stranih društava bez dozvole za rad
1928	Jugoslavija, obezbjeđenje usjeva i plodova u primorsko-krajiškoj oblasti putem zavoda
1928	Jugoslavija, Naredba o uvođenju kolektivnog obligatornog obezbeđenja svih članova Agrarnih zajednica
1928	Jugoslavija, Generalna direkcija državnih željeznica ugovorila sa Evropskim ad... osiguranje nezgode putnika
1928	BiH, plaćanje vatrogasnog doprinosa
1929	Jugoslavija, Uputstvo Ministra trgovine i industrije o poslovima nadzora...
1929	Jugoslavija, Zakon o unapređenju poljoprivrede stavio van snage Zakon iz 1923 o usjevima
1923-1929	Beograd, zavod Adria obustavio rad
1923-1929	Beograd, zavod Kontinental obustavio rad
1923-1929	Zemun, Zadruga za poljoprivredna osiguranja obustavila rad
1923-1929	Sombor, Zadruga ekonomista za obezbjeđenje obustavila rad
1923-1929	Zagreb, Zadruga Providnost obustavila rad
1923-1929	Maribor, propala Poljoprivredna eksportna zadruga
1923-1929	Ljubljana, propala Poljoprivredna eksportna zadruga
1930	Jugoslavija, zavod za obezbjeđenje usjeva i plodova u primorsko-krajiškoj oblasti ukinut
1930	Jugoslavija, Zakon o preduzećima za redovan i povremeni saobraćaj putnika mot. vozilima
1930	Jugoslavija, Zakon o javnim skladištima propisuje obavezno osiguranje
1931	Jugoslavija, novi Zakon o obaveznom obezbjeđenju usjeva i plodova od grada
1931	Jugoslavija, Međunarodna konvencija o automobilskom saobraćaju iz Pariza, 1926.
1931	Jugoslavija, Zakon o radnjama zamijenio je Zakon o preduzećima za redovan i povremeni...
1932	Jugoslavija, Pravilnik o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika u autobuskom
1932	Slovenija, plaćanje vatrogasnog doprinosa
1933	Jugoslavija, Pravilnik o osiguranju učenika protiv nesrećnih slučajeva
1933	Jugoslavija, Udruživanje društava Herceg-Bosna, Vardar i Triglav u Ujedinjeno
1933	Jugoslavija, plaćanje vatrogasnog doprinosa - Zakon o organizaciji vatrogastva
1933	Jugoslavija, Hipotekarna banka se uključila u zaustavljanje nelojalne konkurencije
1934	Zagreb, osnovan kartel Zajednica za tuču
1934	Jugoslavija, novi Pravilnik o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika motornim vozilima
1934	Jugoslavija, Opšti uslovi osiguranja zakonske dužnosti jamstva preduzeća za prevoz putnika mot. vozilima
1934	Jugoslavija, izmjene Pravilnika o osiguranju učenika protiv nesrećnih slučajeva
1934	Jugoslavija, Uredba o kartelima
1934	Jugoslavija, Savez osiguravajućih društava je već do ove godine donio tarifne sporazume za požar, nezgodu, tuču
1935	Beograd, Savez nabavljачkih zadruga državnih službenika osnovao zadružno osiguranje
1935	Jugoslavija, izmjene i dopune novog Pravilnika o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika mot. voz.
1935	Jugoslavija, dopuna Uredbe o kartelima
1935	Jugoslavija, zabranjen rad pomoćnoj blagajni Naprednost
1935	Jugoslavija, prva Uredba o promjeni odredbi Zakona o organizaciji vatrogastva (19.07.1935.)
1935	Jugoslavija, druga Uredba o promjeni odredbi Zakona o organizaciji vatrogastva (27.07.1935.)

Godina	Događaj
1936	Jugoslavija, Savez osiguravajućih društava, na snagu stupio Tarifni sporazum osiguravajućih društava (01.03.1936.)
1936	Sremski Karlovc, Uredba o osiguranju srpskopravoslavnih crkvenih dobara protiv štete od požara
1936	Jugoslavija i mnoge druge zemlje, propast društva Feniks (Phoenix)
1936	Jugoslavija, prava i obaveze bivšeg Feniksa, direkcija za Kraljevinu Jugoslaviju, prenijete na Jugoslovenski Feniks
1936	Jugoslavija, donijeta Uredba o likvidaciji društva Zora
1937	Jugoslavija, Uredba o nadzoru nad osiguravajućim zavodima
1937	Jugoslavija, Zakon o privrednim zadrugama
1937	Jugoslavija, Uredba o nadzoru nad osiguravajućim preduzećima 25.02.1937., na snazi od 01.03.1937.
1937	Jugoslavija, Uredba o nadzoru nad osiguravajućim preduzećima 11.09.1937.
1937	Sarajevo, likvidacija društva Nada
1938	Novi Sad, Dunavska banovina osnovala Zavod smislu zakona o obezbjeđenju usjeva
1939	Zagreb, 197 osiguravajućih zadruga povezanih u Savez zadruga za osiguranje stoke
1939	Sarajevo, osnovan Zavod Drinske banovine za obezbeđenje od grada useva i plodova
1940	Jugoslavija, planirano osnivanje Državnog reosiguravajućeg zavoda
1941	Slovenija, Pravilnik o poslovanju pomoćnih blagajni
1942	Srbija, Uredba o obaveznom osiguranju od grada i Državnom zavodu za poljoprivredna osiguranja
1944	Jugoslavija, Predsjedništvo AVNOJ-a donijelo Odluku o prelasku u državnu svojinu neprijateljske imovine
1945	Jugoslavija, Odluka o spajanju u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje (18.05.1945.)
1945	Jugoslavija, Rješenje o zabrani privatnim osiguravajućim društvima da primaju u osiguranje državnu imovinu
1945	Jugoslavija, Rješenje o obavezni osiguranja državne imovine isključivo kod Državnog zavoda za osiguranje i reos.
1946	Jugoslavija, Pravilnik o uređenju i poslovanju Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje
1946	Jugoslavija, Državni osiguravajući zavod FNJR (skraćeno DOZ) (po Zakonu o uvođenju kreditnog sistema)
1947	Jugoslavija, Rješenje o likvidaciji preostalih šest privatnih osiguravajućih preduzeća
1947	Jugoslavija, Uredba o organizaciji i poslovanju DOZ-a
1950	Jugoslavija, Osnovni zakon o upravljanju društvenim privrednim preduzećima i višim privrednim udruženjima...
1950	Jugoslavija, pridruženo članstvo Državnog osiguravajućeg zavoda u IUMI - Međ. uniji pomorskih osiguravača
1953	Jugoslavija, formiran Savjet DOZ-a
1956	Jugoslavija, decentralizacija sredstava DOZ-a
1957	Jugoslavija, Državni osiguravajući zavod postao član Međunarodne unije osiguravača avijacije
1959	Jugoslavija, uključenje jugoslovenskog osiguranja u Savjet biroa i sistem zelene karte
1961	Jugoslavija, Zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja (28.06.1961.)
1961	Jugoslavija, 31.12.1961. prestao sa radom DOZ
1962	Jugoslavija, od 01.01.1962. nova organizacija - decentralizirano komunalno osiguranje, 150 organizacija osiguranja
1962	BiH, 12 osiguravajućih zavoda
1962	Crna Gora, 7 osiguravajućih zavoda
1962	Hrvatska, 35 osiguravajućih zavoda
1962	Makedonija, 14 osiguravajućih zavoda
1962	Slovenija, 14 osiguravajućih zavoda
1962	Srbija, 60 osiguravajućih zavoda
1962	Jugoslavija, povećan porez na promet na premije (01.01.1962.)
1963	Skopje, katastrofalan zemljotres
1963	Jugoslavija, uključenje jugoslovenskog osiguranja u sistem plave karte (socijalističke zemlje)
1963	London, JZO i Harris & Dixon osnovali zajedničku brokersku firmu International Reinsurance Brokers Limited
1963	Jugoslavija, prvo učešće Jugoslovenske zajednice osiguranja na savjetovanju o osiguranju socijalističkih zemalja
1964	Jugoslavija, Jugoslovenska zajednice osiguranja (JZO) donijela nova pravila, tarife i tehničke osnove osigur.
1964	Jugoslavija, Jugoslovenska zajednica osiguranja obrazovala posebne rezerve za osiguranje zemljotresa
1964	Dubrovnik, 24. skupština Međunarodne unije osiguravača avijacije održana u Dubrovniku
1965	Jugoslavija, ukinut porez na promet na premije (01.01.1965.)
1965	Jugoslavija, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja
1965	Jugoslavija, gornjim zakonom naziv promijenjen u Osnovni zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osig.
1965	Jugoslavija, rizik zemljotresa do ove godine pokriven samo kod Jugoslovenskih željeznica, transporta i života
1967	Jugoslavija, Osnovni zakon o osiguranju i osiguravajućim organizacijama
1967	Jugoslavija, gornjim zakonom ukinuti su svi fondovi za preventivne i represivne mjere, sredstva otišla u rezerve
1967	Jugoslavija, gornji zakon je predvidio i osnivanje organizacije za vršenje aktuarskih poslova
1967	Jugoslavija, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju imovine i lica
1967	Jugoslavija, Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja
1967	Jugoslavija, Zakon o izmjenama Zakona o sredstvima privrednih organizacija
1967	Jugoslavija, Zakon o uslovima za osnivanje i poslovanje osiguravajućih zavoda i zavoda za reosiguranje
1967	Jugoslavija, prestanak postojanja komunalnih osiguravajućih zavoda, osiguravajućih zajednica i JZO (31.12.1967.)
1967	Beograd, Savjetovanje osiguravajućih i reosiguravajućih organizacija socijalističkih zemalja održano u Beogradu
1968	Jugoslavija, od 01.01.1968. ukinuta su sva obavezna osiguranja društvene imovine
1968	Jugoslavija, postavljeno načelo dobrovoljnosti osiguranja, izuzev kod trećih lica i opšte opasnosti (odgovornost)
1968	Beograd, 11 zavoda i zajednica se udružili u zavod Beograd. Registriran i za reosiguranje
1968	Beograd, 30 zavoda i zajednica se udružili u zavod Jugoslavija. Registriran i za reosiguranje
1968	Novi Sad, 15 zavoda i zajednica se udružili u zavod Vojvodina
1968	Novi Sad, 1 zajednica odnosno zavod formirali zavod Novi Sad
1968	Zagreb, 29 zajednica i zavoda udružili se u Udruženi zavod
1968	Split, 4 zavoda i zajednice se udružili u Jadranski osiguravajući zavod
1968	Zagreb, 1 zajednica odnosno zavod formirali Zavod za reosiguranje (kasnije transformiran u Slavija Lloyd)
1968	Sarajevo, 11 zavoda i zajednica udružili se u zavod Sarajevo

Godina	Događaj
1968	Ljubljana, 17 zavoda i zajednica se udružili u zavod Sava
1968	Maribor, 1 zavod odnosno zajednica formirali zavod Maribor
1968	Skopje, 1 zavod odnosno zajednica formirali zavod Makedonija
1968	Jugoslavija, svaki osiguravajući zavod donosio je samostalno pravila, uslove i tarife. Ukinut je teritorijalni monopol
1968	Jugoslavija, reosiguranje više nije automatsko, već na osnovu ugovora
1968	Jugoslavija, uvode se tabele maksimalnog pokrića i obavezni samoprizrđaj zavoda
1968	Beograd, u januaru je osnovano Udruženje osiguravajućih organizacija
1970	Zagreb, Udruženi zavod promijenio ime u Croatia - Zavod za osiguranje i reosiguranje Zagreb
1971	Jugoslavija, Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja ukinut 31.12.1971.
1974	Jugoslavija, Ustavni zakon za sprovođenje Ustava SFRJ predvidio usklađivanje Osnovnog zakona sa Ustavom
1974	Jugoslavija, punopravno članstvo Udruženja osig. org. Jugoslavije u IUMI - Međ. uniji pomorskih osiguravača
1974	Jugoslavija, Udruženje osig. organizacija Jugoslavije primljeno kao posmatrač u Evropski komitet osiguranja
1975	Jugoslavija, zadnje učešće Udruženja osig. org. Jugoslavije na savjetovanju o osiguranju socijalističkih zemalja
1976	Jugoslavija, Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (donijet umjesto usklađivanja prethodnog)
1976	Jugoslavija, uvođenje zajednica rizika kao novog oblika organiziranja i udruživanja u zajednicama osiguranja
1976	Jugoslavija, Ustavom i Zakonom izjednačeni naknada šteta i preventiva, odnosi po samoupravnom sporazumu
1977	Jugoslavija, donošenje republičkih zakona o osiguranju imovine i lica (u svim republikama i AP osim Slovenije)
1977	Jugoslavija, transformacija osiguravajućih zavoda i zavoda za osiguranje i reosiguranje
1977	Sarajevo, konstituiranje ZOIL Sarajevo
1977	Zagreb, konstituiranje ZOIO Croatia
1977	Skopje, konstituiranje ZOIL Makedonija
1977	Ljubljana, konstituiranje ZO Sava
1977	Maribor, konstituiranje ZO Maribor
1977	Beograd, konstituiranje ZOIL Dunav
1977	Priština, konstituiranje ZOIL Kosova
1977	Novi Sad, konstituiranje ZOIL Novi Sad
1977	Novi Sad, konstituiranje ZOIL Vojvodina
1977	Beograd, konstituiranje Zajednice reosiguranja Dunav Re
1977	Zagreb, konstituiranje Zajednice reosiguranja Slavija Lloyd
1977	Ljubljana, konstituiranje Zajednice reosiguranja Sava Re
1977	Sarajevo, konstituiranje Zajednice reosiguranja Bosna Re
1977	Ljubljana, integracija ZO Maribor i ZO Sava u ZO Triglav
1977	Zagreb, osnivanje Zajednice za poslovnu saradnju u osiguranju nuklearnih rizika (Nuklearni Pool)
1978	Sarajevo, registracija i početak rada Zajednice reosiguranja Bosna Re
1978	Titograd (danas Podgorica), konstituiranje ZO Lovćen
1978	Jugoslavija, Zakon o obligacionim odnosima, stupio na snagu 01.10.1978.
1979	Zagreb, registriran Jugoslovenski nuklearni pul (zajednica osnovana 1977.)
1979	Jugoslavija, sporazum Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije i Albanije o uzajamnom priznavanju osiguranja AO
1979	Beograd, osnovana Jugoslovenska banka za međunarodnu saradnju za osiguranje izvoznih kredita
1980	Split, prvi susret - konferencija SorS (Susret osiguravača i reosiguravača Split)
1981	Novi Sad, osnivanje Zajednice reosiguranja Vojvodina Re
1982	Novi Sad, reorganizacija, formiranje Složene zajednice za osiguranje i reosiguranje Vojvodina
1983	Cavtat, 43. skupština Međunarodne unije osiguravača avijacije održana u Cavtatu
1983	Sarajevo, četvrti susret - konferencija SorS (Susret osiguravača i reosiguravača Sarajevo), koja je u Sarajevu i ostala
1986	Jugoslavija, zabrana preduzećima da drže devizne račune
1988	Jugoslavija, amandmani na Ustav SFRJ iz 1974., prelazak na sistem tržišnog privređivanja
1990	Jugoslavija, usvojen Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, s orijentacijom na dioničarska društva
1990	Zagreb, registriranje Croatia osiguranja kao dd
1990	Beograd, registriranje Dunav osiguranja kao dd
1990	Novi Sad, registriranje osiguranja Novi Sad kao dd (nastao transformacijom SZORIL Vojvodina)
1990	Sarajevo, registriranje Sarajevo osiguranja kao dd
1990	Priština, registriranje osiguranja Kosovo kao dd
1990	Zagreb, registriranje Slavija Lloyd kao dd za reosiguranje
1990	Sarajevo, registriranje Bosna Re kao dd za reosiguranje
1990	Beograd, registriranje Dunav Re kao dd za reosiguranje
1990	Novi Sad - Beograd, od 01.10.1990. zajednica reosiguranja Vojvodina Re posluje u sastavu DD Dunav Re
1990	Jugoslavija, "tokom godine osnovano je nekoliko novih organizacija za osiguranje", ali nemamo pojedinosti
1991	Ljubljana, registriranje Zavarovalnice Triglav kao dd
1991	Skopje, registriranje Makedonija osiguranja kao dd
1991	Podgorica, registriranje Lovćen osiguranja kao dd
1991	Ljubljana, registriranje Pozavarovalnice Sava kao dd
1991-1992	Razdvajanje jugoslovenskog tržišta osiguranja na zasebna tržišta pojedinih republika zbog raspada SFRJ

Razvoj osiguranja u Bosni i Hercegovini nakon 1990. godine.

Period rada i razvoja društava za osiguranje nakon donošenja novog Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica mogao bi se podijeliti na tri cjeline:

1. Period do izbijanja rata u Bosni i Hercegovini u punom intenzitetu (praktično do aprila/maja 1992. godine)
2. Period koji pokriva trajanje rata u Bosni i Hercegovini, od aprila/maja 1992. do kraja 1995. godine
3. Period od početka 1996. godine do danas.

Ova podjela je napravljena samo s obzirom na okolnosti za poslovanje. U sva tri perioda tržište je već otvoreno za međusobnu konkurenciju i privatno vlasništvo u društvima za osiguranje, a osnovni organizacioni oblik društva je bio dioničko (akcionarsko) društvo.

Period od zakona o osnovama sistema osiguranja SFRJ iz 1990. do aprila/maja 1992.

U prvom periodu karakteristika je bila jačanje premije osiguranja jer je uticaj inflacije prekinut vezivanjem domaće valute, dinara, za njemačku marku. 1990. godina je tu dala posebno dobre rezultate, jer je cijelu godinu važio jedan kurs, ali je došlo do promjena već s početkom 1991. godine.

U tom periodu nešto veći interes za poslovanje u BiH su iskazali Dunav osiguranje iz Beograda, koji je svakako već imao filijalu u Sarajevu, te Croatia osiguranje koja je otvorila filijalu u Sarajevu. U tom periodu, posebno u 1991. godini pa do izbijanja rata u BiH posebno agresivan nastup je imalo društvo Kopaonik iz Srbije, koje je izdavalo police AO po premiji ispod tarifom propisane. Znatno broj osiguranika je ponudenom uštedom bio privučen da se osigura kod njih, a čini se da je znatan broj šteta ostao neriješen nakon njihovog povlačenja s tržišta. 1991. godine formirani su Camel osiguranje, te Kosig osiguranje. Tokom 1992. godine došlo je do transformacije banjalučke filijale Sarajevo osiguranja u zasebno društvo, Krajina osiguranje. S obzirom da je, posebno u regiji Banja Luke, industrija tada bila dosta jaka, ova filijala je predstavljala značajan izbor premije, te je imala određenu osnovu za budući rad kao samostalno društvo. Bosna reosiguranje je sa Krajina osiguranjem sklopilo ugovor o reosiguranju imovine početkom 1992. godine, koji zbog izbijanja rata nikad nije proizveo poslovne efekte.

Obim poslovanja se smanjivao kako su se tenzije širile u BiH, a praktično sva zaključena osiguranja su zamrla sa izbijanjem rata, sa izuzetkom jedne vrste – autoodgovornosti. Istovremeno svi ugovori o reosiguranju su prestali važiti usljed odredbi o isključenju rata.

SAVEZNI SEKRETARIJAT
ZA FINANSIJE
Br. 2/2-o5-o27/90-oo1
21. juni 1990. godine
B e o g r a d
OL/ŽI

Na osnovu člana 16. i člana 121. stav 2. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", br. 17/90 u daljem tekstu: Zakona), Savezni sekretarijat za finansije donosi

R E Š E N J E

Izdaje se dozvola za osnivanje BOSNA REOSIGURANJE DEONIČKO DRUŠTVO, SARAJEVO

O b r a z l o ž e n j e

Osnivački odbor Bosna reosiguranje Deoničko društvo, Sarajevo, podneo je Saveznom sekretarijatu za finansije zahtev za izdavanje dozvole za osnivanje Bosna reosiguranje Deoničko društvo, Sarajevo, sa propisanim dokazima i dokumentacijom.

Komisija obrazovana od strane saveznog sekretara za finansije, razmotrila je podneti zahtev Deoničkog društva, i na sednici održanoj 20.06.1990. godine, ocenila:

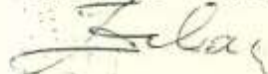
- da su ispunjeni uslovi iz čl. 12, 15. i 121. Zakona propisani za osnivanje Deoničkog društva za osiguranje, kao i

- da je zahtev opravdan,
pa je rešila kao u dispozitivu.

U skladu sa čl. 76. Zakona, i svim izmenama i dopunama propisanih uslova iz čl. 12, 15. i 17. Zakona (kao: smanjenje odnosno povećanje početnog fonda sigurnosti, izmene uslova osiguranja i tarifa premija, statuta i dr.), Deoničko društvo je dužno da obavesti ovaj Sekretarijat. Istovremeno, Deoničko društvo je dužno da ovom Sekretarijatu dostavlja godišnji obrčau i izveštaj o poslovanju iz čl. 72. Zakona.

Protiv ovog rešenja ne može se izjaviti žalba, ali se može povesti upravni spor podnošenjem tužbe Saveznom sudu u Beogradu u roku od 30 dana od dana prijema rešenja.

SAVEZNI SEKRETAR
Branimir Zekan

Rješenje kojim se izdaje dozvola za osnivanje Bosna reosiguranja kao dioničkog društva

Početni kapital Bosna reosiguranja bio je 11.300.000 dinara (1.614.285 DEM), a najveći dioničarski ulog upisali su Sarajevo osiguranje, Coning Varaždin, Makedonija osiguruvanje Skopje, Sava Re Ljubljana, Slavija Lloyd Zagreb, Vojvodina Re Novi Sad, Unis Komerc, Feroelektro, UPI banka, Privredna banka Sarajevo.

Period rata u BiH od aprila/maja 1992. do kraja 1995.

Drugi period razvoja osiguranja nakon 1990. godine, period nakon aprila/maja 1992. godine ukazivao je na nekoliko značajnih promjena. U pojedinim područjima Bosne i Hercegovine posjedovanje osiguranja od autoodgovornost, kao obavezne vrste osiguranja, je i nadalje bilo provjeravano od strane policije, makar i sporadično, kao i pri registraciji vozila. Ovo je u znatnoj mjeri pomoglo industriji osiguranja u Bosni i Hercegovini da preživi, jer u stvari drugih vrsta osiguranja nije ni bilo. Od 1992. do danas ovo je bio jedini praktični potez bilo kojeg nivoa vlasti u BiH kojim se priznao značaj i potreba za postojanjem osiguranja. Istovremeno, skupa sa rascjepom države po političkim i nacionalnim šavovima, došlo je i do diferencijacije na polju osiguranja. Suprotno očekivanjima da će osiguranje zamrijeti tokom rata, javio se novi fenomen – zabilježeno je osnivanje novih društava koje je nagovijestilo promjenu na tržištu i uvođenje velike konkurencije. Tako su prema podacima kojima raspolažemo, i isključujući Krajina osiguranje koje je bilo osnovano prije izbijanja rata u većem obimu u BiH, 1992. osnovana 4 društva, 1993. godine isto 4 društva, 1994. godine tri društva (jedno od njih, Bosna osiguranje, nastalo je od filijale Dunav osiguranja u Sarajevu). U svim tim slučajevima radilo se o društvima u privatnom vlasništvu.

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica preuzet je kao republički zakon Uredbom Predsjedništva sa zakonskom snagom objavljenom u Službenom listu RBiH br. 2/92. Nove vlasti nisu mijenjale iznos minimalno potrebnog kapitala koji je u njemu bio iskazan usljed velike inflacije, već su ga promatrale u istom iznosu u lokalnoj valuti, te je u jednom periodu za osnivanje društva za osiguranje bio dovoljan kapital od 75 DEM. Pri tome je zanemarivana činjenica da je SIV, koliko se sjećamo, tokom 1991. podigao cenzus u dinarima, već se koristio cenzus iz originalnog zakona SFRJ iz 1990.

Teško da je uz AO bilo drugih osiguranja u tom periodu. Reosiguranje je također prekinuto, te je Bosna reosiguranje održavala samo prostorije i arhiv, bez stvarnih prihoda. Tako je u 1993. godini premija reosiguranja koju je Bosna reosiguranje imalo bila 290 DEM – za reosiguranje malog dijela rizika avijacije za avion koji je u Njemačkoj bio smješten u hangaru i nije letio.

U Tuzli je, po usmenim informacijama za koje nismo pronašli pisane tragove, zbog nemogućnosti komunikacije s direkcijom u Sarajevu od filijale Sarajevo osiguranja u Tuzli stvoreno društvo Tuzla osiguranje, koje je po smirivanju situacije u BiH ponovo postalo filijala Sarajevo osiguranja, te ugrubo možemo reći da se to dešavalo u periodu od 1993. do 1995.

Znači, karakteristike ovog perioda a koje su se prenijele i na treći period, su podjela tržišta, povećanje broja društava za osiguranje na tržištu, dominacija privatnog kapitala (u odnosu na prethodni period, kada je dominirao društveni kapital), te premija koja u najvećoj mjeri dolazi od osigurnja autoodgovornosti. I kao zadnja ali bitna karakteristika koja se održala do danas – sva društva su izrazito mala.

Zbog potpuno istovjetnog položaja u kojem se našlo nekada dominantno društvo, Sarajevo osiguranje, koje je držalo od 85-90% tržišta osiguranja u BiH, tržišni udio im je značajno pao.

Prvo udruženje društava za osiguranje osnovano je 08.11.1993. pod nazivom Biro osiguranja Bosne i Hercegovine.

ORGANIZACIJE ZA OSIGURANJE

"SARAJEVO-OSIGURANJE" DD SARAJEVO

"BOSNA" SARAJEVO

"NAPREDAK-OSIGURANJE" DD SARAJEVO

U G O V O R

O OSNIVANJU BIROA OSIGURANJA BOSNE I HERCEGOVINE

Sarajevo, novembar 1993.godine

Naslovna strana Ugovora o osnivanju Biroa osiguranja Bosne i Hercegovine

Zanimljiv je pokušaj osnivanja konzorcija za osiguranje transporta robe od ratnih rizika na kopnu. Nekoliko društava je sklopilo ugovor o zajedničkom nošenju tog rizika sredinom 1994. godine. Zbog izuzetno visokih cijena hrane, vrijednosti pojedinih transporta, čak i u kamionskom prijevozu, bile su znatne. Nažalost, već tada se dalo naslutiti da će pristup javnosti osiguranju nakon rata biti bitno drugačiji („ušteta“ nekupovanjem osiguranja) u odnosu na period prije rata. Koliko nam je poznato, ni jedan transport nije bio osiguran jer novim poduzetnicima je bilo prihvatljivije da izgube cijelu pošiljku nego da plate premiju osiguranja.

**BH OSIGURANJE DD
BOSNA OSIGURANJE DD
BOSNA REOSIGURANJE DD
NAPREDAK-OSIGURANJE DD
SARAJEVO OSIGURANJE DD,
FILIJALA IMOVINA SARAJEVO**

U G O V O R

**o zajedničkom nošenju rizika osiguranja pošiljki
u domaćem i međunarodnom kopnenom transportu**

Sarajevo, jula 1994.

Period od početka 1996. (okončanje rata u BiH) do danas

Treći period, od početka 1996. godine (s tim da je Zakon o osiguranju imovine i lica u FBiH donesen 1995.). Samo tržište je možda dovedeno na puno zdravije osnove od drugih tržišta regije, jer je kompletan kapital neophodan po novim propisima da bi društva počela s radom bio prikupljen iz privatnih izvora. Država niti je imala novac da uloži u osiguranje, niti se više pojavljuje u obliku centralizirane vlasti koja ima kompetencije nad ekonomijom. Tako je prekinut monopol društava u društvenom vlasništvu. Ovakva promjena na tržištu zabilježena je na samo tri tržišta osiguranja koja su nastala nakon raspada SFRJ – ako Bosnu i Hercegovinu promatramo kao jedno tržište, mada su od 1992. praktično postojala tri, pa dva, te tek u zadnje vrijeme u većoj ili manjoj mjeri jedno tržište osiguranja u BiH. Dakle, uz BiH, pozicije monopola, ili velikog tržišnog učešća, ranijih društvenih/državnih osiguranja nema još u Makedoniji i na Kosovu.

Službeni list RBiH je u broju 2/96 donio Zakon o pretvaranju kapitala društava osiguranja i reosiguranja u Republici Bosni i Hercegovini, koji određuje da je Republika BiH vlasnik neimenovanog kapitala društava osiguranja i reosiguranja u BiH (dakle, društvenog kapitala).

Zakon FBiH o osiguranju imovine i lica iz 1995. postavio je minimalni dionički kapital za osnivanje društva za osiguranje na 1 milion DEM (KM) za životno osiguranje, 2 miliona DEM (KM) za ostala osiguranja osim životnog osiguranja, i na 2 miliona DEM (KM) za reosiguranje.

Nažalost, zbog ekonomskih i političkih razloga takvi zdravi osnovi nisu iskorišteni u punoj mjeri, te je razvoj tržišta dosta spor. Samo u prvim godinama iza rata u BiH razvoj premije osiguranja je bio po visokom stopama, ali takav razvoj je prestao već oko 2000., da bi u zadnje vrijeme pao na 3, 4 ili 5% godišnje.

1996. godine osnovana je i Izvozno-kreditna agencija BiH (IGA BiH), koja pruža kreditno osiguranje za izvoznike. Uz Vlade Federacije BiH i Republike Srpske, projektu je podršku dala i Svjetska banka, te je 2004. donijet Zakon o Izvozno-kreditnoj agenciji Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 62/04), no od 2008. Za agenciju počinje težak period, a u 2016. godini se govori o potraživanjima od više desetina miliona KM po garancijama koje je izdala IGA BiH.

Broj društava za osiguranje rastao je 1997., 1998., 1999., 2000. godine, pa potom 2001., 2003., 2007., potom nastaje prekid, nakon kojega je krajem 2013. osnovano još jedno društvo, a 2016. tri nova društva za osiguranje.

U početku je izvor kadrova za nova društva za osiguranje bilo Sarajevo osiguranje, te filijale Dunav osiguranja, no protekom vremena nova društva su počela obučavati vlastite kadrove. Pri tome, sjedišta znatnog broja društava se nalaze u manjim mjestima, u nekim od njih čak i po nekoliko društava je radilo ili još radi u isto vrijeme. Ovo je situacija koja su uveliko razlikuje od drugih tržišta regije, a zasigurno da je tome pogodovala orijentacija na autoodgovornost.

Pločica Una-Sana osiguranja

Iako se razvijaju i druge vrste osiguranja, ipak imovinska osiguranja nisu zabilježila značajniji rast, a rast životnih osiguranja je jedan od vodećih faktora ukupnog rasta premije osiguranja u zadnjih nekoliko godina.

U ovom periodu je došlo i do pojave društava u većinskom stranom vlasništvu. U njih sada ubrajamo i društva iz regije, poput Croatia osiguranja i Dunav osiguranja, ali koja su svakako bila prisutna na tržištu BiH i ranije. Euroherc osiguranje je primjer društva za koje možemo reći da se začelo u BiH, pa proširilo u Hrvatsku (gdje je Euroherc višestruko prerastao društvo koje radi u BiH). 1997. je sa manjinskim udjelom u Aurum B&H osiguranju učestvovalo Aurum osiguranje iz Zagreba, a prvi kapital koji je došao iz zemlje koja nije direktni susjed, iz Austrije, stigao je za Grawe osiguranje Sarajevo, koje se prvobitno bavilo životnim osiguranjima, a kasnije proširilo djelatnost i na neživotna osiguranja za koja je od početka imalo licencu, ali se nije aktivno upuštalo u taj segment poslovanja.

Na početku 2014. godine strani kapital u društvima za osiguranje potječe uglavnom iz Austrije, pa potom Hrvatske, Slovenije i Srbije. Ostala društva su u većinskom domaćem vlasništvu, a Bosna reosiguranje je u jednom periodu imala kao jednog od manjinskih vlasnika svog dugogodišnjeg poslovnog partnera iz Velike Britanije, brokersku firmu Harris & Dixon iz Londona koja je u tom trenutku bila najstariji aktivni Lloyd's-ov broker sa preko 200 godina iskustva. Nažalost, vremena se mijenjaju i u Velikoj Britaniji te je ovaj simbol tradicije britanskog posla zatvoren nakon što ga je kupio drugi, veći broker, a svoje dionice u Bosna reosiguranju su prodali.

Općeprihvaćeno je shvaćanje da je na ovako malom tržištu preveliki broj društava za osiguranje, koja su sva vrlo mala u europskim okvirima. Ipak, nije bilo previše preuzimanja i ujedinjavanja, a koja su vidljiva iz tabele koju dajemo kasnije u tekstu.

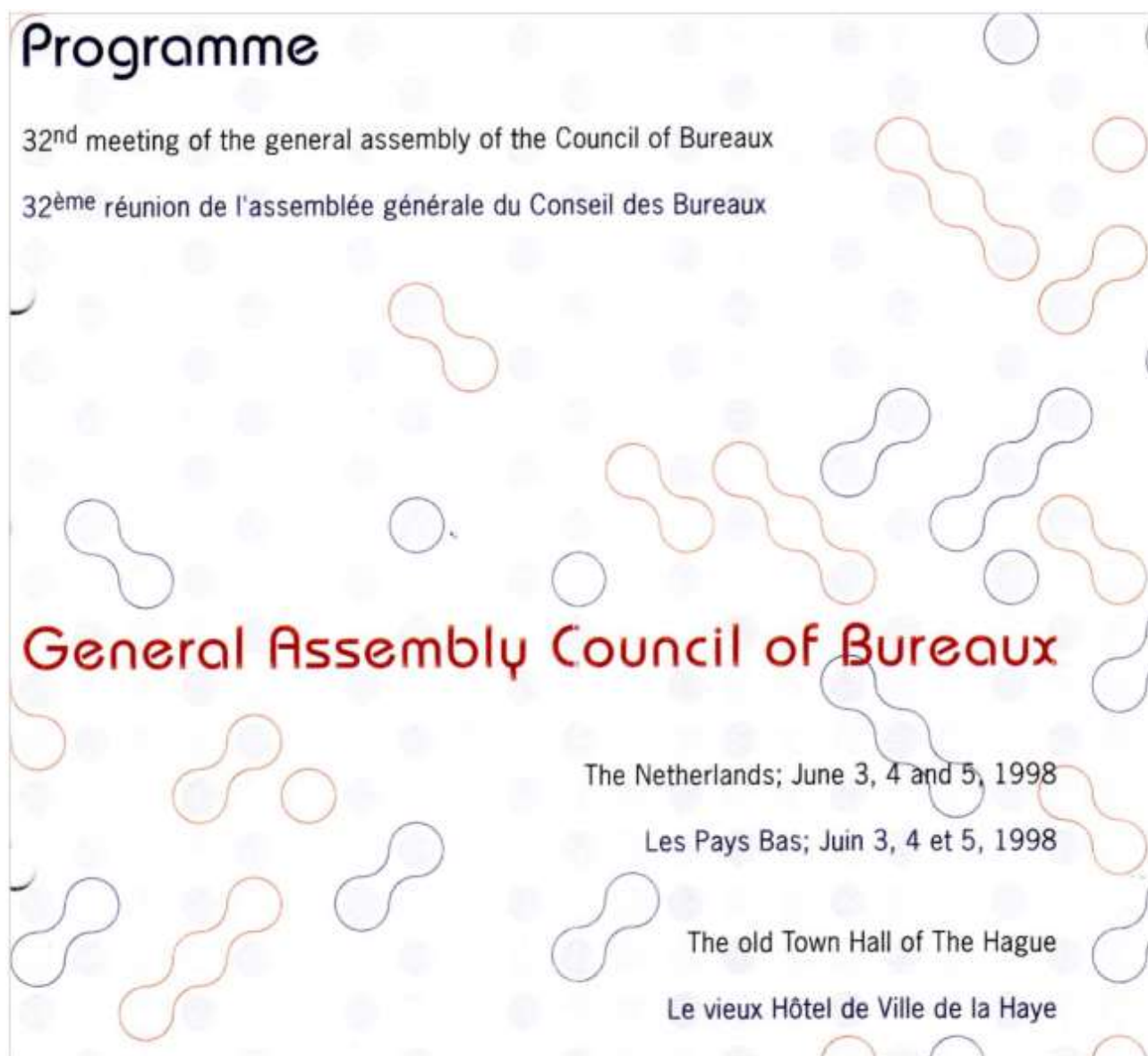
Po uspostavi Federacije BiH može se reći da su tri odvojena tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini smanjena tako da je Federacija postala jedno tržište, a Republika Srpska drugo tržište osiguranja. Oba entiteta imaju vlastito zakonodavstvo, te na državnom nivou postoji samo Agencija za osiguranje u BiH, ustanovljena jednim kratkim zakonom. Njene ovlasti su samo u pogledu statistike i harmonizacije zakona, za koju nam nije poznato da je izvedena i u jednom slučaju, te bi trebala davati saglasnost na entitetske zakone o osiguranju. Počevši od 2008. godine, davanjem dozvola nekim od društava iz Federacije BiH da posluju u Republici Srpskoj, te nekim od društava iz Republike Srpske da posluju u Federaciji BiH na određen način se došlo do jedinstvenog tržišta, istina ne za sva društva za osiguranje, i uz značajna ograničenja (poslovanje po različitim propisima i slično). U Brčko Distriktu BiH mogu slobodno poslovati sva društva iz Federacije BiH i sva društva iz Republike Srpske. Prema tumačenju OHR-a, društva koja imaju sjedište u Distriktu Brčko mogu izabrati nadzorni organ ili jednog ili drugog entiteta koji će im izdati dozvolu za rad i nadzirati njihovo poslovanje.

Na dan 27.02.2014. 9 društava iz Federacije ima dozvolu da mogu raditi u Republici Srpskoj (Croatia osiguranje, Merkur BH osiguranje, Camelija osiguranje, Bosna-Sunce osiguranje, Euroherc osiguranje, Uniqa osiguranje, VGT osiguranje, Sarajevo osiguranje, Zovko osiguranje). a 6 društava iz Republike Srpske može raditi u Federaciji BiH (Bobar osiguranje, Dunav osiguranje, Drina osiguranje, Brčko-Gas osiguranje, Jahorina osiguranje, Mikrofin osiguranje), svi putem podružnica osnovanih u drugom entitetu. U postupku dobijanja dozvole za rad samo sa životnim osiguranjima putem podružnice u Republici Srpskoj je u tom trenutku bilo Triglav osiguranje d.d. Sarajevo.

Kod revidiranja teksta, 15.02.2017., 11 društava iz Federacije ima dozvolu da mogu raditi u Republici Srpskoj (Croatia osiguranje, Merkur BH osiguranje, Camelija osiguranje, Bosna-Sunce osiguranje, Euroherc osiguranje, Uniqa osiguranje, VGT osiguranje, Sarajevo osiguranje, Zovko osiguranje, Triglav osiguranje (samo životna osiguranja) i ASA osiguranje). a 7 društava iz Republike Srpske može raditi u Federaciji BiH (Atos osiguranje, Dunav osiguranje, Drina osiguranje, Brčko-Gas osiguranje, Wiener osiguranje VIG, Mikrofin osiguranje, Aura osiguranje), svi putem podružnica osnovanih u drugom entitetu.

Na sjednici Skupštine Savjeta biroa u Budimpešti 05.06.1997. Biro osiguranja Bosne i Hercegovine je primljen u punopravno članstvo Savjeta biroa. Nažalost, pravo na izdavanje zelenih karata dobio je tek nešto više od godinu dana kasnije, 01.07.1998., nakon izmirenja prijeratnih šteta po zelenoj karti nastalih u državama članicama sistema zelene karte od strane vozila sa registracijskim tablicama za mjesta iz BiH. Urednost izmirenja obaveza i potvrda odobrenja za izdavanje zelenih karata su konstatirani na za BiH još jednoj vrlo značajnoj sjednici Skupštine Savjeta biroa koja je održana u Hagu, 04.06.1998. godine. Nakon toga Biro je pristupio potpisivanju bilateralnih sporazuma sa drugim nacionalnim biroima. Od 01.07.1998. do 10.11.1998. godine potpisani su sporazumi sa 38 zemalja članica od ukupno njih 42. Ključno je bilo potpisivanje sporazuma sa svim članicama iz Evropskog ekonomskog područja (zemlje EU proširene sa još nekoliko država poput Švicarske), jer sporazum ni sa jednom nije mogao stupiti na snagu dok sve zemlje nisu potpisale sporazume. Treba napomenuti da je ovaj izuzetno značajan posao za sve građane BiH urađen bez iskazanog interesa i podrške domaćih institucija i političara, a također i bez interesa i podrške predstavnika međunarodne zajednice iako se radilo o prihvatanju međunarodnih obaveza i obezbjeđivanju slobode kretanja, te uz nerazumijevanje postupka od strane jednog dijela medija. Početkom 1999. godine prva društva za osiguranje iz Republike Srpske su se učlanila u Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, a prve zelene karte su dobili 26.06.1999. godine. Od 23.04.2003. Biro

osiguranja Bosne i Hercegovine promijenio je ime u Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini i obavlja samo poslove vezane uz zelenu kartu.

Naslovna strana programa rada Opće skupštine savjeta u Birou, juni 1988.

Bosna reosiguranje je skupa sa svojim tadašnjim brokerom, Harris & Dixonom, preko kojeg je plasirala reosiguranje zelene karte, intenzivno radila na rješavanju svih problema koji su stajali ispred Biroa a koje je trebalo riješiti da bi se došlo do mogućnosti izdavanja vlastitih zelenih karata. Plaćanje prijeratnih šteta je bio jedan od tih problema, pa je i Bosna reosiguranje učestvovalo u plaćanju dijela tih šteta skupa sa ostalim članicama Biroa, iako se ne bavi osiguranjem. I službena putovanja su korištena za rješavanje tih problema, što se može vidjeti iz jednog telefaksa koji prilažemo.

Harris & Dixon Insurance Brokers Ltd

21 New Street Bishopsgate London EC2M 4HH
Telephone 0171 294 1705 (Direct Line)
DX 538 London/City EC3
Facsimile 0171 623 0169

FACSIMILE/TELEFAX MESSAGE

TO: BIRO OSIGURANJA BiH
ATTENTION OF: KEMAL JAŠAREVIĆ
TELEFAX NO.: 00387 71 66 89 11
FROM: D. ČAČEVIĆ
DATE: 23.03.1998
NO. OF PAGES: 3 (Inc. this Page)
RE: SASTANAK SA MORGANOM

OUR REF.:
YOUR REF.:

DANAS SMO OBAVILI RAZGOVOR SA MORGANOM.
RAZGOVOR JE IMAO TRI FAZE. NAVIŠE SMO
RAZGOVARALI O PLAĆANJU ŠTETA. BUKNO SAM MU
DA SMO POTPUNO SPREMNI IZMIRITI OBAVEZE, ALI
DA JE PROBLEM DA NEMAMO SPISKOVE OD SVIH
ČLANICA. U TOM SMISLU JE DOGOVORENO:
DA SAUJET BIRO A TRAZI OD SVIH ČLANICA
SPISKOVE DO ODREĐENOG DATUMA. AKO DO
TADA NE DOSTAWE SPISKOVE ILI POTPUNE
SPISKOVE, DA TO VIŠE NE PREDSTAVUJA
SMETNJU NAŠEM BIROU I DA SE O TOM
DALE BICATERACNO RAZGOVARA.

U radu Biroa bilo je nekoliko ključnih faza. Jedna od tih faza je bila priprema za prijem u članstvo Savjeta biroa. Sljedeća faza je bila ispunjavanje uslova postavljenih od strane Savjeta biroa radi dobijanja prava na izdavanje zelene karte. Tu su bili ključni plaćanje prijeratnih šteta i sklapanje bilateralnih sporazuma, a u cilju ispunjenja ova dva uslova, Upravni odbor Biroa je imenovao upravu Biroa koja se sastojala od tri člana, koji su ujedno bili i članovi uprava Sarajevo osiguranja, Euroherc osiguranja i Bosna reosiguranja.

Nakon dobijanja prava na izdavanje zelene karte, sljedeća faza je bila uključivanje društava za osiguranje iz Republike Srpske, u kojoj se po prvi put pojavljuje i Ured visokog predstavnika UN u BiH, zauzevši važnu ulogu i preuzimajući određeni patronat nad Biroom koji traje i do danas.

Naredne faze su bile popuštanje discipline kod izmirivanja obaveza prema drugim nacionalnim biroima, kao i neplaćanje od strane nekih članica sredstava neophodnih za rad Biroa i reosiguranje, što je dovelo do dobrovoljnog stavljanja Biroa pod monitoring Savjeta biroa u januaru 2002., transformacija Biroa osiguranja BiH u Biro zelene karte u BiH 2003. godine, okončanje dobrovoljnog monitoringa u decembru 2005., uvođenje obaveznog monitoringa s početkom 2006., sređivanje situacije u Biroom i okončanje monitoringa sa 31.12.2010. Od 01.01.2011. godine Biro zelene karte u BiH je ponovo u statusu člana bez monitoringa. U tom periodu su veliki trud da bi se monitoring okončao uložili Upravni odbor, direktor i radnici Biroa, kao i sve članice Biroa zelene karte u BiH. Sljedeći primjer pokazuje koliki napredak je postigao Biro u pogledu povećanja discipline i ažurnosti kod svojih članica: u 2006. godini primio je 197 poziva na jemstvo (kada članice Biroa – društva za osiguranje propuste po pozivu platiti štetu nastalu u stranoj zemlji), na ukupan iznos od 1.228.000 KM. U 2011. godini takvih poziva na jemstvo je bilo svega 5, na ukupan iznos od samo 17.797 KM. Danas je Biro zelene karte u BiH jedan od nacionalnih biroa sa najvećom disciplinom i ažurnošću, kojem se povjeravaju organizacije konferencija i učešće u radnim tijelima.

U 2000. godini, nakon suspenzije Udruženja osiguravajućih organizacija SRJ iz Savjeta biroa, sa SRJ je dogovoreno prihvatanje zelene karte BiH, dok je kao dokaz postojanja osiguranja koji prihvata BiH od strane osiguravača iz SRJ izdavana tzv „žuta karta“.

Danas sistem zelene karte ima 48 članica. Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini ima potpisane ugovore sa svih ostalih 47 članica, te 26 potpisanih Sporazuma o zaštiti posjetilaca, sa susjednim zemljama i zemljama iz regionalne grupe, sa tendencijom daljeg potpisivanja sporazuma.

**BIRO ZELENE KARTE U BOSNI I HERCEGOVINI
БИРО ЗЕЛЕНЕ КАРТЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
GREEN CARD BUREAU IN BOSNIA AND HERZEGOVINA**

SAOPĆENJE ZA JAVNOST

Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini registrovan je kao novi pravni subjekt prema „Zakonu o udrugama i fondacijama Bosne i Hercegovine“ od 25. aprila 2003. godine.

U skladu sa članom 1. Statuta Biroa zelene karte u Bosni i Hercegovini, Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini predstavlja Bosnu i Hercegovinu u sistemu zelene karte kako je utemeljeno Londonskim sporazumom.

Član 3. Statuta Biroa zelene karte u Bosni i Hercegovini navodi da sva prava i obaveze Biro osiguranja Bosne i Hercegovine po zelenoj karti postaju prava i obaveze Biroa zelene karte u Bosni i Hercegovini, u skladu sa međunarodnim sporazumima koji su u primjeni.

Prema tome Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini bi želio potvrditi da je preuzeo sva prava, odgovornosti i obaveze od Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, po zelenoj karti.

Saopćenje za javnost Biroa zelene karte u Bosni i Hercegovini, 14.06.2003.

1999. godine je na javnoj aukciji privatiziran preostali državni kapital u Bosna reosiguranju, ukupno 5,005%. Ortačka grupa uposlenika i uprave je kupila ovaj paket dionica nakon nadmetanja po 70% većoj cijeni od početne, za 113.356 KM.

2001. godine putem metoda javne ponude dionica privatiziran je paket od 44,41% dionica Sarajevo osiguranja koje su bile u vlasništvu države. Kupci su u najvećem dijelu bili investicijski fondovi. Prodaja ovog paketa se pokazala kao velika greška Vlade FBiH, koja je u više navrata pokušala prodati preostalih 45,49% dionica koje ima u vlasništvu.

2002. godine je izvršena transformacija Krajina osiguranja iz d.d. u a.d., a Republika Srpska, kao vlasnik državnog kapitala, upravlja sa 70,45% kapitala putem Akcijskog fonda RS.

14. jula 2008. Bosna reosiguranje je, kao prva finansijska institucija u BiH, dobila rejting od strane vodeće agencije za određivanje kredinih rejtinga za društva za osiguranje i reosiguranje, AM. Best. Dobijeni rejting finansijske jačine je bio B+ (Dobar), a odgovarajući kreditni rejting bbb-, oba sa stabilnim izgledima. Prije Bosna reosiguranja rejting je u regiji imala Sava Re, a nakon Bosna reosiguranja rejtinge su dobili Zavarovalnica Triglav i Triglav Re. Koliko je nama poznato, ni jedno drugo društvo za osiguranje i reosiguranje iz regije nije nakon toga dobilo rejting. Rejting Bosna reosiguranja ostao je stabilan u svih narednih 9 godina.

Bosna Reinsurance Co. Ltd.

A.M.Best #: 88596

Address: Despiceva no. 4
Sarajevo, BOSNIA AND HERZEGOVINA

Phone: 387-33-72-55-00
Web: <http://www.bosnare.ba/>

This rating is assigned to companies that have, in our opinion, a good ability to meet their ongoing obligations to policyholders.

[Print this page](#)

Best's Ratings

Financial Strength Ratings View Definitions	Issuer Credit Ratings View Definitions
Rating: B+ (Good) Financial Size Category: V (\$10 Million to \$25 Million) Outlook: Stable Action: First Effective Date: July 14, 2008	Long-Term: bbb- Outlook: Stable Action: Assigned Date: July 14, 2008

* Denotes [Under Review Best's Ratings](#)

Reports and News

Visit our NewsRoom for the latest [news and press releases](#) for this company and its A.M. Best Group.

Prvi rejting Bosna reosiguranja objavljen na web stranici A.M. Besta

U Republici Srpskoj je 2009. donijet Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima, Službeni glasnik RS br. 13/09.

Od kraja 2015. godine Republika Srpska nije više većinski vlasnik u Krajina osiguranju a.d. iz Banja Luke, jer je novi većinski vlasnik postala strana osoba.

U Federaciji BiH je krajem 2016. donijet Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima, Službene novine FBiH br. 104/16.

Vremenski niz osnivanja društava za osiguranje u Bosni i Hercegovini

Društva sa sjedištem registriranim u Bosni i Hercegovini		
Godina osnivanja	Naziv društva	Sjedište društva
1910	Herceg-Bosna (1933.) / Ujedinjeno (nastalo fuzijom Vardara, Herceg-Bosne i Triglava) (?)	Sarajevo/Beograd-Zagreb-Ljubljana
1922	Nada (1937.)	Sarajevo
1923	Napretkova Zadruga (1940.) / Savez Napretkovih zadruga (1949.)*	Sarajevo
1945	Državni zavod za osiguranje i reosiguranje (1947.)	Beograd
1947	Državni osiguravajući zavod FNRJ (1961.), sa 19 filijala u BiH	Beograd
1962	Osiguravajući zavodi, njih 12 sa teritorijalnim monopolom	Razna
1968	Osiguravajući zavod Sarajevo (1974.) / ZOIL Sarajevo (1990.) / Sarajevo osiguranje d.d.	Sarajevo
1978	Zajednica reosiguranja Bosna Re (1990.) / Bosna reosiguranje d.d.	Sarajevo
1991	Kamel osiguranje (2000.)	Jelah
1991	Kosig osiguranje (2006.) / Kosig Dunav osiguranje (2010.) / Dunav osiguranje	Banja Luka
1992	Croatia osiguranje	Ljubuški
1992	Euroherc osiguranje	Ljubuški/Mostar/Sarajevo
1992	Krajina osiguranje	Banja Luka
1992	SOD Jahorina (2002.) / Jahorina osiguranje (od 2011. članica VIG Grupe) (2014.) / Wiener osiguranje	Pale (2014.)/Banja Luka
1992	VGT osiguranje	Visoko
1993	BH osiguranje (2002.) / Triglav BH osiguranje (2011.) / Triglav osiguranje d.d.	Sarajevo
1993	Tuzla osiguranje (1995.) / Sarajevo osiguranje filijala Tuzla	Tuzla
1993	Bobar osiguranje (2016.)/Atos osiguranje	Bijeljina
1993	Napredak osiguranje (2003.)	Sarajevo
1993	Krajina Kopaonik osiguranje (2008.) / Triglav Krajina Kopaonik osiguranje (2011.) / Triglav osiguranje a.d.	Banja Luka
1994	Bosna osiguranje (2007.) / Bosna-Sunce osiguranje	Sarajevo
1994	Camelija osiguranje	Bihać
1994	Lido osiguranje (2012.)	Tuzla/Sarajevo-Ilidža
1996	Drina osiguranje	Zvornik/Milići
1996	Izvozno-kreditna agencija BiH	Sarajevo
1997	Aurum B&H (2001.) / Raiffeisen osiguranje (2006.) / Uniqa osiguranje	Sarajevo
1997	Nešković osiguranje	Bijeljina
1998	Bosansko-njemačko osiguranje (2006.)	Tuzla
1998	Brčko-Gas osiguranje	Brčko
1998	Grawe osiguranje d.d.	Sarajevo
1998	Helios (2007.) / LOK osiguranje (2013.)	Mostar/Sarajevo
1998	Hercegovina osiguranje (2010.)	Mostar
1998	Sunce osiguranje (2007.)	Livno
1999	Ekvator osiguranje (2001.)	Banja Luka
1999	Grand osiguranje (2003.)	Zvornik
1999	Una-Sana osiguranje (2003.)	Bihać
2000	Medium osiguranje (2003.)	Travnik

Društva sa sjedištem registriranim u Bosni i Hercegovini		
Godina osnivanja	Naziv društva	Sjedište društva
2000	Zovko osiguranje	Žepče
2001	Grawe osiguranje a.d.	Banja Luka
2003	Merkur BH osiguranje	Sarajevo
2007	Aura osiguranje	Banja Luka
2007	Mikrofin osiguranje	Banja Luka
2007	ASA osiguranje	Sarajevo
2013	Garant osiguranje	Brčko
2016	Euros osiguranje	Banja Luka
2016	SAS Super P osiguranje	Bijeljina
2016	Central osiguranje	Sarajevo
Društva koja nikada nisu radila i za koja se zna samo posredno da su bila osnovana		
?	Lakos osiguranje (RS)	?
?	Lier osiguranje (FBiH)	Sarajevo
*Po nekim izvorima Napretkova zadruga je prestala s radom 1945., a cjelokupni Napredak 1949.		

Upitnici su stavljeni tamo gdje nismo raspolagali podatkom o godini osnivanja, sjedištu, ili godini zatvaranja (ili promjene imena). Godina u zagradi iza imena društva označava ili godinu zatvaranja društva (preciznije, prestanka rada na tržištu), ukoliko iza nema drugog imena, a ako je iza kose crte dato drugo ime, godina u zagradi označava do kada je društvo poslovalo pod tim imenom prije promjene. Kod sjedišta, kosa crta označava da je društvo premjestilo sjedište iz prvog mjesta u naredno mjesto.

Za 1945. i 1947. godinu (mada smo to mogli podvesti pod jedno društvo), zbog različitih imena razdvojeno smo dali osiguravajući zavod, s tim da je zvanično sjedište bilo u Beogradu, dakle izvan BiH.

Imena društava su data, radi preglednosti, sa imenom društva na prvom mjestu te riječju osiguranje na drugom mjestu. Društva istog imena koja se nalaze i u FBiH i RS imaju radi razlike i oznaku oblika društva, d.d. za FBiH, odnosno a.d. za RS. Napominjemo da se ne radi o zvaničnim imenima društava, već imenima pod kojima su društva uobičajeno poznata u javnosti.

Društva su poredana po godinama osnivanja, kako nam je poznato, s tim da su ponegdje date godine početka rada, a ne osnivanja (npr. proces osnivanja Bosna Re je započeo 1977., a počeli smo s radom 1978.). Unutar godina, društva su poredana po abecedi, a ne hronološki po datumima osnivanja/početka rada, jer nam, osim godine, nisu ni poznati.

Napominjemo da korijeni Sarajevo osiguranja sežu prije 1968. godine, praktički od 1945. godine kada su poslovali u okviru Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje.

Zakonodavstvo

Od aprila/maja 1992. godine ratna dešavanja u Bosni i Hercegovini nisu omogućavala da se na polju osiguranja rade značajnije promjene u pogledu osiguranja. Faktički tržište je postalo podijeljeno, a propise su donosili Republika Bosna i Hercegovina, Srpska Republika Bosna i Hercegovina (kasnije Republika Srpska) i Hrvatska zajednica (kasnije Hrvatska Republika) Herceg-Bosna. Za propise u pogledu osiguranja koje je eventualno donijela HZHB/HRHB podaci nam nisu dostupni.

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica SFRJ iz 1990. ostao je na snazi, prema Uredbi Predsjedništva RBiH iz Službenog lista RBiH br. 2/92.

Zakon o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89) se od 11.02.1992. primjenjuje kao zakon Republike Bosne i Hercegovine, na osnovu Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list RBiH br. 2/92, 13/93, 13/94). Bez namjere da napravimo sveobuhvatan pregled zakonodavstva relevantnog za osiguranje, dajemo pregled propisa za koje smatramo da su od značaja za osiguranje u BiH.

BiH

Jedan od rijetkih zakona na nivou Bosne i Hercegovine u pogledu osiguranja je Zakon o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH br. 12/04).

Drugi, po našim saznanjima, je Zakon o Izvozno-kreditnoj agenciji Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH 62/04).

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o osiguranju imovine i lica, Službene novine Federacije BiH br. 2/95, 7/95, 6/98, 41/98.

Upravni odbor Biroa osiguranja Bosne i Hercegovine donio je u julu 1998., na osnovu pribavljenog mišljenja Ministarstva finansija – Ureda za nadzor, premijski sistem X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti u Bosni i Hercegovini.

Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju (Službene novine FBiH br. 24/05 i 36/10).

Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti (Službene novine FBiH br. 24/05).

Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju (Službene novine FBiH br. 22/05, 8/10, 30/16).

Orientacioni kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije BiH, 20.02.2006.

Tokom 2012. Udruženje društava za osiguranje FBiH uputilo je prema Vladi FBiH prijedloge Zakona o osiguranju (ZOO) i Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju (ZOOS). Vlada FBiH je utvrdila nacrt ZOOS 17.07.2012. i uputila u parlamentarnu proceduru, ali ne i ZOO. Ovo je prvi primjer da je neka inicijativa upućena od strane industrije osiguranja prihvaćena od strane vlasti. Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je 30.11.2012. utvrdio nacrt ZOOS. Iza toga zbog drugih, prećih političkih pitanja koja su se javila, kao i oprećnih mišljenja o tekstu zakona koji uključuje i tabele odštete, kao i zbog promjene vlasti nakon izbora 2014., nije više bilo aktivnosti oko donošenja tog zakona.

30.12.2013. Vlada Federacije BiH usvojila je nacrt Zakona o osiguranju (ne radi se o tekstu ZOO koji je uputilo Udruženje).

Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima (Službene novine FBiH br. 104/16).

Tekst Zakona o osiguranju kojeg je u proceduru dalo Ministarstvo financija FBiH usvojen je na Predstavničkom domu Parlamenta FBiH 25.01.2017., a na Domu naroda Parlamenta FBiH 09.02.2017.

Republika Srpska

Izmjene i dopune Zakona o obligacionim odnosima donijete su u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima, Službeni glasnik RS br. 17/93 i 3/96.

Vlada Republike Srpske donijela je Uredbu o jedinstvenim premijskim stopama i zajedničkoj tarifi za osiguranje vlasnika ili korisnika motornih vozila od autoodgovornosti, Službeni glasnik RS br. 35/97 i 11/98.

Zajednički uslovi za osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, doneseni od strane Biroa osiguranja Republike Srpske 20.11.2000.

Zakon o osiguranju imovine i lica, Službeni glasnik RS br. 14/00 i 20/00.

Cjenovnik za osiguranje vlasnika i korisnika motornih vozila od autoodgovornosti, Odluka Biroa osiguranja Republike Srpske broj: 2444/04 od 22.12.2004.

Zakon o društvima za osiguranje, Službeni glasnik RS br. 17/05, 01/06, 64/06, 74/10.

Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti, Službeni glasnik RS br. 17/05, 64/06.

Zakon o posredovanju u osiguranju, Službeni glasnik RS br. 17/05, 64/06, 106/09.

Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti (prečišćeni tekst), Službeni glasnik RS br. 102/09.

Smjernice Vlade Republike Srpske republičkim organima uprave, fondovima koji se finansiraju iz namjenskih doprinosa, gradovima i opštinama, javnim institucijama, javnim preduzećima i drugim organima i organizacijama koji upravljaju javnim sredstvima Republike Srpske da u postupku nabavke usluga osiguranja obavezno obrate pažnju i izvrše odgovarajuću ocjenu društava za osiguranje, Službeni glasnik RS br. 105/09.

Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima, Službeni glasnik RS br. 13/09.

Zakon o komitetu za koordinaciju nadzora finansijskog sektora Republike Srpske, Službeni glasnik RS br. 49/09.

Odluka Upravnog odbora Agencije za osiguranje Republike Srpske o zajedničkim uslovima za osiguranje od odgovornosti za motorna vozila u Republici Srpskoj, Službeni glasnik RS br. 115/13.

Odluka Upravnog odbora Agencije za osiguranje Republike Srpske o zajedničkoj tarifi premija i cjenovniku za osiguranje od odgovornosti za motorna vozila u Republici Srpskoj, Službeni glasnik br. 115/13.

Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju kojeg je pripremlilo u februaru 2014. Ministarstvo finansija Republike Srpske objavljen je u Službenom glasniku RS br. 82/15. Ovaj zakon je predvidio dva povećanja minimalnih suma osiguranja za AO, te postepenu liberalizaciju premije AO.

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Kriterij za utvrđivanje visine naknade nematerijalne štete Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 08.06.2006.

Kantoni

Sunce BiH osiguranje (danas združeno sa Bosna osiguranjem u Bosna-Sunce osiguranje)

Zakon o održavanju zajedničkih dijelova zgrada i o upravljanju zgradama (Službene novine Kantona Sarajevo br. 28/01) u članu 6. Određuje:

„Redovno održavanje stambenih zgrada, a u cilju normalnog i bezbjednog korištenja kao i zaštite zgrada od propadanja obuhvata obavezne radove:

...

- osiguranje zgrade od požara
- osiguranje od odgovornosti – (izliva vode, izliva kanalizacije, udara vjetra, požara na elektroinstalaciji, padanja snijega i dijelova zgrade, crijep, opeka, lim, fasada na prolaznike i vozila itd.)“

čime je propisao obaveznost ova dva osiguranja u Kantonu Sarajevo.

Član 35. istog Zakona određuje „Svaki etažni vlasnik odgovoran je za osiguranje vlastite imovine kao i za osiguranje zajedničkih dijelova i uređaja zgrade protiv rizika fizičkog uništenja i nastaka štete.“ I ovaj član, po nama, ukazuje na obaveznost osiguranja vlastite imovine. Nikakve sankcije nisu propisane za propuštanje ispunjenja ove obaveze, kao ni za propuštanje sklapanja osiguranja po članu 6.

Zakonom o održavanju zajedničkih dijelova zgrade i upravljanju imovinom (Službene novine Kantona Sarajevo 21/04) Kanton Sarajevo je propisao u članu 37. obavezno osiguranje zajedničkih dijelova zgrade, imovinskih od osnovnih opasnosti i od odgovornosti:

„Svaki etažni vlasnik odgovoran je za osiguranje zajedničkih dijelova zgrade protiv rizika fizičkog uništenja i nastanka štete.

Svaki etažni vlasnik odgovoran je za osiguranje vlastite imovine (koja ne spada u zajedničke dijelove zgrade), kao i za posljedice u vidu nastalih šteta koje nastanu na zajedničkim dijelovima, a prouzrokovane su od imovine istog.“

Ovakav dosta nejasan tekst, ukazuje i da je osiguranje vlastitog stana (pa i opreme i sadržaja stana jer se kaže „vlastite imovine“) i osiguranje od odgovornosti obavezno. No, nikakva sankcija nije predviđena zakonom za kršenje odredbi ovog člana.

Promjenama zakona, a što se vidi iz prečišćenog teksta zakona, Službene novine Kantona Sarajevo 39/07, ukinuta je obaveznost osiguranja. Član 39. u kojem je obrađena problematika osiguranja propisuje šta obuhvata osiguranje (koje, istina, nije obavezno već vlasnici samostalno odlučuju o osiguranju zajedničkih dijelova zgrada): osiguranja od osnovnih opasnosti (osiguranje od požara, udara groma, eksplozije), osiguranja od dopunskih opasnosti (osiguranje od poplave, bujice, izljeva vode iz vodovodnih i kanalizacionih cijevi i instalacija centralnog grijanja), osiguranja od odgovornosti etažnih vlasnika prema trećim osobama i njihovim stvarima (uključujući i pad snijega, ledenica i dijelova zgrade) – bez obzira na uzroke nastalih šteta.

Nažalost, ovo je još jedan primjer pripremanja propisa, odnosno zakonskih odredbi, bez konsultacija sa strukom – jednostavno gledano, i štete od rata i terorizma, kao i drugih, uobičajeno ili po zakonu isključenih uzroka bi bile pokrivena ovako kako je ovaj član napisan. Osiguravajuća društva bi morala na sudu dokazivati je li primjenjiva ova odredba, ili npr. odredbe Zakona o obligacionim odnosima koji je donijet (još) 1978. godine. (Anegdotalna napomena - tako je jedan „političar“ javno pitao važi li još uvijek određeni zakon, s obzirom da je „donijet davno“, a bio je donijet nekih 10-tak godina prije te izjave).

U novom Zakonu o održavanju zajedničkih dijelova zgrade i upravljanju zgradom, Službene novine Kantona Sarajevo br. 3/12, ova promašena formulacija je izostavljena. S obzirom da se osiguranje sklapa dobrovoljno, takav član nije ni bio potreban. Sada član 18. stav 1. tačka i) određuje da se sredstva obezbijedena na način iz člana 9. ovog Zakona koriste za osiguranje zajedničkih dijelova zgrade, o čemu odlučuju etažni vlasnici (član 63. stav 1. tačka o)).

Mišljenja smo da je osiguranje imovine korisno i da unekoliko ima opravdanja i za uvođenje obaveznosti takvog osiguranja. Javni je interes da se zajednički dijelovi zgrade i poslije ostvarenja osiguranih opasnosti dovedu u redovno stanje kakvo je bilo prije nastanka štete. No, ukoliko etažni vlasnici smatraju drugačije, odnosno u skladu s odredbama važećeg zakona ne osiguraju zajedničke dijelove zgrade, onda nemaju nikakav osnov tražiti od šire zajednice bilo kakvu pomoć u obnovi svoje, privatne imovine.

Kod osiguranja odgovornosti, pak, smatramo da postoji potpuna opravdanost uvođenja obaveznosti osiguranja, radi zaštite trećih osoba i njihove imovine. U ovom trenutku te obaveznosti nema.

I Zakon o održavanju zajedničkih dijelova zgrada u upravljanju zgradama Srednjobosanskog kantona (tekst u nacrtu dostupan na stranici SBK sa datumom 09. juli 2012., bez podataka o datumu donošenja ili broja Službenih novina) u članu 43. donosi tekst identičan gore spomenutom članu 39. Iz Službenih novina Kantona Sarajevo br. 39/07.

U svakom slučaju, ovo su primjeri kako se i propisi kantona mogu odnositi na osiguranje.

Agencije za osiguranje i nadzor na tržištu osiguranja BiH

Agencija za osiguranje u Bosni i Hercegovini. Osnovana je Zakonom o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 12/04. Na njihovoj web stranici mogu se naći statistički podaci o tržištu osiguranja BiH i entiteta.

www.azobih.gov.ba

Ured za nadzor društava za osiguranje u Federaciji BiH. Onovan na temelju Zakona o osiguranju imovine i lica, Službene novine FBiH br. 2/95, Uredbom Vlade Federacije BiH o osnivanju Ureda za nadzor društava za osiguranje, Službene novine FBiH br. 18/97. Po donošenju novog zakona 2005. godine, Ured je nastavio raditi kao Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine.

Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine. Osnovana po Zakonu o osiguravajućim društvima u privatnom osiguranju, Službene novine FBiH br. 24/05. Na njihovoj web stranici se mogu pronaći statistički podaci o tržištu osiguranja Federacije BiH. Pri Agenciji radi i Ombudsman u osiguranju za područje FBiH.

www.nados.ba

Agencija za osiguranje Republike Srpske. Osnovana po Zakonu o društvima za osiguranje, Službeni glasnik RS br. 17/05. Na njihovoj web stranici se mogu pronaći statistički podaci o tržištu osiguranja Republike Srpske.

www.azors.rs.ba

Druge institucije i udruženja na tržištu osiguranja Bosne i Hercegovine

Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, osnovan Ugovorom o osnivanju od 08.11.1993., a registriran je 19.04.1994. Od 23.04.2003. radi kao Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini, sa nadležnostima koje su u vezi sa poslovima zelene karte.

Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini, rad je započeo kao Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, a pod novim imenom i sa nadležnostima vezanim uz poslove zelene karte radi od 23.04.2003. U funkciji je nacionalnog biroa Bosne i Hercegovine. Punopravni član Savjeta biroa je od 05.06.1997. godine, a pravo na izdavanje zelene karte Bosne i Hercegovine stekao je sa 01.07.1998. godine.

www.bzkbih.ba

Biro osiguranja Republike Srpske, osnovan prema Zakonu o osiguranju imovine i lica Republike Srpske, Službeni glasnik RS br. 14/00, član 92. Više ne postoji.

Zaštitni fond Federacije BiH. Osnovan na temelju zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti, Službene novine FBiH br. 24/05.

www.zffbih.ba

Zaštitni fond Republike Srpske. Osnovan na temelju Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti, Službeni glasnik RS br. 17/05.

www.zfrs.org

Ombudsman u osiguranju Federacije BiH. Djeluje u okviru Agencije za nadzor osiguranja Federacije BiH. Osnov je Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju FBiH, član 25., Službene novine FBiH 24/05.

www.nados.ba/hr/Ombudsmen/index.html

Ombudsman u osiguranju Republike Srpske. Djeluje u okviru Agencije za osiguranje Republike Srpske čiji ga Upravni odbor i imenuje. Osnov je Zakon o društvima za osiguranje, Službeni glasnik RS br. 17/05. Ombudsman u osiguranju Republike Srpske primljen je u decembru 2013. u članstvo International Network of Financial Services ombudsman Schemes (INFO Network). Čestitamo!

www.zfrs.org

Izvozno-kreditna agencija BiH (IGA BiH). Osnovana u oktobru 1996., kao državna agencija sa ciljem implementacije projekta Svjetske banke za hitno pokretanje industrije, uz izdavanje garancija od političkog i ratnog rizika stranim investitorima i trgovcima. S obzirom da se tokom trajanja projekta nije dogodio ni jedan od osiguranih rizika, sredstva iz kredita Svjetske banke, koja su bila angažovana kao pokriće za garancije su oslobođena i postaju raspoloživa za podršku izvoznim preduzećima. Taj drugi projekat Svjetske banke započinje 1999. godine. IGA nastavlja rad kao državna Izvozno-kreditna agencija po Zakonu o Izvozno-kreditnoj agenciji Bosne i Hercegovine iz 2004., sa kapitalom od 52 miliona KM (Službeni glasnik BiH 62/04), uz upravu u kojoj su predstavnici BiH, Federacije BiH i Republike Srpske.

www.iga.gov.ba

Udruženje društava za osiguranje i reosiguranje Bosne i Hercegovine pri Vanjskotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine. Udruženje je ubrzo nakon formiranja 02.03.2006. godine postalo neaktivno zbog povlačenja iz članstva društava iz tog entiteta usljed formiranja entitetskog udruženja, koje je koincidiralo sa promjenom vlasti u Republici Srpskoj. Na stranici Vanjskotrgovinske komore BiH pod „Asocijacije“ link na Udruženje je stoga neaktivan.

www.komorabih.ba

Udruženje društava za osiguranje Republike Srpske pri Privrednoj komori Republike Srpske. Osnovano 26.04.2006., a počelo s radom 29.09.2006.

www.komorars.ba/pkrs/sektor/26/udruzenje_1000

Udruženje društava za osiguranje Federacije Bosne i Hercegovine. Osnovano 28.11.2006.

www.udofbih.ba

Aktuarsko društvo u Bosni i Hercegovini. Od osnivanja 18.05.2001. radilo je na nivou Federacije BiH, a od 04.08.2006. registrirano je na nivou BiH. Aktuarsko društvo je pridruženi član Međunarodne Aktuarske Asocijacije-IAA od 21.10.2002., a punopravni član je postalo od 23.01.2012.

www.aktuari.ba

Udruženje aktuara Republike Srpske. Osnovano je 2008. godine.

www.sites.google.com/site/aktuarirs

Udruženje posrednika u osiguranju i društava za registraciju i prevod motornih vozila u Federaciji Bosne i Hercegovine. Osnovano 10.09.2009. godine.

www.posrednici.ba

Udruženje posrednika u osiguranju Republike Srpske. Osnovano 10.11.2009. godine.

www.upors.org

Udruženje SorS i konferencija SorS. Susreti osiguravača i reosiguravača Sarajevo obnovljeni su dogovorom vodećih društava za osiguranje i reosiguranje iz regije, čiji predstavnici su se okupili u Sarajevu 2000. godine. S obzirom na velike promjene koje su nastale na tržištima osiguranja svih republika, dogovoreno je da SorS bude otvoren za sva novonastala i stara društava, kao i za strane učesnike. Prvi obnovljeni SorS je održan 2001. godine (ukupno to je bio 12. SorS po redu), sada u ljetnom terminu, a od 07. do 09. juna 2017. bit će održan 28. SorS po redu. U svrhu održavanja kontakata između društava za osiguranje i reosiguranje, te organizacije konferencije SorS osnovano je 11.10.2005. Udruženje SorS sa sjedištem u Sarajevu, čiji su članovi između ostalih i neka od vodećih društava za osiguranje i reosiguranje iz regije. Registrirano je 18.04.2006.

Značajne međunarodne konferencije iz oblasti osiguranja održane u BiH

Konferencija SorS. Susreti osiguravača i reosiguravača Sarajevo obnovljeni su dogovorom vodećih društava za osiguranje i reosiguranje iz regije, čiji predstavnici su se okupili u Sarajevu 2000. godine. S obzirom na velike promjene koje su nastale na tržištima osiguranja svih republika, dogovoreno je da SorS bude otvoren za sva novonastala i stara društava, kao i za strane učesnike. Prvi obnovljeni SorS je održan 2001. godine (ukupno to je bio 12. SorS po redu), sada u ljetnom terminu, a od 07. do 09. juna 2017. bit će održan 28. SorS po redu. U svrhu održavanja kontakata između društava za osiguranje i reosiguranje, te organizacije konferencije SorS osnovano je 11.10.2005.

www.sors.ba

Regionalni sastanak nacionalnih biroa zemalja Jugo-Istočne Evrope (13 zemalja), održan u Sarajevu od 10. do 12. oktobra 2012. godine u organizaciji Biroa zelene karte u Bosni i Hercegovini. Uz predstavnike nacionalnih biroa ove regionalne grupe, u radu sastanka učestvovali su i predstavnici savjeta biroa gosp. Mariusz Wichtowski, predsjednik Savjeta biroa, gđa Greet Flore, generalni sekretar Savjeta biroa i gosp. Marc Henry, savjetnik za reosiguranje u Savjetu biroa. Teme sastanka su bile Tržište osiguranja BiH, Aktuelni razvoj i problemi kod međunarodne obrade šteta, Srednjoročni i dugoročni strateški plan rada Savjeta biroa, XL ugovor o reosiguranju, te poštivanje pravila "Kretskog sporazuma", međusobna saradnja nacionalnih biroa Jugo-Istočne Evrope, delegiranje na radna tijela pri Savjeti biroa, potpisivanje "Protokola o zaštiti posjetilaca" i druga pitanja.

Pregled kretanja minimalnih suma osiguranja za osiguranje od autoodgovornosti u BiH

PREGLED MINIMALNIH SUMA OSIGURANJA ZA AO U BOSNI I HERCEGOVINI

Datum primjene	Područje	Kategorija vozila	Valuta	Materijalne štete	Nematerijalne štete	Ukupno	Objavljeno u
Do 11.06.1976	SR BiH	Sva	Din			Neograničeno	
11.06.1976	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			2,500,000	Službeni list SFRJ br. 25/76
11.06.1976	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			5,000,000	Službeni list SFRJ br. 25/76
02.08.1983	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			5,000,000	Službeni list SFRJ br. 39/83
02.08.1983	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			10,000,000	Službeni list SFRJ br. 39/83
06.09.1986	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			30,000,000	Službeni list SFRJ br. 49/86
06.09.1986	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			60,000,000	Službeni list SFRJ br. 49/86
27.08.1988	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			75,000,000	Službeni list SFRJ br. 51/88
27.08.1988	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			150,000,000	Službeni list SFRJ br. 51/88
01.07.1989	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			400,000,000	Službeni list SFRJ br. 36/89
01.07.1989	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			800,000,000	Službeni list SFRJ br. 36/89
02.12.1989	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			1,200,000,000	Službeni list SFRJ br. 74/89
02.12.1989	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			2,400,000,000	Službeni list SFRJ br. 74/89
07.04.1990	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			1,000,000	Službeni list SFRJ br. 18/90
07.04.1990	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			2,000,000	Službeni list SFRJ br. 18/90
01.08.1991	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			2,000,000	Službeni list SFRJ br. 56/91
01.08.1991	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			4,000,000	Službeni list SFRJ br. 56/91
21.03.1992	SR BiH	Ostala motorna v.	Din			10,000,000	Službeni list SFRJ br. 17/92
21.03.1992	SR BiH	Autobusi, teretna	Din			20,000,000	Službeni list SFRJ br. 17/92
10.06.1994	R BiH	Ostala motorna v.	DEM			5,000	Službeni list R BiH br. 13/94
10.06.1994	R BiH	Autobusi, teretna	DEM			10,000	Službeni list R BiH br. 13/94
12.07.1994	RS	Ostala motorna v.	Din			10,000	Odluka Vlade br. RS 02-272, 1994
12.07.1994	RS	Autobusi, teretna	Din			20,000	Odluka Vlade RS br. 02-272, 1994
09.12.1995	FBiH	Ostala motorna v.	DEM	165,000	275,000	440,000	Službene novine FBiH br. 07/95
09.12.1995	FBiH	Autobusi, teretna	DEM	330,000	550,000	880,000	Službene novine FBiH br. 07/95
12.07.1998	RS	Ostala motorna v.	DEM			10,000	Službeni glasnik RS br. 23/98
12.07.1998	RS	Autobusi, teretna	DEM			20,000	Službeni glasnik RS br. 23/98
15.07.1999	RS	Ostala motorna v.	KM	165,000	275,000	440,000	Službeni glasnik RS br. 14/99
15.07.1999	RS	Autobusi, teretna	KM	330,000	550,000	880,000	Službeni glasnik RS br. 14/99
08.03.2005	RS	Sva vozila	KM	350,000	500,000	850,000	Službeni glasnik RS br. 17/05
26.04.2005*	FBiH	Sva vozila	KM	350,000	500,000	850,000	Službene novine F BiH br. 24/05
08.03.2007	RS	Sva vozila	KM	350,000	1,000,000	1,350,000	Službeni glasnik RS br. 17/05
27.04.2007	FBiH	Sva vozila	KM	350,000	1,000,000	1,350,000	Službene novine F BiH br. 32/07
14.10.2016	RS	Sva vozila	KM	350,000	1,500,000	1,850,000	Službeni glasnik RS br. 82/15
14.10.2018	RS	Sva vozila	KM	400,000	2,000,000	2,400,000	Službeni glasnik RS br. 82/15

*Agencija za nadzor osiguranja u Federaciji BiH donijela je svoju odluku na iste iznose koja je stupila na snagu 21.12.2005. Sl. novine FBiH br. 71/05

Napominjemo da se u jednom od izvora podataka neki datumi primjene razlikuju (a to su 12.06.1976. (umjesto 11.06.1976.), 02.07.1989. (umjesto 01.07.1989.), 03.12.1989. (umjesto 02.12.1989.), 09.04.1990. (umjesto 07.04.1990.), 22.03.1992. (umjesto 21.03.1992.)). Iznose u dinarima smo dali u punim originalnim iznosima. Nakon promjene u „konvertibilne dinare“ (od 1990. godine), brisane su četiri nule, tako da se u pregledima može naći, na primjer, umjesto 2,500,000 dinara 250 dinara – takve iznose pretvorene u „konvertibilne dinare“ smo i mi dali u pregledu suma u bivšoj Jugoslaviji ranije u tekstu.

Statistike tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini

Statistike tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini prvenstveno daju podatke o premiji osiguranja, ali mogu se pronaći i neki drugi podaci.

Na stranici Agencije za nadzor društava za osiguranje Federacije BiH može se pronaći statistika od 1998. godine, a nešto širi obim podataka može se pronaći na njihovoj stranici u okviru Biltena društava za osiguranje u Federaciji BiH, koje možete naći u trenutku pisanja ovog teksta za period 2007. - 2015., obje godine uključene, te za dio 2016. godine.

www.nados.ba

Na stranici Agencije za osiguranje Republike Srpske možete pronaći statistiku od 2007. godine. Nešto obimnije podatke možete pronaći također na njihovoj stranici, u Izvještajima o stanju u sektoru osiguranja Republike Srpske. Izvještaji se objavljuju polugodišnje, a možete pronaći izvještaje koji obuhvataju sljedeće cijele godine: 2006. (gdje se mogu naći i podaci za 2005.), 2007. – 2015, obje godine uključene, te za dio 2016. godine.

www.azors.rs.ba

Agencija za osiguranje u BiH objavljuje na temelju podataka entitetskih agencija godišnje izvještaje koji obuhvataju tržišta oba entiteta i daju statistike na nivou entiteta i zajedno za cjelokupno tržište osiguranja Bosne i Hercegovine. Na njihovoj stranici možete pronaći izvještaje za 2006. – 2015., obje godine uključene, sa nešto obimnijim podacima. Trenutno za 2016. godinu njihova stranica daje rezultate za dio godine.

www.azobih.gov.ba

U nastavku ćemo dati statistiku premije za Federaciju BiH, Republiku Srpsku i ukupno za Bosnu i Hercegovinu, za neživotna osiguranja, osiguranja života i ukupno. Za nedostajuće podatke/godine dali smo procjene Bosna reosiguranja. Naše procjene označene su crvenim fontom.

Za FBiH od 1998. do 2001. dati su podaci objavljeni na stranici Agencije za nadzor osiguranja Federacije BiH.

Napominjemo da se date premije odnose na premije koju su prikupila društva iz Federacije BiH (pod oznakom FBiH), odnosno iz Republike Srpske (pod oznakom RS), neovisno od toga s kojeg područja su prikupljene.

Premija za 1990. godinu preračunata je po kursu $1 \text{ DEM/KM} = 7 \text{ Din}$, a za 1991. godinu $1 \text{ DEM/KM} = 13 \text{ Din}$. Napominjemo da je ovaj kurs od 13 dinara za 1 DEM na kraju 1991. godine bio zvanični kurs, dok je realni kurs bio znatno viši.

Statistika tržišta od 1990. do danas

Premija osiguranja

U KM	FBIH	FBIH	FBIH	RS	RS	RS	BiH	BiH	BiH
Godina	Neživot	Život	Ukupno	Neživot	Život	Ukupno	Neživot	Život	Ukupno
1990*									468.599.714
1991*							470.523.077	5.146.154	475.669.231
1992*			460.000						460.000
1993*			1.179.000						1.179.000
1994*			1.311.000						1.311.000
1995*			8.278.407						8.278.407
1996	61.894.476	412.000	62.306.476	27.368.421	0	27.368.421	89.262.897	412.000	89.674.897
1997	107.075.225	3.116.354	110.191.579	34.444.444	0	34.444.444	141.519.669	3.116.354	144.636.023
1998	127.292.865	4.326.882	131.619.747	41.411.765	0	41.411.765	168.704.630	4.326.882	173.031.512
1999	148.201.365	12.370.261	160.571.626	46.835.059	0	46.835.059	195.036.424	12.370.261	207.406.685
2000	160.008.076	18.098.004	178.106.080	63.977.716	0	63.977.716	223.985.792	18.098.004	242.083.796
2001	161.722.469	16.624.324	178.346.793	69.084.097	0	69.084.097	230.806.566	16.624.324	247.430.890
2002*	177.320.369	15.887.463	193.207.832	71.245.706	2.014.124	73.259.830	248.566.075	17.901.587	266.467.662
2003*	175.989.053	18.492.096	194.481.149	67.797.048	1.588.701	69.385.749	243.786.101	20.080.797	263.866.898
2004	194.793.208	27.428.703	222.221.911	73.260.911	1.747.783	75.008.694	268.054.119	29.176.486	297.230.605
2005	213.375.083	30.076.114	243.451.197	89.395.135	2.036.029	91.431.164	302.770.218	32.112.143	334.882.361
2006	228.663.103	36.940.658	265.603.761	91.676.322	3.309.081	94.985.403	320.339.425	40.249.739	360.589.164
2007	247.347.812	49.566.770	296.914.582	100.374.085	4.937.348	105.311.433	347.721.897	54.504.118	402.226.015
2008	274.896.476	58.293.916	333.190.392	112.259.388	7.643.992	119.903.380	387.155.864	65.937.908	453.093.772
2009	270.576.435	59.167.827	329.744.262	118.615.053	10.274.276	128.889.329	389.191.488	69.442.103	458.633.591
2010	275.063.373	62.007.429	337.070.802	122.399.876	12.537.802	134.937.678	397.463.249	74.545.231	472.008.480
2011	281.649.913	64.270.706	345.920.619	126.402.551	15.788.670	142.191.221	408.052.464	80.059.376	488.111.840
2012	283.937.505	68.041.592	351.979.097	134.994.241	18.119.373	153.113.614	418.931.746	86.160.965	505.092.711
2013	291.497.261	76.539.163	368.036.424	135.759.200	23.235.926	158.995.126	427.256.461	99.775.089	527.031.550
2014	303.523.384	87.470.306	390.993.690	144.101.450	27.021.843	171.123.293	447.624.834	114.492.149	562.116.983
2015	320.050.648	92.987.420	413.038.068	152.208.722	30.546.005	182.754.727	472.259.370	123.533.425	595.792.795
2016	339.321.909	96.586.309	435.908.218	165.468.990	32.679.108	198.148.098	504.790.899	129.265.417	634.056.316

1990* Data je premija samo za Sarajevo osiguranje d.d. Na tržištu su radili i drugi osiguravači (Dunav, Croatia).

1991* Data je premija samo za Sarajevo osiguranje d.d. Na tržištu su radili i drugi osiguravači (Dunav, Croatia, Kamel, Kopaonik). Korišten je zvanični kurs na 31.12.1991. 1 DEM = 13 Din, iako je realni kurs bio znatno viši, 75 Din. S tim kursom premija pada na KM 82,449,333.

1992* Data je premija samo za Sarajevo osiguranje d.d. Na tržištu su radili i drugi osiguravači (Dunav, Croatia, Kamel, Euroherc, VGT).

1993* Data je premija samo za Sarajevo osiguranje d.d. Na tržištu su radili i drugi osiguravači (Croatia, Kamel, Euroherc, VGT, BH, Napredak).

1994* Data je premija samo za Sarajevo, Cameliju i Una-Sanu. Na tržištu su radili i drugi osiguravači (Croatia, Kamel, Euroherc, VGT, BH, Napredak, Bosna, Lido).

1995* Data je premija samo za Sarajevo, BH, Cameliju i Una-Sanu. Na tržištu su radili i drugi osiguravači (Croatia, Kamel, Euroherc, VGT, Napredak, Bosna, Lido).

2002* Kod životne premije u Republici Srpskoj dali smo premiju Grawe osiguranja a.d. Banja Luka

2003* Kod životne premije u Republici Srpskoj dali smo premiju Grawe osiguranja a.d. Banja Luka

Crveni font označava procjene Bosna reosiguranja.

Premija Bosna reosiguranja po godinama od osnivanja do danas

Godina	U Din	Kurs 1 DEM = Din	U KM
1978	253,347,000	9.879550	25,643,577
1979	512,336,000	11.170747	45,864,077
1980	668,117,000	15.120032	44,187,539
1981	974,384,000	18.408695	52,930,640
1982	1,333,364,000	26.305158	50,688,310
1983	1,977,153,000	45.784342	43,184,043
1984	2,919,291,000	67.765345	43,079,409
1985	4,769,748,000	128.380225	37,153,292
1986	10,318,425,000	234.449900	44,011,215
1987	20,315,189,000	780.151600	26,040,053
1988	54,439,398,000	2,910.291200	18,705,825
1989	538,656,738,000	70,000.000000	7,695,096
1990	398,353,914	7.000000	56,907,702
1991*	786,679,692	13.000000	60,513,822
1992			389,000
1993			290
1994			37,000
1995			57,000
1996			2,377,100
1997			7,083,261
1998			8,702,914
1999			12,698,807
2000			16,761,244
2001			20,180,723
2002			24,556,026
2003			27,696,659
2004			30,986,250
2005			30,163,596
2006			29,932,347
2007			48,374,195
2008			45,802,424
2009			46,154,106
2010			51,346,577
2011			54,004,476
2012			53,829,602
2013			52,202,372
2014			51,282,318
2015			51,487,072
2016			52,231,045

U obzir je uziman kurs NBJ na 31.12. za svaku godinu zaključno sa 1991.

*Za 1991. godinu realniji je ulični kurs (na 09.01.1992.)

1 DEM = 75 Din umjesto zvaničnog 1 DEM = 13 Din

Tada bi premija za 1991. bila KM 10,489,062

Vremenski niz značajnijih događaja vezanih uz razvoj osiguranja U Bosni i Hercegovini

Godina	Događaj
1873	Sarajevo, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta postavlja predstavnika
1883	BiH, Trgovački zakonik
1894	Sarajevo, Jadransko osiguravajuće društvo iz Trsta otvara generalnu direkciju
1895	BiH, Pravilnik za koncesioniranje i državni nadzor osiguravajućih zavoda u BiH
1898	BiH, Osiguravajući propis
1899	BiH, izmjene i dopune Osiguravajućeg propisa putem ministarske uredbe
1905	BiH, izmjene i dopune Osiguravajućeg propisa putem ministarske uredbe
1910	Sarajevo, osniva se društvo Herceg-Bosna
1919	Jugoslavija, Assicurazioni Generali dobio koncesiju za rad
1920	Jugoslavija, Privremeni Zakon o likvidaciji moratornog stanja
1920	Jugoslavija, Jadransko dobilo koncesiju za rad
1921	Jugoslavija, Uredba o preuzimanju portfelja osiguranja života od stranih društava
1921	Jugoslavija, obrazovano udruženje za rukovanje i likvidaciju stranih portfelja
1921	Jugoslavija, osniva se društvo Evropsko akcionarsko društvo za osiguranje robe i putničkog prtljaga
1922	Jugoslavija, društvo Feniks preuzelo likvidaciju polica društava koja nisu tražila koncesiju
1922	Sarajevo, osniva se društvo Nada, osnivači Prva hrvatska štedionica Zagreb i Croatia osiguravajuća zadruga Zagreb
1923	Jugoslavija, Zakon o obezbjeđenju usjeva i plodova od grada
1923	Sarajevo, osnovana Napretkova zadruga
1927	Jugoslavija, Rješenje Ministra trgovine i industrije o zabrani osiguranja kod stranih društava bez dozvole za rad
1928	Jugoslavija, obezbjeđenje usjeva i plodova u primorsko-krajiškoj oblasti putem zavoda
1928	Jugoslavija, Naredba o uvođenju kolektivnog obligatornog obezbjeđenja svih članova Agrarnih zajednica
1928	Jugoslavija, Generalna direkcija državnih željeznica ugovorila sa Evropskim ad... osiguranje nezgode putnika
1928	BiH, plaćanje vatrogasnog doprinosa
1929	Jugoslavija, Uputstvo Ministra trgovine i industrije o poslovima nadzora...
1929	Jugoslavija, Zakon o unapređenju poljoprivrede stavio van snage Zakon iz 1923 o usjevima
1930	Jugoslavija, zavod za obezbjeđenje usjeva i plodova u primorsko-krajiškoj oblasti ukinut
1930	Jugoslavija, Zakon o preduzećima za redovan i povremeni saobraćaj putnika mot. vozilima
1930	Jugoslavija, Zakon o javnim skladištima propisuje obavezno osiguranje
1931	Jugoslavija, novi Zakon o obaveznom obezbjeđenju usjeva i plodova od grada
1931	Jugoslavija, Međunarodna konvencija o automobilskom saobraćaju iz Pariza, 1926.
1931	Jugoslavija, Zakon o radnjama zamijenio je Zakon o preduzećima za redovan i povremeni...
1932	Jugoslavija, Pravilnik o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika u autobuskom
1933	Jugoslavija, Pravilnik o osiguranju učenika protiv nesrećnih slučajeva
1933	Jugoslavija, Udruživanje društava Herceg-Bosna, Vardar i Triglav u Ujedinjeno
1933	Jugoslavija, plaćanje vatrogasnog doprinosa - Zakon o organizaciji vatrogastva
1933	Jugoslavija, Hipotekarna banka se uključila u zaustavljanje neloyalne konkurencije
1934	Jugoslavija, novi Pravilnik o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika motornim vozilima
1934	Jugoslavija, Opšti uslovi osiguranja zakonske dužnosti jamstva preduzeća za prevoz putnika mot. vozilima
1934	Jugoslavija, izmjene Pravilnika o osiguranju učenika protiv nesrećnih slučajeva
1934	Jugoslavija, Uredba o kartelima
1934	Jugoslavija, Savez osiguravajućih društava je već do ove godine donio tarifne sporazume za požar, nezgodu, tuču
1935	Jugoslavija, izmjene i dopune novog Pravilnika o obaveznom osiguranju kod redovnog prevoza putnika mot. voz.
1935	Jugoslavija, dopuna Uredbe o kartelima
1935	Jugoslavija, zabranjen rad pomoćnoj blagajni Naprednost
1935	Jugoslavija, prva Uredba o promjeni odredbi Zakona o organizaciji vatrogastva (19.07.1935.)
1935	Jugoslavija, druga Uredba o promjeni odredbi Zakona o organizaciji vatrogastva (27.07.1935.)
1936	Jugoslavija, Savez osiguravajućih društava, na snagu stupio Tarifni sporazum osiguravajućih društava (01.03.1936.)
1936	Jugoslavija i mnoge druge zemlje, propast društva Feniks (Phoenix)
1936	Jugoslavija, prava i obaveze bivšeg Feniksa, direkcija za Kraljevinu Jugoslaviju, prenijete na Jugoslovenski Feniks
1936	Jugoslavija, donijeta Uredba o likvidaciji društva Zora
1937	Jugoslavija, Uredba o nadzoru nad osiguravajućim zavodima
1937	Jugoslavija, Zakon o privrednim zadrugama
1937	Jugoslavija, Uredba o nadzoru nad osiguravajućim preduzećima 25.02.1937., na snazi od 01.03.1937.
1937	Jugoslavija, Uredba o nadzoru nad osiguravajućim preduzećima 11.09.1937.
1937	Sarajevo, likvidacija društva Nada
1939	Sarajevo, osnovan Zavod Drinske banovine za obezbjeđenje od grada usjeva i plodova
1940	Jugoslavija, planirano osnivanje Državnog reosiguravajućeg zavoda
1940	Sarajevo, osnovan Savez Napretkovih zadruga
1944	Jugoslavija, Predsjedništvo AVNOJ-a donijelo Odluku o prelasku u državnu svojinu neprijateljske imovine
1945	Jugoslavija, Odluka o spajanju u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje (18.05.1945.)
1945	Jugoslavija, Rješenje o zabrani privatnim osiguravajućim društvima da primaju u osiguranje državnu imovinu
1945	Jugoslavija, Rješenje o obavezni osiguranja državne imovine isključivo kod Državnog zavoda za osiguranje i reos.
1945	Sarajevo, vjerojatno je 1945. prestao s radom Savez napretkovih zadruga
1946	Jugoslavija, Pravilnik o uređenju i poslovanju Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje
1946	Jugoslavija, Državni osiguravajući zavod FNRJ (skraćeno DOZ) (po Zakonu o uvođenju kreditnog sistema)
1947	Državni osiguravajući zavod FNRJ, sa 19 filijala u BiH

Godina	Događaj
1947	Jugoslavija, Rješenje o likvidaciji preostalih šest privatnih osiguravajućih preduzeća
1947	Jugoslavija, Uredba o organizaciji i poslovanju DOZ-a
1949	Sarajevo, ukinut je Napredak
1950	Jugoslavija, Osnovni zakon o upravljanju društvenim privrednim preduzećima i višim privrednim udruženjima...
1950	Jugoslavija, pridruženo članstvo Državnog osiguravajućeg zavoda u IUMI - Međ. uniji pomorskih osiguravača
1953	Jugoslavija, formiran Savjet DOZ-a
1956	Jugoslavija, decentralizacija sredstava DOZ-a
1957	Jugoslavija, Državni osiguravajući zavod postao član Međunarodne unije osiguravača avijacije
1959	Jugoslavija, uključenje jugoslovenskog osiguranja u Savjet biroa i sistem zelene karte
1961	Jugoslavija, Zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja (28.06.1961.)
1961	Jugoslavija, 31.12.1961. prestao sa radom DOZ
1962	Jugoslavija, od 01.01.1962. nova organizacija - decentralizirano komunalno osiguranje, 150 organizacija osiguranja
1962	BiH, 12 osiguravajućih zavoda
1962	Jugoslavija, povećan porez na promet na premije (01.01.1962.)
1963	Jugoslavija, uključenje jugoslovenskog osiguranja u sistem plave karte (socijalističke zemlje)
1963	Jugoslavija, prvo učešće Jugoslovenske zajednice osiguranja na savjetovanju o osiguranju socijalističkih zemalja
1964	Jugoslavija, Jugoslovenska zajednice osiguranja (JZO) donijela nova pravila, tarife i tehničke osnove osigur.
1964	Jugoslavija, Jugoslovenska zajednica osiguranja obrazovala posebne rezerve za osiguranje zemljotresa
1965	Jugoslavija, ukinut porez na promet na premije (01.01.1965.)
1965	Jugoslavija, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja
1965	Jugoslavija, gornjim zakonom naziv promijenjen u Osnovni zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osig.
1965	Jugoslavija, rizik zemljotresa do ove godine pokriven samo kod Jugoslovenskih željeznica, transporta i života
1967	Jugoslavija, Osnovni zakon o osiguranju i osiguravajućim organizacijama
1967	Jugoslavija, gornjim zakonom ukinuti su svi fondovi za preventivne i represivne mjere, sredstva otišla u rezerve
1967	Jugoslavija, gornji zakon je predvidio i osnivanje organizacije za vršenje aktuarskih poslova
1967	Jugoslavija, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju imovine i lica
1967	Jugoslavija, Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja
1967	Jugoslavija, Zakon o izmjenama Zakona o sredstvima privrednih organizacija
1967	Jugoslavija, Zakon o uslovima za osnivanje i poslovanje osiguravajućih zavoda i zavoda za reosiguranje
1967	Jugoslavija, prestanak postojanja komunalnih osiguravajućih zavoda, osiguravajućih zajednica i JZO (31.12.1967.)
1968	Jugoslavija, postavljeno načelo dobrovoljnosti osiguranja, izuzev kod trećih lica i opšte opasnosti (odgovornost)
1968	Jugoslavija, od 01.01.1968. ukinuta su sva obavezna osiguranja društvene imovine
1968	Sarajevo, 11 zavoda i zajednica udružili se u Osiguravajući zavod Sarajevo
1968	Jugoslavija, svaki osiguravajući zavod donosio samostalno pravila, uslove i tarife. Ukinut je teritorijalni monopol
1968	Jugoslavija, reosiguranje više nije automatsko, već na osnovu ugovora
1968	Jugoslavija, uvode se tabele maksimalnog pokrića i obavezni samopridržaj zavoda
1971	Jugoslavija, Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja ukinut 31.12.1971.
1974	Jugoslavija, Ustavni zakon za sprovođenje Ustava SFRJ predvidio usklađivanje Osnovnog zakona sa Ustavom
1974	Jugoslavija, punopravno članstvo Udruženja osig. org. Jugoslavije u IUMI - Međ. uniji pomorskih osiguravača
1974	Jugoslavija, Udruženje osig. organizacija Jugoslavije primljeno kao posmatrač u Evropski komitet osiguranja
1974	Sarajevo, Osiguravajući zavod Sarajevo postaje ZOIL Sarajevo
1975	Jugoslavija, zadnje učešće Udruženja osig. org. Jugoslavije na savjetovanju o osiguranju socijalističkih zemalja
1976	Jugoslavija, Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (donijet umjesto usklađivanja prethodnog)
1976	Jugoslavija, uvođenje zajednica rizika kao novog oblika organiziranja i udruživanja u zajednicama osiguranja
1976	Jugoslavija, Ustavom i Zakonom izjednačeni naknada šteta i preventiva, odnosi po samoupravnom sporazumu
1977	Jugoslavija, donošenje republičkih zakona o osiguranju imovine i lica (u svim republikama i AP osim Slovenije)
1977	Jugoslavija, transformacija osiguravajućih zavoda i zavoda za osiguranje i reosiguranje
1977	Sarajevo, konstituiranje ZOIL Sarajevo
1977	Sarajevo, konstituiranje Zajednice reosiguranja Bosna Re
1978	Sarajevo, registracija i početak rada Zajednice reosiguranja Bosna Re
1978	Jugoslavija, Zakon o obligacionim odnosima, stupio na snagu 01.10.1978.
1979	Jugoslavija, sporazum Udruženja osig. organizacija Jugoslavije i Albanije o uzajamnom priznavanju osiguranja AO
1983	Sarajevo, četvrti susret - konferencija SorS (Susret osiguravača i reosiguravača Sarajevo), koja je u Sarajevu i ostala
1986	Jugoslavija, zabranja preduzećima da drže devizne račune
1988	Jugoslavija, amandmani na Ustav SFRJ iz 1974., prelazak na sistem tržišnog privređivanja
1990	Jugoslavija, usvojen Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, s orijentacijom na dioničarska društva
1990	Sarajevo, registriranje ranijeg ZOIL Sarajevo kao Sarajevo osiguranja dd
1990	Sarajevo, registriranje ranije Zajednice reosiguranja Bosna Re kao dd za reosiguranje
1990	Jugoslavija, "tokom godine osnovano je nekoliko novih organizacija za osiguranje", ali nemamo pojedinosti
1991-1992	Razdvajanje jugoslovenskog tržišta osiguranja na zasebna tržišta pojedinih republika zbog raspada SFRJ
1991	Jelah, osnivanje Kamel osiguranja
1991	Banja Luka, osnivanje Kosig osiguranja
1992	R BiH, Uredba o preuzimanju i primjenjivanju Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, Službeni list R BiH br. 2/92
1992	R BiH, Zakon o obligacionim odnosima, Službeni list R BiH br. 2/92
1992	Ljubuški, osnivanje Croatia osiguranja
1992	Ljubuški, osnivanje Euroherc osiguranja

Godina	Događaj
1992	Banja Luka, osnivanje Krajina osiguranja iz filijale Sarajevo osiguranja
1992	Pale, osnivanje SOD Jahorina
1992	Visoko, osnivanje VGT osiguranja
1993	Sarajevo, osnivanje BH osiguranja
1993	Bijeljina, osnivanje Bobar osiguranja
1993	Sarajevo, osnivanje Napredak osiguranja
1993	Banja Luka, osnivanje Krajina Kopaonik osiguranja
1993	Sarajevo, osnivanje Biroa osiguranja Bosne i Hercegovine
1993	RS, izmjene i dopune Zakona o obligacionim odnosima, Službeni glasnik RS br. 17/93
1993	Tuzla, od filijale Sarajevo osiguranja formirano Tuzla osiguranje
1994	Sarajevo, osnivanje Bosna osiguranja iz filijale Dunav osiguranja
1994	Buhać, osnivanje Camelija osiguranja
1994	Tuzla, osnivanje Lido osiguranja
1994	Sarajevo, osnivanje konzorcija za osiguranje robe u transportu
1995	Tuzla, Tuzla osiguranje vraćeno u status filijale Sarajevo osiguranja
1995	FBiH, donijet Zakon o 85siguranju imovine i lica F BiH, Službene novine Federacije BiH br. 2/95
1995	FBiH, osnovan Ured za nadzor društava za osiguranje u Federaciji Bosne i Hercegovine
1995	FBiH, donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranje imovine i lica, Službene novine Federacije BiH br. 7/95
1996	Zvornik, osnivanje Drina osiguranja
1996	Sarajevo, osnovana Izvozno-kreditna agencija BiH (IGA BiH), koja se bavi kreditnim osiguranjem za izvoznike
1997	Sarajevo, osnivanje Aurum B&H osiguranja
1997	Bijeljina, osnivanje Nešković osiguranja
1997	Budimpešta, Biro osiguranja BiH primljen u punopravno članstvo Savjeta biroa, bez prava izdavanja zelene karte
1997	RS, donijeta Uredba o jedinstvenim premijskim stopama za AO, Službeni glasnik RS br. 35/97
1998	FBiH, donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranje imovine i lica, Službene novine Federacije BiH br. 6/98
1998	FBiH, donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranje imovine i lica, Službene novine Federacije BiH br. 41/98
1998	Tuzla, osnivanje Bosansko-njemačkog osiguranja
1998	Brčko, osnivanje Brčko-Gas osiguranja
1998	Sarajevo, osnivanje Grawe osiguranja d.d.
1998	Mostar, osnivanje Helios osiguranja
1998	Mostar, osnivanje Hercegovina osiguranja
1998	Livno, osnivanje Sunce osiguranja
1998	BiH, Biro osiguranja BiH dobio pravo izdavanja zelene karte
1998	FBiH, Upravni odbor Biroa osiguranja BiH donio premijski 85sigur X-AO za osiguranje od automobilske odg.
1999	Banja Luka, osnivanje Ekvator osiguranja
1999	Zvornik, osnivanje Grand osiguranja
1999	Mostar, Euroherc osiguranje prebacilo sjedište iz Ljubuškog u Mostar
1999	Sarajevo, privatizacija 5,005% kapitala Bosna reosiguranja
1999	BiH, prva društva iz Republike Srpske se učlanjuju u Biro osiguranja BiH i dobijaju zelene karte
2000	Travnik, osnivanje Medium osiguranja
2000	Žepče, osnivanje Zovko osiguranja
2000	Jelah, Kamel osiguranje prestalo sa radom
2000	BiH, dogovor sa SRJ o prihvatanju "žute karte"
2000	RS, Biro osiguranja Republike Srpske donio Zajedničke uslove za osiguranje vlasnika i korisnika motornih vozila
2000	RS, donijet Zakon o 85siguranje imovine i lica, Službeni glasnik RS br. 14/00
2000	RS, osnovan Biro osiguranja Republike Srpske
2000	Sarajevo, održana obnavljajuća sjednica konferencije SorS
2001	Sarajevo, Aurum B&H osiguranje promijenilo ime u Raiffeisen osiguranje
2001	Banja Luka, osnivanje Grawe osiguranja a.d.
2001	Banja Luka, Ekvator osiguranje prestalo sa radom
2001	Sarajevo, privatizacija 44,41% kapitala Sarajevo osiguranja
2001	Kanton Sarajevo, Zakon o održavanju zajedničkih dijelova zgrada, Službene novine Kantona Sarajevo br. 28/01
2001	FBiH, osnovano Aktuarsko društvo
2001	Sarajevo, održana prva obnovljena konferencija SorS (inače dvanaesta po redu)
2002	BiH, Biro zelene karte u BiH stavljen pod dobrovoljni monitoring
2002	Sarajevo, BH osiguranje promijenilo ime u Triglav BH osiguranje d.d.
2002	Banja Luka, transformacija Krajina osiguranja iz d.d. u a.d., u vlasništvu Republike Srpske 70,45% kapitala
2002	Pale, Srpsko osiguravajuće društvo (SOD) Jahorina preimenovano u Jahorina osiguranje
2002	FBiH, Aktuarsko društvo postalo pridruženi član Međunarodne Aktuarske Asocijacije
2003	Sarajevo, osnivanje Merkur BH osiguranja
2003	Sarajevo, Napredak osiguranje prestalo s radom
2003	Travnik, Medium osiguranje prestalo sa radom
2003	Bihać, Una-Sana osiguranje prestalo sa radom
2003	Zvornik, Grand osiguranje prestalo sa radom
2003	BiH, Biro osiguranja BiH mijenja ime u Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini
2004	BiH, Zakon o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 12/04
2004	BiH, osnovana Agencija za osiguranje u Bosni i Hercegovini
2004	RS, Biro osiguranja Republike Srpske donio Cjenovnik za osiguranje vlasnika i korisnika motornih vozila
2004	BiH, donijet Zakon o Izvozno-kreditnoj agenciji BiH, Službeni glasnik BiH br. 62/04
2005	FBiH, donijet Zakon o posredovanju u privatnom 85siguranju, Službene novine FBiH br. 22/05
2005	FBiH, donijet Zakon o društvima za osiguranje u privatnom 85osiguranju, Službene novine FBiH br. 24/05
2005	FBiH, donijet Zakon o o85siguranju od odgovornosti za motorna vozila, Službene novine FBiH br. 24/05
2005	FBiH, osnovana Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine (nastala iz ranijeg Ureda)

Godina	Događaj
2005	FBiH, osnovan Zaštitni fond Federacije Bosne i Hercegovine
2005	RS, donijet Zakon o društvima za osiguranje, Službeni glasnik RS br. 17/05
2005	RS, donijet Zakon o 86siguranje od odgovornosti za motorna vozila, Službeni glasnik RS br. 17/05
2005	RS, donijet Zakon o posredovanju u osiguranju, Službeni glasnik RS br. 17/05, izmjene u br. 64/06
2005	RS, osnovana Agencija za osiguranje Republike Srpske
2005	RS, osnovan Zaštitni fond Republike Srpske
2005	RS, uvedena institucija Ombudsmana u 86siguranje Republike Srpske
2005	Sarajevo, osnovano Udruženje SorS
2006	Banja Luka, ulazak Dunav osiguranja u vlasništvo Kosig osiguranja, preimenovanje u Kosig Dunav osiguranje
2006	Sarajevo, Raiffeisen osiguranje promijenilo ime u Uniqa osiguranje
2006	Tuzla, Bosansko-njemačko osiguranje izgubilo dozvolu za rad
2006	Milići, Drina osiguranje prebacila sjedište iz Zvornika u Miliće
2006	FBiH, donijeti Orjentacioni kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade, Vrhovni sud FBiH
2006	Brčko Distrikt, Apelacioni sud Brčko Distrikta BiH donio Kriterij za utvrđivanje visine nematerijalne štete
2006	BiH, osnovano Udruženje društava za osiguranje i reosiguranje BiH pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH
2006	RS, osnovano Udruženje društava za osiguranje Republike Srpske pri Privrednoj komori Republike Srpske
2006	FBiH, osnovano Udruženje društava za osiguranje Federacije Bosne i Hercegovine
2006	BiH, osnovano Aktuarsko društvo u Bosni i Hercegovini
2007	Banja Luka, osnivanje Aura osiguranja
2007	Banja Luka, osnivanje Mikrofin osiguranja
2007	Sarajevo, Bosna osiguranje i Sunce osiguranje se spojili u Bosna-Sunce osiguranje
2007	Sarajevo, Helios osiguranje dobilo LOK kao većinskog vlasnika, preimenovano u LOK osiguranje sa sjedištem u SA
2007	Sarajevo, osnivanje ASA osiguranja
2008	Banja Luka, Zavarovalnica Triglav ušla u Krajina Kopaonik, preimenovan u Triglav Krajina Kopaonik osiguranje
2008	Sarajevo, Euroherc osiguranje prebacilo sjedište iz Mostara u Sarajevo
2008	BiH, počeo rad nekih društava za osiguranje preko entitetskih granica
2008	Sarajevo, Bosna reosiguranje dobija kao prva finansijska institucija u BiH rejting finansijske jačine i kreditni rejting
2008	RS, osnovano Udruženje aktuara Republike Srpske
2008	Sarajevo, Izvozno-kreditna Agencija BiH (IGA BiH) osjeća prve veće probleme u poslovanju
2009	RS, donijet Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima, Službeni glasnik RS br. 13/09
2009	RS, donijet Zakon o komitetu za koordinaciju nadzora finansijskog sektora RS, Službeni glasnik RS br. 49/09
2009	RS, donijete Smjernice Vlade RS o izvršavanju ocjene društava za osiguranje, Službeni glasnik RS br. 105/09
2009	FBiH, osnovano Udruženje posrednika u 86siguranje i društava za registraciju i prevod motornih vozila u FBiH
2009	RS, osnovano Udruženje posrednika u 86siguranje Republike Srpske
2009	RS, donijet Zakon o izmjenama i dopunama zakona o posredovanju u 86siguranje, Sl. gl. RS br. 106/09
2010	FBiH, donijet Zakon o dopuni Zakona o posredovanju u privatnom 86siguranje, Službene novine Federacije BiH br. 8/10
2010	FBiH, donijet zakon o izmjenama Zakona o društvima za osiguranje u privatnom 86siguranje, Sl. novine Federacije BiH br. 36/10
2010	Banja Luka, Kosig Dunav osiguranje preimenovano u Dunav osiguranje
2010	Mostar, Hercegovina osiguranje prestalo sa radom
2010	BiH, okončan monitoring nad Biroom zelene karte u BiH
2011	Sarajevo, Triglav BH osiguranje promijenilo ime u Triglav osiguranje
2011	Pale, Jahorina osiguranje postala članica VIG grupe
2011	Banja Luka, Triglav Krajina Kopaonik osiguranje preimenovano u Triglav osiguranje a.d.
2012	Sarajevo-Ilidža, Lido osiguranje izgubilo dozvolu za rad
2012	BiH, Aktuarsko društvo u Bosni i Hercegovini postalo punopravni član Međunarodne Aktuarske Asocijacije
2012	Sarajevo, održan Regionalni sastanak nacionalnih biroa zemalja Jugo-Istočne Evrope
2013	Sarajevo, LOK osiguranje prestalo sa radom
2013	RS, donijeta Odluka Upravnog odbora Agencije za osiguranje RS o zajedničkim uslovima za AO, Sl. gl. RS br. 115/13
2013	RS, donijeta Odluka Upravnog odbora Agencije za osig. RS o zajedničkoj tarifi premija za AO, Sl. gl. RS br. 115/13
2013	RS, Ombudsman u 86siguranje Republike Srpske primljen u članstvo INFO Network
2013	Brčko, osnivanje Garant osiguranja
2015	RS, donijet Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju, Sl. gl. RS 82/15, kojim se donose nove minimalne sume osiguranja i postavlja dinamika liberalizacije tržišta osiguranja u pogledu tarifa premija za AO
2015	RS, Republika Srpska prodala većinski vlasnički udio u Krajina 86siguranje stranom kupcu
2016	Bijeljina, Bobar osiguranje preimenovan u Atos osiguranje
2016	Banja Luka, osnivanje Euros osiguranja
2016	Bijeljina, osnivanje SAS Super P osiguranja
2016	Mostar, Direkcija Croatia osiguranja je iz Ljubuškog prebačena u Mostar
2016	Sarajevo, osnivanje Central osiguranja
2016	Sarajevo, Izvozno-kreditna agencija BiH (IGA BiH) u ozbiljnim problemima zbog milionskih potraživanja po datim garancijama
2016	FBiH, donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u privatnom osiguranju, Službene novine FBiH br. 30/16
2016	FBiH, donijet Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima, Službene novine FBiH br. 104/16
2017	FBiH, donijet Zakon o osiguranju, Službene novine FBiH br. 23/17
2017	FBiH, donijeta Odluka o načinu, odnosno metodu privatizacije državnog kapitala u "Sarajevo-osiguranju", Sl. n. FBiH br. 23/17

Tekst kompilirao i dopunio Zlatan Filipović
 Bosna reosiguranje d.d., novembra 2014.
 Tekst doraden aprila 2017.